

SPD 1906 - 1996 ZGVS

90. obletnica
1. slovenskega tečaja
za gorske vodnike

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 11

glasilo Planinske zveze Slovenije

november 1996

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

november 1996

11

letnik XCVI izhaja od leta 1895

vsebina

Marjan Srečnik	Padec z zelo srečnimi posledicami	465
Marjan Rztresen	Šraufova odprava treh vrhov	467
Marjan Rztresen	Narod gornikov	467
Anton Jeglič	Križ na Škrlatici kot simbol	469
	Prvopristopniki na Pic de Coubertin	471
	Grenlandske gore dolomitnih oblik	472
Boris Gaberšček	Umor in rop v Grintovcih	474
Janez Penca	Mangart za šoferske planince	475
Mirko Kunič	24 ur za Tržiško planinsko pot	477
Viki Grošelj	Anapurna	479
Mire Steinbuch	Skoraj usodni padec pod vrhom Skute	483
Pavle Šegula	Steze na kranjsko hišno goro	489
Ivanka Korošec	Domače vzdušje v Domu na Kofcah	493
Cvetka Debeljak	Kanjoning po soteski Predelnice	495
Milena Ožbolt	Čez bele skale Bijelih stijen	497
Jure Markič	Nebo nad menoj	498
Slavica Štirn	Nepredvidljiv	498
	Odmevi	499
	Iz planinske literature	500
	Društvene novice	505

Slika na naslovni strani: **Jutro za Akom - Široka peč**

Foto: Vlado Habjan

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Rztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelín. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d.d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-šifra valute-3053/8. Naročnina za leto 1996 znaša 2500 tolarjev in je plačljiva v največ dveh obrokih po 1250 tolarjev, posamezna številka stane 250 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

SNEŽNI PLAZ NAJU JE ODNESEL IN ODLOŽIL NA POVRŠINI

PADEC Z ZELO SREČNIMI POSLEDICAMI

MARJAN SREČNIK

Že nekaj ur naju biča vihar. Veter mi nosi v obraz zrnat sneg, ki povzroča bolečine, da komaj upam pogledati proti robu stene. Je že sredi dopoldneva.

V takih razmerah mi ni kaj dosti za bivakiranje, čeprav imava s seboj vso potrebno opremo. Že zdavnaj sva namreč opustila misel na prečenje Košute od Velikega vrha do Košutnikovskega turna. Vendar o tem raje oba molčiva.

Matjaž že nekaj časa toži zaradi omrzlin na desni roki. Ves čas mu dopovedujem: »Drgni prste in migaj z nji-mi!«

Ničkolikokrat sem mu že dopovedoval, da smučarske rokavice niso za v hribe. Dokler so suhe, grejejo, ko pa so mokre, je bolje, da jih nimaš oziroma da jih vržeš proč. Manj bo škode.

Ob iskanju lažjega prehoda kakšnih petdeset metrov pod robom stene me skoraj spodnese kloža, vendar se zadnji hip ujame na cepinu in konicah derez.

Kasneje, ko previdno prečim nevarno pobočje, kakšen meter nad menoj zamolklo počni. Preko celotnega pobočja zazija razpoka in sam ne vem, kaj zadrži to maso snega, da ne zgrmi v dolino in me odnese s seboj.

Matjaž je sicer na robu grape na varnem, vendar pa sva navezana in ne vem, če bi, varovan na cepinu, zdržal pritisk.

Komaj upam dihati. Pobočje prečim tik nad razpoko; tako je manj verjetno, da me pomete ob morebitni splazitvi. Pošteno si oddahnem, ko sem končno pri Matjažu izven nevarnosti. Vsaj časosno!

Strahu ne smem pokazati, Matjaž je že tako malodušen zaradi omrzlin. Ves čas sprašuje, kdaj bova

na robu stene in se spustila do tople planinske kočice na Kofcah.

PRVA PREIZKUŠNJA S KLOŽO

Za nama je že dolg in naporen dan.

Osmega februarja ob sedmih zjutraj naju Blaž odloži pri cestni bazi ob ljubeljski cesti, kak kilometer pred mejnim prehodom. Preden se poslovimo, še reče: »Škoda, da ne morem z vama.«

Mrzlo jutro. Mislim, da je bil ta dan najbolj mrzel v pretekli zimi. Brez oklevanja se napotiva proti pastirski koči na Korošici. Težka nahrbtnika naju pritiskata k tlom, vendar sva kljub temu v dveh urah pri planšariji. Ustaviva se le toliko, da popijeva nekaj požirkov še, mlačnega čaja in že hitiva naprej proti Hajnževemu sedlu med Košutico in Velikim vrhom. Nekaj časa naju zadrži s snegom prekrito ruševje. Na Veliki vrh name-ravava priplezati po normalni poti, ki je v spodnjem delu zavarovana z nekaj klini in jeklenimi žičnimi vrvmi.

Ko doseževa sedlo, naju s koroške strani pozdravi pravi orkan. Močan veter nosi po zraku cele plachte skorjastega snega, katerega trga po grebenih. Obdarja naju z udarci naravnost v obraz.

Brez obotavljanja se naveževa, okoli pasu obesim nekaj vponk in sinu stisnem roko. Srečno!

Kmalu sem pri prvih klinih in jeklenici. Vpnem se na pletenco in se tako varujem. Matjaž mora kar kmalu za menoj in to mu ni potrebno dvakrat reči. Mraz leže pod kožo, poleg tega naju zasipava sneg, ki ga veter nosi po steni navzdol. Ure minevajo hitro, popoldne okoli štirih sva tik pod robom stene. Težave so za nama. Od vrha naju loči še okoli 20 do 30 metrov, kar naznanja tudi vse močnejši veter.

Veliki vrh: z X je označeno mesto splazitve in padca, s • kraj, kjer se je plaz ustavil, črtkano je označena smer vzpona in tudi 250- do 300-metrskega padanja in drsenja

Foto: Marjan Srečnik

Naklonina stene je že popustila, pred seboj ne vidim nobene ovire več. Matjaž me varuje ob cepinu.

Po pravkar prestanih preizkušnjah s kložo in razpoko že tudi sam mislim na toplo planinsko kočico onstran vrha.

Ne naredim še treh, štirih korakov naravnost navzgor, ko zaslišim sedaj že tudi meni znani zloveški zvok, ob katerem zledeni kri v žilah in od strahu silijo lajše skozi kapo.

Takoj nato zazija v snegu nad menoj razpoka; snežna gmota na hitro zdrсне proti meni. S cepinom skušam ujeti ravnotežje, pa me sneg spodnese in že drsim po vesini...

PLAZ SE JE USTAVIL

Zavpijem: »Matjaž, pazi!« Pogledam proti njegovemu stojšču in vidim, da je spodneslo tudi njega. Oba z vedno večjo hitrostjo drsiva v globino. S skrajnimi močmi skušam še kaj storiti.

V sneg poskusim zasadiť cepin, pa mi ga plaz zaradi hitrosti vselej znova izpuli.

Prične me preobračati in izgubim orientacijo. V levem gležnju me močno zaboli.

Pa kaj to! Mislim le na Matjaža: sele osemnajst let mu je. Pa ja ne bova s plazom zgrmela v krnico pod steno, kjer nama ni rešitve!

Začutim, da se plaz ustavlja, takoj zatem pa me spet z veliko hitrostjo potegne navzdol.

Pomislil: »Sedaj je konec!«

Čakam le na končni udarec. Okoli mene je sama tema.

Kaj je to? Sem mar mrtev?

Ne, saj razmišljam. Ne drsim več. Torej se je plaz ustavil! Ležim na trebuhu, v snegu, z glavo navzgor, in nad seboj vidim svetlobo. Poženem se proti njej — in sem zunaj snežnega objema. Živ!

Cepin mi visi na zapetju, tudi nahrbtnik je še na ramenih. Takoj se zavarujem, pogled išče Matjaža. Kakih pet metrov

desno od mene leži na trebuhu, z glavo proti robu stene. Komaj ga upam poklicati. In ko se oglasi, si oddahnem. Ni poškodovan, le po obrazu ima nekaj odrgnin.

Ocenjujem stanje, čeprav se mi tresejo kolena. Ustavi-la sva se, bolje rečeno, ustavila naju je neznana usoda na zadnji prelomnici pred stopenjastim skokom. Pod seboj vidim del zasneženega melišča na avstrijski strani. Kakih sedemdeset metrov nad nama je izstop iz zavarovanega dela poti, kjer sva dopoldne med vzponom preplezala štiri težje raztežaje. Močno me boli levi gleženj, vendar bo nekako šlo. Matjaža grabi panika, vendar ga kljub temu, da tudi meni ni preveč prijetno pri srcu, tolažim in mirim.

Morava se rešiti. Matjaž je ob drsenju po pobočju izgubil nahrbtnik z vso svojo opremo za bivakiranje. Nikjer ga ni videti. Verjetno je nekje pod steno. Pod kaminom, v katerem sem podnevi preizkušal svoje plezalne sposobnosti, vidim njegove smučarske palice, ki so padle iz nahrbtnika, vendar sedaj ni časa, da bi hodila ponje. Treba je čimprej v dolino!

Najprej dva raztežaja nazaj navzgor do komaj še vidnih sledi jutranjega prečenja v centralno grapo.

ZAVETJE V PASTIRSKI KOČI

Tu, varovan na cepinu, spuščam Matjaža do prvih klinov zavarovane poti. Ko jih doseže, si oddahnem. Nevarnosti za hujši padec je sicer konec, vse bolj pa postaja temno. Varovan od spodaj in z vponko pripet na jeklenico poskakujem na eni nogi od klina do klina. Za nameček se mi še zlomi leva dizeza, na katero pa tako in tako skoraj nič ne stopam. Vse bolj me boli v gležnju.

Ko sva v trdi temi ponovno na sedlu, morava zaradi orkanskega vetra po vseh štirih premagati kakih sto metrov grebena; kjer pot zavije proti Korošici, si v zavetju oddahneva.

V dveh urah doseževa pastirsko kočico na Korošici in veva, da sva rešena.

Noč si bom zapomnil za vse življenje. Še sreča, da sta butanski gorilnik in posoda ostala v mojem nahrbtniku. Zatečeva se v nadstrešek pri vohodu v kočico, kjer odkriva tudi nekaj starega snega. Matjaž zleze v bivak vreo, jaz pa v spalko; toda o spanju kljub utrujenosti ni govora.

Ko se končno prične svitati, se pojavi nov problem. V plastični čevlji ne spravim niti pol stopala otekle noge. Zamenjava čevljev, nakar na silo, kljub bolečinam, le nekoliko obujem levi čevlji. Zavezem ga le napol, nato se prične beg v dolino.

Ko doseževa ljubeljsko cesto, sva do kraja izmučena. Voznica, ki nama ustavi, se naju pošteno ustraši. Midva pa sva ji pošteno hvaležna, da naju odpelje v Tržič, kjer presteževa sestro, ko se z družino odpravlja na smučanje.

Tako se je z veliko mero sreče iztekel najin poskus prečenja Košute. Marsikateri znanec, ki je zvedel za dogodivščino, me je nagovarjal, da s poučno izkušnjo seznanim tudi bralce Planinskega vestnika. Po daljšem razmišljanju sem se odločil. Navsezadnje sem lahko zadovoljen, da mi je to sploh dano, saj pretekla zima kar šestim vrstnikom ni bila prizanesla.

Indijci na ledeniku Siačen

Hariš Kapadia iz Bombaja je zadnja desetletja najbolj uspešen raziskovalec odmaknjenih kotov Indijske Himalaje. V letošnjem letu je organiziral majhno, toda učinkovito odpravo na ledenik Siačen, ki je zadnje čase prizorišče oboroženih spopadov med Indijo in Pakistanom. Moštvo si je zadalo nalogo prehoditi celoten ledenik vse do Indirinega sedla, ki je najbolj severna točka Indije. Upali so tudi, da jim bo uspelo osvojiti še nedotaknjen vrh Čong Kumdan II (7004 m), ki se dviga nad ledenikom Terong.

Hariš Kapadia je šele po dolgotrajnih pogajanjih dobil uradno dovoljenje in odprava je 2. junija krenila na pot. Tri dni pozneje je dosegla Leh. V poročilu vodje odprave piše, da so bili na ledeniku Selkar Čorten in na severnem Terongu. Proti Čong Kumdamu so krenili od Varši Nale in proti južnemu Terongu. Dne 5. julija, ko so bili na polovici načrtovane poti, je indijska vojska na žalost nenadoma preklicala dovoljenje, zato so se morali vrniti. Zaman so poskušali priti v stik z višjimi vojaškimi oblastmi. Ker se ni dalo nič storiti, so se jezni na hitro spustili v dolino. Odpravo so sestavljali zelo izkušeni indijski alpinisti Hariš Kapadia (vodja), *Bhupaš Ašar*, *Vinaj Hegde*, *Vidžaj Kotari*, *Navang Kapadi* in kapetan *Jašvant Lakra* (zvezni oficir). Pokrovitelj odprave je bil profesor *Ardito Desio*, skoraj sto let star italijanski raziskovalec, ki je te kraje obiskal leta 1929.

Hariš Kapadia je zapisal: »Ledenik Siačen se je zadnjih enajst let znical za 800 metrov. Zdi se, da se ledenik Terong hitro krči, večina ledeniških jezer izginja. V dolini Teronga smo opazili nekaj kozorogov. Ker na ledeniku sedaj živi tako veliko ljudi, se je nabralo ogromno odpadkov, ki jih večinoma mečejo v razpoke ali jih puščajo na skalah in snegu. Treba bo resno razmisliti o zaščiti okolja na ledeniku Siačen.«

Józef Nyka

12 ALPINISTOV BO POSKUSILO PRIPLEZATI NA DEVIŠKO 6800 METROV VISOKO HIMALAJSKO GORO

ŠRAUFOVA ODPRAVA TREH VRHOV

MARJAN RAZTRESEN

Poldrugi mesec bo zdoma 12-članska slovenska alpinistična odprava, ki je 30. septembra z ljubljanskega letališča Brnik prek Frankfurta, Amsterdama in New Delhija odpotovala v nepalsko prestolnico Katmandu ter od tod v skrajni zahodni del nepalske Himalaje. V pogorju Api Nampe nameravajo alpinisti preplezati več prvenstvenih smeri na treh gorah, ki jih je lani med ogledno odpravo Slovincem odkril tragično preminuli gornik **Stane Belak-Šrauf**. Sam je ta čas nameraval voditi odpravo v ta prav malo znani visokogorski svet, kjer se skriva tudi še katera od deviških visokih gora, vedelo se je, da naj bi bila ena od članic odprave tudi **Jasna Bratanič**, ki je skupaj z njim zadnje dni lanskega decembra umrla pod plazom pod Mojstrovko, o drugih podrobnostih ni pripovedoval. Že na ogledni odpravi pa se je o teh gorah veliko pogovarjal z **Boštjanom Slatenškom**, ki je zdaj odšel na pot kot pomočnik vodje odprave.

AMBICIJE: OSTATI V SVETOVNEM VRHU

Roman Robas, vodja odprave na skrajni zahod nepalske Himalaje, izkušen alpinist in himalajec, ki je bil med drugim leta 1988 vodja odprave na osematisočak Čo Oju, ima s seboj pestro moštvo. Zdravnik odprave je **dr. France Srakar**, ki je bil kot prav mlad fant že davnega leta 1966 član alpinistične odprave na Kavkaz. Star himalajski maček in poleg Robasa

najizkušenejši alpinist je **Andrej Štremfelj**, ki se je odpravi priključil dobesedno zadnji trenutek, ko zaradi poškodbe ni mogel odpotovati **Marko Čar**. Eden od najizkušenejših je prav tako odlični alpinist **Marko Prezelj**, ki se je ekipi priključil prav tako zadnji trenutek, ko je — spet zaradi poškodbe — moral sodelovanje odpovedati **Blaž Stres**. Izkušen himalajec je še **Tomaž Humar**, ostali udeleženci odprave pa so — poleg pomočnika vodje Slatenška — **Dušan Debelak**, **Jernej Grudnik**, **Matic Jošt**, **Janko Meglič**, **Peter Mežnar** in **Tomaž Žerovnik**.

Gorsko območje, kamor so namenjeni slovenski alpinisti, je zelo odročno in zaradi tega alpinistično slabo obdelano. Cilji odprave so trije: prvenstveni vzpon po južnem razu na 7132 metrov visoki Api, prvenstveni vzpon na še deviški 6808 metrov visoki Bobaye in prvenstveni vzpon po nepreplezani južni steni na 6755 metrov visoki Nampa. Odprava je posvečena spominu na njenega idejnega vodjo Staneta Belaka in članico lanskeoletne izvidnice Jasno Bratanič.

Kot je na tiskovni konferenci pred odhodom v Nepal povedal vodja odprave Roman Robas, so v ekipi predvsem mladi in perspektivni slovenski alpinisti, ki se bodo imeli priložnost preizkusiti in izkazati v malo znanem himalajskem okolju. To je tudi z organizacijskega vidika zahtevna odprava, kajti predela pod temi gorami ne poznajo dobro niti najbližji domačini, vse plezalne smeri, ki se jih Slovenci nameravajo lotiti, pa so nedvomno izredno zahtevne, sicer bi jih že preplezali drugi.

namesto komentarja

NAROD GORNIKOV

Gorništvo je za marsikaterega Slovence življenjska potreba, za malokaterega življenjski slog, za nekatero moda, ki ji je treba slediti, če naj bi človek v slovenski družbi kaj veljal. Marsikateri slovenski politik je hodil po gorah, še preden so njegove fotografije začeli objavljati na prvih straneh časopisov, nekateri so začeli hoditi »tja gor«, ko se je bilo treba pokazati kot »vrh na vrhu«, nekateri, ki so njega dni že plezali in hodili po gorskih brezpotjih, so ta znanja obnovili, ko se jim je zdelo, da bi lahko zaradi tega dobili kakšen ljudski glas ali se zaradi tega na političnem prizorišču zavihteli kakšno stopničko višje.

Če hodijo po gorah slovenski politiki, če pop zvezdniki prirejajo koncerte v visokogorskih planinskih kočah, če se drugi znani Slovenci podajajo v gorski svet, morajo tej modi slediti tudi drugi, ker so pač Slovenci in ker smo menda vsi Slovenci planinski

narod. Vendar ne gre goram kar tako počez jemati mero: ob pravem času je treba iti na pravi gorski vrh ali v pravo planinsko kočjo, da bi te videli pravi ljudje, s katerimi je vredno pomoderovati, pa čeprav o čisto vsakdanjih stvareh.

Potem se nekega lepega dne takim modnim in za vsako ceno gornikom zazdi, da so zreli za samostojne pohode v visokogorje, o katerih bi potem lahko pripovedovali in dogajanje seveda primerno dramtizirali. In se zgodi, da se v tem svetu ne znajdejo, ker ga ne poznajo, da je ob lepem dolinskem vremenu tam zgoraj že prava zima s snegom in ledom, da oprema naenkrat ne ustreza več, da je dan bistveno prekratek za vse, kar je bilo v načrtu. In se zgodi sreča, da se vse izide brez tragedije, ali se zgodi nesreča, ki je posledica hazardiranja z usodo.

Ljudje ne vedo, da ima vsakdo svoj prag zmogljivosti in da vsakdo v vsakršnih razmerah ne zmore vsega, ker so preprosto prepričani, da smo Slovenci rojeni hribovci in da torej zmoremo čisto vse. Zaradi takega mišljenja se tudi dogajajo nesreče v gorah.

Marjan Raztresen

Razglednica slovenske alpinistične odprave treh vrhov

»Sedanja odprava,« je dejal Robas, »je nadaljevanje ambicij slovenskega alpinizma, da z vedno novimi vrhunskimi dosežki ostane v svetovnem vrhu. V Nepalju bomo po monsunu, ko naj bi bilo tam lepo in dokaj stabilno vreme in ko je na najmanjšo možno mero zmanjšana objektivna nevarnost visokega snega, zaradi katerega bi bili naši načrti lahko ogroženi. Na goro Bobaye, na vrhu katere še ni bil nihče, bomo plezali skupaj z Nepalci, kajti po njihovih novih zahtevah zdaj tujci na najvišje nepalske še neosvojene gore ne smejo plezati sami, ampak le skupaj z nepalskimi plezalc. Vsake od gorá se bomo lotili tako na alpski kot na klasičen način ter opustili tistega, ki nam ne bo ustrezal.«

PLEZANJE SKUPAJ Z NEPALCI

Iz Katmanduja je moštvo v bazni tabor na nadmorski višini 4000 metrov odpotovalo s helikopterjem namesto da bi za sedemdnevno pot plačevali nosače, cena pa je v obeh primerih približno ista. Glede na to, da se med potjo ne bodo mogli aklimatizirati na višino, bodo okoli baznega tabora opravili temeljito aklimatizacijo, preden se bodo odpravili proti vrhovom treh izbranih gor. To bodo opravili v razmeroma kratkem času, kajti večina slovenskih alpinistov je med pripravami na to odpravo že plezala na približno takih nadmorskih višinah.

Na gore bodo kakopak plezali brez uporabe dodatnega kisika, čeprav ga imajo nekaj s seboj, vendar izključno za morebitne medicinske potrebe. Večino hrane je odprava kupila v Nepalju, ker je tam cenejša, pa še prevoznih stroškov ni treba plačevati. Tako so v odpravarskem proračunu stroški za hrano prav zanemarljivo majhni. Največji stroški za odpravo, ki jo financira Komisija za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije skupaj s prispevki udeležencev samih, ki so si morali sami pridobiti sponzorje, so za takse in prevoze.

Šerp, višinskih nosačev, nimajo s seboj, pač pa je v odpravi nekaj pripadnikov šerpovskega rodu, ki je

bodo hoteli plezati na deviško Bobaye, da bi bili skupaj s Slovenci vpisani med prvopristopniki na vrh te še neosvojene gore. Ker višinskih nosačev na goro ne bo, bodo vso opremo in hrano morali znesti na gorska pobočja slovenski alpinisti sami. Od pomožnih članov odprave je s Slovenci samo nepalska kuharska ekipa.

Po načrtih naj bi bila odprava v baznem taboru samo 25 dni, kar naj bi po besedah vodje zadostovalo za osvojitve sicer zahtevnih vrhov, kamor ne bodo peljale samo strme smeri, ampak smeri po stenah. Po opravljenih nalogah se bo v dolino vrnila peš.

VSAK IMA SVOJ CILJ

Zdravnik odprave dr. Srakar je pred odhodom vsakemu udeležencu dal osebni komplet zdravil, tudi proti omrzlinam, proti glavobolu in kašlju, ki navadno spremljata aklimatizacijo, poleg tega pa ima doktor s seboj vse, kar potrebuje ekspedicijski zdravnik v najvišjih gorah sveta.

Po Robasovih besedah bo imel vsak možnost plezati na dva vrhova, če bo le hotel in mogel. »Čeprav je odprava skupna stvar in naj bi bilo delo vsakega podrejeno skupnim ciljem,« je dejal, »je to pot sestavljena iz izrednih individualistov, tako da bo treba na kraju samem to čim bolj uskladiti. Sicer pa je zelo prav, da ima vsak svoje individualne cilje. Bazni tabor za vse tri gore bo skupen, le za Bobaye bomo morali najverjetneje postaviti še eno bazo, ker je vznožje gore en dan hoda od skupne odpravarske baze. Kar se tiče uspeha odprave, sem optimist.«

Ker gredo alpinisti na tri gorske vrhove, velja pri nepalskih oblasteh to za tri odprave in bi pravzaprav morali s seboj imeti tri zvezne oficirje, kar pa bodo v Katmanduju poskusili poenostaviti. Ker pa so to uradno vendarle tri odprave, je bilo treba pri Nepalcih za vsako goro posebej poimensko prijaviti alpiniste, ki bodo plezali nanjo. Nekateri alpinisti so nam pred odhodom povedali, s kakšnimi ambicijami se odpravljajo na pot.

Tomaž Humar: »Prijavil sem se za Bobaye in Nampo, dobro sem pripravljen in se bom poskusil kolikor bo le mogoče izkazati.«

Peter Mežnar: »Z Maticem Joštom sva se odločila v alpskem slogu priplezati na Nampo, če pa nama bo poleg tega uspel še drugi ali celo še tretji vrh, bova z uspehom seveda toliko bolj zadovoljna.«

Boštjan Slatenšek: »Že lani sem videl, kako lepi so ti hribi in zdi se mi zelo dobro, da odprava kljub vsem težavam, ki so sicer navadno pred skoraj vsako odpravo, vendarle gre na pot.«

Jernej Grudnik, eden od najmlajših članov odprave: »Moj prvenstveni cilj bo deviški Bobaye, rezervni Api;

seveda bi bil zelo zadovoljen, če bi se lahko spoprijel z obema, vendar menim, da bo za dva zmanjkalo časa, verjetno pa niti ne bo pravih možnosti za oba.«

Janko Meglič: »Moj cilj je po južnem razu priplezati na Api, moja dodatna in od tega trenutka nič več skrita želja pa je v solo vzponu priplezati prek Nampe.«

Marko Prezelj: »Najbolj me zanima Api, na katerega bom plezal z Andrejem Štremfljem. To je kar dovolj velika želja, kajti če si preveč želiš, ne narediš nič.«

Dušan Debelak pa je dejal, da se bo vse izteklo po načrtih, če bo le zdravje takšno, kot si ga alpinisti želijo.

Odprava se bo na ljubljansko letališče Brnik vrnila 18. novembra.

POD KRINKO STROKOVNIH MNENJ HOČEJO ŠE ENKRAT PODRETI ZNAMENJE NA GORI

KRIŽ NA ŠKRLATICI KOT SIMBOL

Slovenci imamo dve svetinji, dva simbola. Triglav in Škrlatico - Suhi plaz, najvišji slovenski gori. Triglav je simbol svobode, domovine in slovenstva. To simboliko izraža Aljažev stolp na vrhu Triglava. V tekmi med širitvijo germanskih interesov in upornostjo slovenstva, ki je tudi v gorah dokazovalo svojo enakopravnost in postajalo vse bolj samozavedno in samozavestno, ga je postavil takratni triglavski župnik **Jakob Aljaž**.

Za narodno preživetje in neverjetno trdoživost Slovencev so najbolj pomembne naše prastare vrednote: poštenost, resnicoljubnost, pravičnost, ki se lahko izrazijo le v svobodi duha. Svoboda duha in svoboda naroda sta bili pri Slovencih jasno razvidni že v zakonih ustoličenja karantanskih knezov. Uporabili so jih pri oblikovanju prve ameriške ustave in v

avstrijskem cesarstvu kot pravno osnovo prenosa cesarske oblasti na žensko rodbinsko vejo.

Tako kot Aljažev stolp na vrhu Triglava simbolizira svobodo naroda in domovine, je postal tudi križ na Škrlatici simbol svobode duha, luči in resnice.

Šest metrov visok kovinski križ so leta 1934 na vrhu Škrlatice postavili gorniki Turističnega kluba Skala (TK Skala) v spomin žrtvam gora, kar izpričuje napis na križu. Križ je bil leta 1935 tudi blagoslovljen.

Po drugi svetovni vojni, leta 1945, so partizani-gorniki križu dodali še napis Padlim gornikom partizanom. Križu pa je tudi verski simbol kristjanov, simbol trpljenja in krščanskih vrednot, ki so hkrati pravrednote vsega človeštva od vzhoda do zahoda. Križ s takšno simboliko in močjo, ki mu jo daje vrh Škrlatice,

Novi križ na Škrlatici, ki tako buri nekatere duhove

Foto: France Urbanija

neizprosno trka na vest človeka v njegovem nezavednem. Zato je križ, ki je stal na vrhu Škrlatic, obrnjen proti Triglavu, v dvojni simboliki z Aljaževim stolpom moral pasti kot žrtev revolucije in zaslepljenosti komunističnega nasilja.

Ko je bila leta 1954 sprejeta usodna odločitev, da se mora križ odstraniti, so bili hkrati določeni tudi tisti, ki so morali umazani posel opraviti. Takrat v Sloveniji skoraj ni bilo več človeka, ki bi upal reči ne. Zavest o svobodi duha je bila le še spomin, skrit v globini človekove duše. Slepo smo morali ponavljati in delati le še tisto, kar je govorila vsemogočna partija. Eni z revolucionarnim zanosom, drugim s skritim odporom, upreti so se zmožili le še redki posamezniki. Vzeli so nam človeško dostojanstvo.

Križ so rušili stoje, poklekli pred križem si niso upali. Oskrunjeni in odsekani križ so vrgli v severozahodno steno Škrlatic. Na vrhu je kot nov spomenik ostal meter visok štrcelj, ostanek pohabljenega in oskrunjenega križa. Tokrat kot spomin in opomin na barbarstvo in teror slovenskih komunistov nad slovenskim narodom. Ta žalostni spomin je stal do danes, do leta 1996. Slovenski gorniški klub dr. Henrika Tume, ki so ga slovenski gorniki ustanovili leta 1995 in ki s svojim programom obnavlja in nadaljuje tradicijo kluba Skala, je ob 75. obletnici ustanovitve TK Skala sklenil odstraniti sramotni spomin na žalostno obdobje slovenske zgodovine. In kot dejanje sprave, da pozabimo in odpustimo dejanja, ki so jih zagrešili naši tovariši v veri, da cilji revolucije opravičujejo vsakršno nasilje.

SGK je že februarja 1996 vložil zahtevo za obnovo križa na Škrlatici, za vzpostavitev prvotnega stanja torej. Zahteva je bila vložena na pristojni upravni enoti ob podpori župana občine Kranjska Gora, gospoda **Jožeta Kotnika**. Slovenski gorniški klub odgovora na svojo vlogo ni dobil. Spomladi je bila izdelana kopija prvotnega križa po originalnih načrtih in 16 članic in članov gorniškega kluba in njihovih prijateljev, gornikov, gorskih reševalcev, gorskih vodnikov, nas je kovinski križ poneslo iz Vrat na Škrlatico. Križ smo nosili v zelo slabem vremenu in močnem vetru.

Veter je bil najmočnejši na vršnem grebenu in na samem vrhu, zato smo že opustili upanje, da bi križ tudi postavili na pripravljeno sidro. Tedaj pa je veter kot po čudežu prenehal in niti trenutek nismo pomišljali. Majhna skupina nas je na vršnem grebenu nad prepadnimi stenami začela dvigovati 200 kilogramov težak in 6 metrov visok kovinski križ. Bile so dolge minute v strahu pred sunkom vetra, v kakršnem smo le s težavo nosili težka bremena proti vrhu. In v trenutku, ko je bil križ postavljen na sidrišče, je spet zapihal silovit veter. Dvignil je megle in oblake, skozi oblake pa je posijal ozek snop sončnih žarkov.

470 Pred našimi očmi se je nekje med Stenarjem in

Križem pokazal nenavaden prizor: vrtinčasti oblaki in ostre oblike osvetljenih površin skalovja in gozda nenavadnih barv, prizor, ki se je neprestano spreminjal in nad katerim smo osupli ostrmeli. Potem se je nebo spet zaprlo in vedeli smo, da smo opravili dobro in težko delo z božjo pomočjo. V popravo napak in krivic, za spravo in lepšo skupno prihodnost vseh Slovencev.

Ko je triglavski župnik **France Urbanija** 1. avgusta blagoslovil obnovljeni križ na Škrlatici, je sijalo sonce in modro nebo je bilo razpeto nad križem, ki se je, ovit s trakom v slovenskih barvah, svetil v soncu. Pod križem, na grebenu, se je zbralo nad 400 Slovencev, gornikov, med njimi kar nekaj znanih in pogumnih Slovencev.

Zadovoljni smo se spustili v dolino Vrat, kjer je bila opravljena še slovesna zahvalna maša. Vedeli smo, da je naše delo opravljeno in zadovoljni smo se izpred Aljaževega doma iz s ceste na Vršič ozirali proti vrhu Škrlatic, če se križ ponovno vidi iz doline, tako kot se je pred dolgimi desetletji.

Mislili smo, da je pred nami le še ena naloga, da prinesemo ostanke razbitega križa, ki so še skriti v stenah Škrlatic, v dolino in jih postavimo kot opomin za prihodnje čase. Pa ni bilo tako. Že 12. julija je prišla na Jesenice zahteva, da je treba križ na Škrlatici podreti, 24. septembra pa sem bil kot predsednik SGK zaslišan zaradi nedovoljenega posega v prostor. Dne 1. oktobra 1996 je bila Slovenskemu gorniškem klubu izdana odločba za odstranitev križa ali pa rušenja na stroške SGK. Do tega trenutka nismo mogli verjeti, da bi bilo kaj takega mogoče: da se v komaj svobodno Slovenijo, pred vstopom v tretje tisočletje, pred vstopom v skupnost evropskih narodov ponovno vrača barbarsko nasilje, nasilje nad človeškimi in verskimi čustvi, skrunjenje spomina na žrtve gora in nasilje nad človeškim dostojanstvom. Takšnega ponižanja si Slovenija ne zasluži. Poskusom takšnega nasilja se moramo upreti in ne smemo poklekniti pred barbarskimi dejanji, pa četudi prihajajo pod krinko strokovnih mnenj in pravne države.

Zato prosimo vse, da se nam s svojim podpisom pridružite v protestni izjavi proti ponovnemu nasilju in skrunjenju slovenskega križa na Škrlatici, proti ponovnemu oživljanju nasilja v Sloveniji. Obsojamo tudi poskuse zastraševanja drugače mislečih z razkazovanjem moči in grobega nasilja, še posebej v času, ko stojimo na razpotju: kam Slovenija? Po poti nazaj ali po poti v svobodno, pravično in varno Slovenijo.

Ljubljana, dne 7. oktobra 1996

Slovenski gorniški klub
predsednik:
prof. dr. Anton Jeglič

V POČASTITEV STOLETNICE OLIMPIJSKIH IGER VZPON NA DEVIŠKI VRH V ZDA

PRVOPRISTOPNIKI NA PIC DE COUBERTIN

Predsednik Mednarodnega olimpijskega komiteja **Juan Antonio Samaranch** se je lanskega februarja v Lausanni srečal s predsedniki komitejev in komisij Mednarodne zveze planinskih organizacij (UIAA). Izrazil je željo, da bi planinci proslavili jubilejne olimpijske igre v Atlanti z vzponom na še neosvojen vrh na ameriškem kontinentu, ki naj bi ga imenovali po Coubertinu. Člani komiteja UIAA so mu pojasnili, da neosvojenih vrhov, ki bi bili vredni Coubertinovega imena, ni več, morda je kateri le še na Alaski, zato so se dogovorili, da za prvenstveni vzpon izberejo steno.

NEUGLEDNO DARILLO ZA STOLETNICO

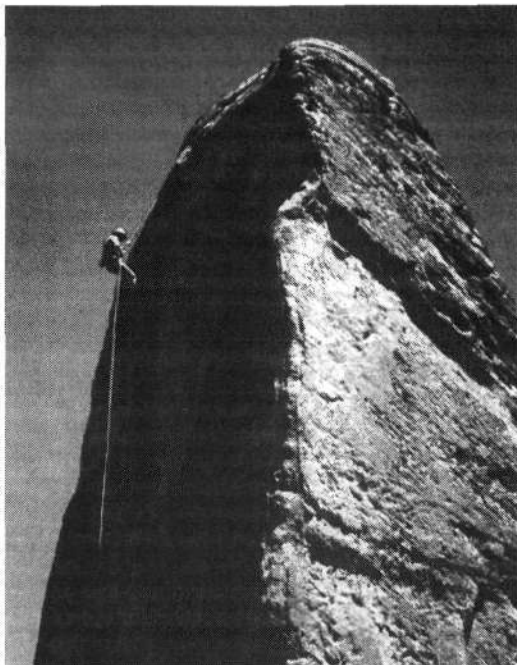
Po sestanku sveta UIAA, ki je bil v Flagstaffu v Arizoni, je bila izbrana ekipa, ki je 5. maja 1996 preplezala prvenstveno smer na 80 metrov visokem kamnitem stebri, ki je v gozdovih West Forka nad sotesko rečice Oak. Med plezalci je bil tudi 66-letni predsednik UIAA **Ian McNaught Davis**. Plezalna smer, ki teče po dveh stenah, je bila ocenjena po lestvici UIAA s VII+ in VIII-. Šilasto skalo so v čast začetnika olimpijskega gibanja moderne dobe poimenovali Pic Coubertin.

Kot ocenjuje velik poznavalec svetovnih alpinističnih dogajanj **Jósef Nyka** iz Poljske, je UIAA ob stoletnici olimpijskega gibanja podarila igram v Atlanti precej neugledno goro, kajti novi večni »spomenik« baronu de Coubertinu je prav žaljivo skromen, še zlasti, če ga primerjamo s številnimi visokimi ameriškimi gorami, imenovanimi po ljudeh, ki si z ničemer niso zaslužili takšne časti.

Na drugi strani pa v vrhu UIAA ocenjujejo, da Zveza planincev in alpinistov, ki jo priznava tudi Mednarodni olimpijski komitej, ne bi mogla lepše proslaviti stoletnice prvih olimpijskih iger kakor z vzponom na doslej neosvojen vrh, ki so ga imenovali po ustanovitelju olimpijskega gibanja.

Ker so bile letošnje, jubilejne olimpijske igre v Atlanti, so izbrali vrh v Združenih državah. V ZDA so še neosvojeni vrhovi seveda redkost, toda po zaslugi **Billa Putmana** in Ameriškega alpinističnega kluba so po kar obsežnem iskanju našli primerno goro v West Forku nad sotesko rečice Oak, Sedono in Flagstaffom v Arizoni.

Dne 5. maja letos, le dan po spomladanskem sestanku sveta v Flagstaffu, so ameriški alpinisti skupaj z alpinisti UIAA (Mednarodna zveza planinskih organizacij) prvič priplezali na vrh ostro ošiljene gore. Plezanje je bilo zahtevno, saj je bilo treba premagati zelo nevarno strmo steno iz krhkega peščenjaka, ocenjeno s VII+, in vršno strmino, ocenjeno s V+. Vrh, ki je visok 1950 metrov, so v čast barona **Pierra de Coubertina** (1863—1937), športnega navdušenca francoskega rodu, ki je ljubil tudi gore in ki je leta 1894 ustanovil olimpijsko gibanje, natanko pred stotimi leti pa v Atenah organiziral prve olimpijske igre moderne dobe, imenovali po njem.

Takle je Pic de Coubertin, nič kaj veličastna stena, ki pa je bila do letošnjega leta vendarle deviška

Pot, ki so jo ubrali prvopristopniki, bo v zgodovini ameriških novih vzponov zapisana kot Coubertinova smer. Osvojitve novega vrha v letu olimpijskih proslav bo utrdila vezi med Mednarodnim olimpijskim komitejem in planinsko skupnostjo.

MAJHNA ODPRAVA NA MAJHNO GORO

Odpravo, ki je prva stopila na vrh gore Pic de Coubertin, so sestavljali: vodja **Cameron Kern** iz Zveze ameriških gorskih vodnikov, **Richard Elmquist** iz iste organizacije, **Daniel L. Millis** iz Ameriškega alpinističnega kluba, **Andre Schoon** iz Alpinističnega kluba Južne Afrike, **Jeremy Barlow** iz Britanskega alpinističnega sveta, **Nico de Jong** iz Kraljevega holandskega alpinističnega kluba, **Derek Walter** iz londonskega alpinističnega kluba in predsednik UIAA **Ian McNaught-David** iz Velike Britanije.

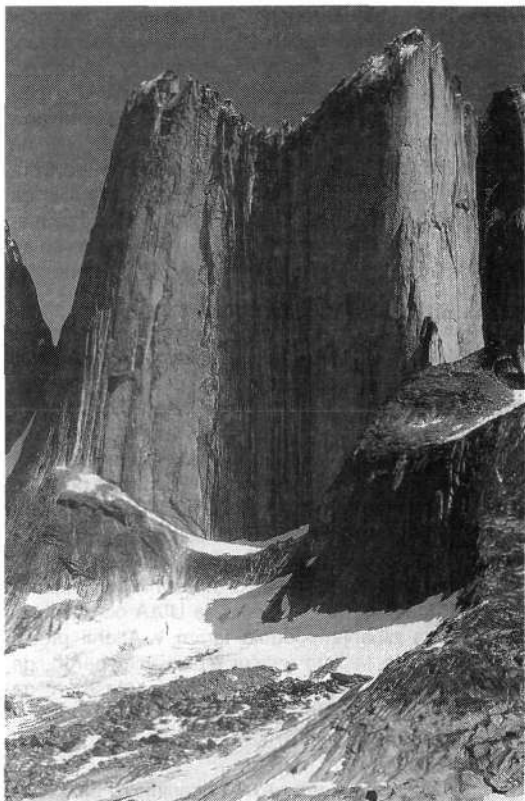
Člani odprave so bili stari od 17 do 66 let. Največ zaslug za izvedbo tega podviga ima **William Putnam** iz Ameriškega alpinističnega kluba, pomagali pa so mu tudi vodniki in člani krajevnih organizacij. Odpravo so spremljali številni predstavniki državnih klubov in zvez, ki so člani sveta UIAA, med njimi je bilo tudi nekaj predsednikov komisij UIAA. Nekateri bi se zelo radi pridružili odpravi, vendar je bilo število članov zaradi varnostnih razlogov omejeno.

GRENLANDSKE GORE DOLOMITNIH OBLIK

To je otok, ki v glavnem še čaka na velike alpinistične podvige: na Grenlandiji se je doslej udejstvovalo razmeroma malo plezalcev, veliko tamkajšnjih gorskih vrhov pa sploh še nima imen, ker se ni niti nanje niti v njihova vznožja povzpел še nihče.

Z lepe in težko dostopne grenlandske gore Nalumasortoq se je konec julija vrnil domžalski alpinist **Silvo Karo**, ki je po dotlej še nepreplezani zahodni steni levega stebra te gore skupaj z Angležema **Jerryjem Gorejem** in **Tonyjem Penningom** preplezal prvenstveno smer čisto do najvišje točke, do višine 2045 metrov.

Majhna odprava treh je z londonskega letališča 28. junija odletela v glavno mesto Islandije Reykjavik in naslednji dan na jug Grenlandije na letališče Nanarsuaq, ki ga je med drugo svetovno vojno zgradila ameriška vojska kot prehodno letališče za Evropo in kjer zdaj stoji nekaj hotelov za pustolovske turiste, ki se odpravljajo bodisi s helikopterjem, bodisi z barko na raziskovanje tega velikanskega otoka. Naša trojica je prenočila v hangerju poleg pristanišča, 30. junija pa se je z vso opremo vkrcala v motorni čoln in po fjordih zaplula proti jugu. Morja široka cesta jih je vodila med velikanskimi ledenimi gorami, ki so plavale po fjordih in med katerimi je bilo včasih kar težko najti pravo pot. Po treh urah vožnje so se ustavili v Qaqortoqu, kraju s približno 1500 prebivalci, ki so si na pobočjih nad fjordom postavili pisane hiše, te pa skupaj z ledenimi gorami dajejo pokrajini veličasten videz. Od tod so pot nadaljevali do Nanortalika, zadnjega večjega kraja na jugu otoka, kjer so si nabavili hrano, in do cilja čisto na koncu fjorda Tasermiut, od koder je le četr št ure daleč do baznega tabora, ki so si ga postavili na lepi travnati terasi.

Malokdo od evropskih alpinistov je že videl te lepe grenlandske gore

Take so grenlandske gore lepih oblik v lepem vremenu, kadar jih ovijajo megle, deževja in vetrovi, ni kaj videti

Foto: Silvo Karo

Zgodovina stolpa, na katerega so bili namenjeni, se je začela pred dvema letoma, ko sta **Kurt Albert** in **Ben Masterson** preplezala manj kot 400 metrov stene in morala zaradi slabega vremena odnehati. Lani so štirje Angleži dokončali to smer. Zdaj so bili alpinisti šele tretji pod to steno.

Dne 1. julija so si uredili bazni tabor in si ogledali goro, na katero so bili namenjeni, naslednji dan so z vso plezalno opremo odšli do zahodne stene levega stolpa pod 2045 metrov visoko lepo goro Nalumasortoq. Do tja so najprej hodili po travnatih in ponekod zamočvirjenih pobočjih, poraslih tudi z nizkim grmičevjem, potem po ledeniški moreni in na koncu šesturne hoje po ledeniku. Še isti dan so za pokušnjo preplezali prvih 60 metrov stene in si nato pod steno uredili bivak z visečo posteljo.

Potem ko so 3. julija preplezali še dobrih sto metrov stene, so se vrnili v vznožje, si odpočili, potem pripravili 26 litrov vode, nekaj hrane in vso potrebno opremo ter se dogovorili, kako bodo plezali: na alpski način, brez spalnih vreč, samo z bivak vrečami in osebno opremo v nahrbtniku, da bodo čim lažji in tako čim hitrejši. Tema

jih ni skrbela, kajti tam je bilo ta čas praktično ves dan svetlo, le okoli polnoči se je za kratek čas stemnilo.

Od 4. do 6. julija je bila trojica vseskozi v steni, prespala je na ozkih poličkah, doživela snežni vihar, ki snega ni pustil v steni, ampak ga je takoj stalilo, tako da je bila stena nekaj časa en sam slap vode, tretji dan plezanja pa je ob 18. uri do kože premočena prišla na vrh. Fantje so le kratek čas ostali na najvišji točki gore, potem so začeli sestopati po Angleški smeri, v kateri so prvi plezalci pustili varovališča. Do štirih zjutraj so bili že pod steno in pri viseči postelji, od koder so odšli pred 72 urami, 7. julija pa so bili spet v svojem baznem taboru.

Nalumasortoq je poleg Ulamertorsuaqa najmarkantnejša grenlandska gora in je celo upodobljena na poštah Grenlandije. Kdorkoli je že prišel pod njeno vznožje, večina jo je videla le v dežju in oblakih. Naša trojica je imela med plezanjem pravzaprav veliko sreče, kar je spoznala šele v baznem taboru po vrnitvi iz stene: do 18. julija, ko je prišla ponje barka in ko se je vrnila v civilizacijo, je imela le še poldrugi dan lepega vremena.

(M. R.)

Odprava na Grenlandijo

Petčlanska alpinistična odprava v organizaciji Planinske zveze Zagreba je bila od 23. julija do 8. avgusta v zalivu Igdorssuit Havn na območju mesta Nanortalik na južni Grenlandiji. Člani odprave so bili **Boris Čujić** (SPK Art Rock, Zagreb), **Darko Dular** (PK Univerzum, Zagreb), **Vladimir Paušić** (PK Čopali, Reka) iz Hrvaške ter **Igor Kalan** (AO Kranj) in **Miha Kajzelj** (PK Vertikala, Ljubljana) iz Slovenije. Člani odprave so opravili prvenstveni vzpon v steni Igdorssuit Havn Towra.

To je markanten navpičen granitni stolp, katerega vrh je visok 1160 metrov, njegova zahodna stena, ki so jo člani odprave preplezali, pa je visoka 800 metrov. Na obali zaliva v kanalu Prins Christian Sund pri vasi Augpilagtoq so postavili bazni tabor, od koder so do vznožja stene potrebovali poldrugo uro hoje.

Njihova smer »Ujarak«, ki v eskimskem jeziku pomeni Kamen, poteka po osrednjem delu stene in je ocenjena s VI, 7+, A3 in je dolga 23 raztežajev. V njej so plezali šest dni. Prve štiri dni so napeli 400 metrov vrvi v tej smeri, zadnja dva dni pa so preplezali celotno smer do vrha stene, ki so ga dosegli 31. julija ob 13. uri. Isti dan so se ob vrvi spustili po smeri vzpona v vznožje stene.

Kakovost granita je dobra razen krušljivih širokih razpok in kaminov v vršni četrtini stene. Glavne težave so bile v srednjem delu stene. Varovališča so ustrezno opremili, dobro mesto za bivak za pet oseb pa je bilo na 16. varovališču.

Vremenski pogoji za plezanje so na tem območju zelo dobri v sončnih dneh, če ne pihajo močni vetrovi, ki bistveno znižajo dnevno temperaturo — ta je čez dan približno osem stopinj, zjutraj pa okoli 0 stopinj. Slabo vreme pride počasi z rahlim dežjem, ki se postopoma okrepi. Smer Ujarak so preplezali v obdobju lepega vremena, ko sta bila le dva dneva deževna in ko

Znak hrvaške odprave na Grenlandijo

je pihal precej mrzel veter. Med sestopanjem z vrha 31. julija je začelo deževati, s tem se je začelo obdobje slabega vremena, ki je trajalo do odhoda odprave 8. avgusta in še dlje. Stena oziroma območje Igdorssuit Havn sta lahko dostopna s čolnom iz 20 kilometrov oddaljene eskimske vasi Augpilagtoqa, ki je z redno ladijsko progo povezana z Nanortalikom.

Darko Dular

UMOR IN ROP V GRINTOVCIH

BORIS GABERŠČEK

Mislim, da je zelo malo planincev, morda samo nekaj posameznikov, ki so vedeli še za eno skromno naravno znamenitost v dolinici Kamniške Bele: samo kakšnih 25 metrov levo od steze, po kateri hodijo trume na obisk k slapu Orglice ali pa še naprej, čez Presedljaj, proti Korošici ali Konju.

Zanjo sem izvedel lanskega novembra, ko sem se nekega popoldneva spet napotil na sprehod do Orglic. Bil sem prvi v novo zapadlem snegu. Zato za spremembo večinoma nisem gazil po markirani stezi, temveč ob strugi Bele, ki je, kot vemo, razen po velikih nalivih vedno suha.

NAVDUŠENJE NAD ČLOVEKOM

Naenkrat sem ostrmel. Nisem mogel verjeti lastnim očem. Pred menoj je res stala tisa, to v naravi tako redko drevo. Pa ne komaj opazni grmiček, kakršne še morda srečamo v gozdovih, bližjih »civilizaciji«. Bila je izredno lepo, pravilno raščeno, zdravo drevo. Ravno deblo, pri tleh premera 16 cm. (Moral sem ga izmeriti.)

50 oddaj Gore in ljudje

Na TV Slovenija so sredi letošnjega junija proslavili 50. oddajo Gore in ljudje. Po prvi slovenski predstavitvi TV reportaže »Jalovec pozimi«, pripravljene (tako kot še šest drugih) za promocijo našega gorskega sveta v tujini, so novinarjem in drugim povabljenim predstavili vse ustvarjalce in sodelavce oddaje, ki si je hitro pridobila širok krog stalnih gledalcev, ter na kratko obrazložili svoje delo.

Majeta Keršič Svetel, ki je bila gonilna moč oddaje že v času njenega nastajanja, je povedala, da je na TV še pred štirimi leti, ko so serijo začeli, prevladovalo mišljenje, da je zamisel (čeprav se je ponujala že precej časa) praktično neuresničljiva. Toda ekipa, ki je že ves čas skoraj nespremenjena, je dokazala, da je mogoče tudi s skromnimi sredstvi, vendar z dovolj zagnanosti le veliko narediti, »Gore in ljudje« pa so seštevek dobre volje mnogih ljudi...

Stoš Potočnik, ki zdaj ni več režiser oddaje, je v njej zapustil nepozabne sledove. Snemalec **Janez Horvat** snema v vsakršnih pogojih in je tudi že vzgojil vrsto odličnih pomočnikov. Dobro je sodelovanje z ljudmi pod gorami in ekipi ni težko dobiti celo večje skupine alpinistov za snemanje v najtežavnejših pogojih. Oddajo pa dobro poznajo tudi že v tujini, od koder dobijo marsikatero gradivo. Ena od redkih težav, ki jo ima ekipa, je premalo snemalnih dni, ki jih ji dodeli TV.

F. S.

Na višini okoli meter in pol so se začele pravokotno širiti skoraj za dva prsta debele veje. Tisa je bila visoka kakšne štiri metre. Nekako tolikšen je bil tudi premer zelo simetrične piramidaste krone. Na drevescu (v primerjavi z mlajšimi sosedi je bilo to res samo drevesce) ni bilo ene same suhe vejice. Videl sem jo že kot bodočo znamenitost, na katero bodo naši daljni zanamci ponosni. (Tisa namreč raste izredno počasi. Takšno drevo je moralo biti staro vsaj 100 let! Doživi pa tisoč, dva tisoč let.)

Tiso pogosto videvamo v naših mestnih parkih in po vrtovih. Spoznamo jo po lepo temnozelenih, ploščatih iglicah, rdečkastem luskastem lubju, jeseni pa po različnih, sluzastih sladkih jagodah, edinem delu rastline, ki je užiten. Vse drugo je močno strupeno.

Tisa je menda edino drevo na seznamu naših zaščiteneh rastlin. Zaradi človekove pohlepčnosti je postala ena od najredkejših rastlin v evropskih gorskih gozdovih. Njen dragocen prožen in zelo trpežen les so tisočletja uporabljali, na primer, za izdelavo lokov. Ker je primeren tudi za »umetniško« obdelavo in je lepo rdeče obarvan, je to obsidilo tiso na iztrebitev. Ni mi znano, ali je kdo prešel, koliko je še tis v slovenskih gozdovih. V celi Nemčiji naj bi po podatku izpred pol stoletja tedaj raslo še največ 5000 takih dreves.

Zato sem ostrmel. Ne, bil sem celo navdušen: nad človekom, ki je v svoji uničevalnosti le nekaj pustil za prihodnost. Hotel sem že takrat napisati nekaj vrstic za Planinski vestnik: ali bi ne bilo treba opozoriti mimoidoče, ljubitelje narave, izletnike, vse tiste starše, ki jih srečujemo na poti k Orglicam, da naj svojim malčkom, ko jim razkazujejo gozdne zanimivosti, pokažejo še to ohranjeno redkost?

Tisa je rasla manj kot pol metra daleč od lakete debele bukve, ki se je bohotno vzpenjala v višavo in je s svojo korenino nevarno pritisnila ob tino deblo. Ali bo tisa preživela ta dvoboj? Kaj pa, če bi prinesel kakšno orodje in podlo rešil »svoje« odkritje, čeprav bi s tem nevarno poškodoval tekmeča, drugo lepo raščeno, zdravo drevo? Vendar sem se kmalu odločil: taka znamenitost je gotovo znana strokovnjakom, gozdarjem, zaščitnikom narave, vsem tistim, ki so poklicani, da ukrepajo v podobnih primerih tako, kot narekuje stroka. Končno, tisa je bila tako polna moči, obenem pa svoji vrsti primerno neobčutljiva na večno senco, da sem verjel, da jo niti objestna bukev ne bo mogla zadušiti.

UMOR ZARADI KOŠČKA LESA

Februarja sem tiso spet obiskal. Komaj je menda čakala na pomlad, da bo v novem letu dodala še kakšen milimeter svojemu premeru in nekaj centimetrov svoji višini.

Potem sem se junija letos vnovič napotil proti Orglicam. Želel sem še enkrat obiskati tiso in jo vprašati, kako se počuti v globoki senci poletnega gozda, videti, koliko novih poganjkov je naredila, nestrpnost že za naprej

oceniti, koliko bo večja, ko bo še za eno leto starejša. Sprva je nisem našel. Od daleč sem iskal tiste krepke položne veje, ki so se dobro videle že s steze: širile so se izza bukve, medtem ko je deblo ostajalo skrito. Ali je mogoče, da si nisem dobro zapomnil kraja? Moral sem stopiti bližje in natančno preiskati okolico. Tu je to moralo biti!

Končno sem našel bukev. Toda pol metra od bukve je iz zemlje štrlel čisto nizek, črnordeči štor, ves nazobčan od udarcev s sekuro. Zraven je ležala cela tisina krona. Bila je gladko odžagana tik pod najnižjimi vejami. Večina iglic je že odpadala. Samo na vrhnjih vejah so se še obdržale, še zelene, toda suhe. Te veje so bile poleg iglic polne odmrlih še zaprtih rumenih moških cvetov. Tisa je bila torej posekana še pred zgodnjo pomladjo, preden so se prašniki razcveteli.

Skušal sem dognati njeno starost. V mladosti je drevo raslo tako počasi, da je letnice bilo brez povečevalnega pripomočka nemogoče prešteti. Šele pozneje se je drevo začelo opazno debeliti. V zadnjih desetletjih po dva do tri milimetre na leto. Lahko sem samo ocenil, da je preživelo več kot sto, mogoče celo 150 let.

In tedaj se je našel nekdo, ki ga je posekall Zato, da bi prišel do kosa tisovega lesa, ne debelejšega kot 10

centimetrov — kajti toliko je bila debela notranja rdeča srčika — in dolgega malo več kot en meter. Za kaj je le uporabil ta košček lesa?

NEKAZNOVANI STORILEC

Sicer pa — ali naj se čudimo? Na nizkotne uboje iz kristoljubja smo že navajeni, čeprav se nad njimi vsakič zgražamo. Toda v tem primeru storilec ni iskal žrtev. Tisa je prevelika redkost, posebno pa na takem kraju, da bi jo kdo namenoma iskal zato, da bi se polastil njenega lesa. To je bil lahko samo »ljubitelj narave«, planinec, ki je po naključju, tako kot jaz, zapustil stezo, da bi prišel v pristnejši stik z gozdom. Pri tem je odkril tiso in si jo zapomnil. In ker je »umetniška« obdelava lesa njegov konjiček ali pa poklic, se je ob priliki spomnil na redko dragocenost v gozdu, ki bi jo lahko primer-no izkoristil. Saj ni možno verjeti, da je bil to gozdar, ki poklicno zahaja v gozd!

Ne pričakujem, da bodo ta umor v dolinici Kamniške Bele raziskovali kriminalisti. Tudi njegov storilec ne bo kaznovan. Nikakor pa dogodek ne bi smel ostati neza-beležen. Kot »senzacionalna« novica in kot opozorilo. Mogoče je za to najbolj primeren ravno Planinski vestnik, čeprav do zdaj ni imel kriminalne rubrike.

V ZASLUŽKARSKI JAREM SO TRENTARJI VPREGLI VISOKOGORSKO CESTO IN SEDLO

MANGART ZA ŠOFERSKE PLANINCE

JANEZ PENCA

V začetku letošnjega leta je bil v časniku Delo objavljen prispevek »V zaslužkarskem jarmu«, v katerem se avtor zgraža nad asfaltiranjem visokogorske ceste na Mangartsko sedlo in nad ureditvijo velikega parkirišča na sedlu. Za Vršičem je postal še Mangart zbirališče nedeljskih avtomobilskih planincev, ki proti vsem okoljevarstvenim zakonom močno onesnažujejo gorsko naravo. Tako kot pri drugih podobnih posegih v gorsko naravo smo bili planinci tudi pri tem premalo glasni, pa tudi vplivni, da bi take podvige gradbenikov preprečili. Njega dni pa je glas slovenske planinske organizacije že veljal toliko, da so ga upoštevale celo državne institucije. Toliko nas je in med nami toliko vplivnih ljudi, da bi bilo organizaciji tudi na tem področju mogoče povrniti staro slavo. (Op. ur.)

Na 2072 metrov visokem Mangartskem sedlu so lani uredili veliko parkirišče in v nekaj mesecih s parkirno zaslužili poldrugi milijon tolarjev. Potem so na sedlo asfaltirali dotlej makadamsko cesto, ki bi jo morali ohranjati le kot zgodovinski spomenik, ne pa spreminjati v povabilo na visokogorski avtomobilizem. Ali je mogoče, da so Trentarji to veličastno goro na tako nizkoten način vpregli v zaslužkarski jarem? Če Trenta ne more preživeti brez asfaltne sramote na Mangartu, naj kar umre. Bo vsaj umrla naravne smrti in za seboj pustila lep spomin.

Kajti po zaslugi skrivnostnega »dobrotnika«, ki je za asfaltiranje ceste na Mangartsko sedlo prispeval 20 milijonov tolarjev, čaka Mangart vse kaj drugega kot naravna smrt. Najprej predsmrtne prometne muke, kakršne ob lepih dnevih že nekaj časa trpi Vršič. Pri vsem nedoumljivem navdušenju nad gradbenim »podvigom«, ki so ga opravili na Mangartu, je že tudi jasno, da bo visokogorski avtomobilski sejem kaj kmalu nehal zanimati celo tiste, ki se tja vozijo. Pločevinasto menažerijo si namreč lahko ogledajo tudi na kakšnem bližnjem sejmu.

Trentarska turistična oblast se ogreva za bližnje cilje, mangartsko parkirišče in asfaltna cesta do njega pa dokazujeta, da ji pogled res ne sega prek lastnega nosu. Ti strokovnjaki za turistično molžo se pač ne zavedajo, da jim spod prstov raste anahronizem, do kraja sprt z današnjimi pogledi do naravne vrednote. Mangartsko sedlo opremljajo za najbolj nizko sorto obiskovalcev gora, za šoferske planince. A tem so dnevi šteti, v tujini, od katere si turistični delavci toliko obetajo, pa že prešteti. Uporabljati osebni avto v tako krhkih ekosistemih, kot so Alpe, bo kmalu tudi pri nas samo še znamenje okoljske neotesanosti.

RAZBIJANJE, NE RAZVIJANJE

Težko je verjeti, da so si Trentarji v času, ko turistično razvite dežele bijejo križarske vojne zoper asfalt in promet v krajih, kakršni so njihova dolina in okoliške 475

gore, izmislili tako vulgarno proizvajalno sredstvo, kot sta parkirišče visoko v gorah in asfaltna cesta do njega.

Tako imenovani razviti so v službi pohlepa ta svet predvsem temeljito — razbili. Naši turistični navinci od njih kupujejo oguljene tržne trike, ki rastejo iz spornih, že preživelih vrednot. Oni pa svoj kompas že lep čas obračajo v daljne dežele, kjer človeku s svojim vmešavanjem še ni uspelo zmotiti naravnega reda stvari. Če so avstrijski univerzitetni profesorji, ki bodo Sloveniji delali načrt za turistični razvoj Trente in Zgornjega Posočja, resnični prijatelji teh krajev, bi jih morala v oči najprej zbsti visokogorsko parkirišče in asfaltna cesta do njega. Če je v tej sprevrženi gradnji že tudi kaj njihove pameti, potem to razvojništvu diši po razbojništvu in oni niso prijatelji, temveč sovražniki slovenskih Alp.

Asfalt skrivnostnega dobrotnika je zgostil promet po mangartski cesti. Uro hoda do vrha se bo ob lepih dnevih gnetlo po nekaj tisoč ljudi, največ takih, ki ne bi nikoli zbrali dovolj volje, da bi se do tja povzpeli peš. Z roba Mangartskega sedla lahko kar iz avtomobilov gledajo Belopeško jezero, kjer pa so naši sosede vpejlali drugačen red. Obiskovalcem ukažejo, da morajo avtomobile pustiti že daleč pred ciljem njihove poti.

Messner gre na lov na jetija

Potem ko si je **Reinhold Messner**, prvi človek na svetu, ki je stal na vrhovih vseh 14 osemtisočakov, med plezanjem po obzidju svojega gradu na Južnem Tirolskem lani tako poškodoval nogo, da si resnega plezanja ne predstavlja več, tega pa si ne more privoščiti tudi zaradi svojih 51 let, kolikor jih šteje, ima nov cilj: ujeti namerava jetija. »Trdno sem prepričan, da ni samo na stotine jetijev, temveč jih je zanesljivo na tisoče,« je dejal novinarjem. Tako se je odločil odpraviti na lov na eno od največjih skrivnosti človeštva, kar bo po njegovih besedah njegov zadnji veliki življenjski cilj.

Ujeti hoče živega jetija, tisto skrivnostno bitje, ki naj bi živelo v Himalaji nad snežno mejo in okoli katerega se je doslej spletlo ničkoliko zgodb.

Takole je pripovedoval Messner: »Jetija sem že videl na lastne oči, a le nekaj sekund, kar je bilo premalo, da bi lahko reagiral. Zdaj ga bom iskal, pa čeprav naslednjih deset let, in ga tudi našel.«

Ko so slavnega alpinista vprašali, kakšen je bil »njegov« jeti, ki ga je videl, je dejal: »Jeti ni človek, je živalska vrsta, ki že dolgo velja za izumrlo. Žre jake, tibetansko govedo, in ovce, je večji od odraslega moškega in ima temno dlako.«

Messner je poln ambicij in takole pripoveduje o svoji zadnji življenjski nalogi, ki jo načrtuje: »Premišljuje, da bi se celo poživžgal na odpravo na Severni tečaj, pa čeprav bom kot iskalec jetija še dolgo skrbel za splošno zabavo. To me ne moti. Prišel bo dan, ko se moji kritiki ne bodo nehali čuditi.«

Messner je prepričan, da bomo lahko tudi v Evropi nekega dne »v živo« občudovali to bitje. »Na svojem gradu Juval bom odprl posebne razstavne prostore za jetija,« pravi nadvse resno.

Asfalt bo Mangartu raztrgal mrežo, v katero je spodaj lovil salonske planince, hrepenče po instantnih planinskih senzacijah s štirih koles. Uničil mu bo obrambni sistem in ga podrl na kolena.

Onesnaženje, ki ga v visoke gore prinaša asfaltna cesta, je hudo breme vsemu živemu. Obruske avtomobilskih plašcev, olja in bencin voda spira v okolje. Kdo ve, katerim studentem in potokom v dolini se bo poznalo, da turistom v tistih krajih po gorah pustijo plezati z avtomobili. Kdor je v lepi soboti ali nedelji hodil na Špik, že ve, kako prijetna je glasba hrumečih avtomobilskih osvajačev Vršica. Zdaj ta muzika, zacinjena z izpušnimi plini, postaja prevladujoče občutje tudi v mangartskih višavah. Gorski zrak bomo hodili vdihavat drugam. A kam? Podmangartskim podobnih podjetnežev je pri nas vedno več in če bo šlo tako naprej, bo Slovenije za njihove podvige zmanjkalo. Oni pa bi še kar barantali z blagom, ki so ga nehali delati že pred skoraj petimi milijardami let.

TRENTA KOT KATERAKOLI ALPSKA DOLINA

Zato ne bi bilo napak, če bi se Trentarji po svoji dolini ozirali malce bolj prijazno in se odpovedali tržnim potezam, ki ne zahtevajo prav dosti soli, le debelo kožo in slepoto za darove, ki jim jih je dala narava. Mangartski načrti kažejo, da imajo Trentarji slabe učitelje. Vrednost naravnega okolja bodo namreč ohranili samo, če ga bodo čimmanj spreminjali v igrišče za motorne igracke. Tiste, ki naj bi svoj denar puščali v Trenti, bi morali previdno izbirati. Recept za popotovanja v teh krajih naj bi bil: do Trente z javnim prevozom ali avtom, po njej in njenih gorah pa peš, s kolesom, s konjsko vprego ali s sanmi. To ni cukrena romantika, to je edini način, da Trenta ohrani svojo skladnost. Vedno več je ljudi, ki so si pripravljene plačevati oddih v krajih, kjer lahko vsaj za kratek čas pozabijo na prometni smrad in hrup. Trentarji pa ju vlečejo 2000 metrov visoko v gore!

Čisto prav je, da vse ni združljivo z vsem. Ne moreš obljubljati miru in čistega gorskega zraka, če naklepaš, da boš na parkirišču pobral parkirmino tisočim voznikom. Trenta bo s takimi gospodarji postala kot katerakoli druga razvita (razbita?) švicarska ali avstrijska alpska dolina.

Morda ne bi bilo napak, če bi ljudje pod Mangartom odprli dva tisoč let staro knjigo in iz nje prebrali, da so bili cestinarji vedno zgolj kupljivi ljudje. Najbrž še ni prepozno, da se odločijo za kak častnejši poklic.

Skrivnostni dobrotnik, ki je s svojimi 20 milijoni tolarjev vložka v mangartsko asfaltno sramoto prepričal državo, da je za uničenje enega od najlepših delov Slovenije primaknila tudi denar svojih davkoplačevalcev, pa naj se predstavi. Dobro je namreč vedeti, kdo je neznanec, ki ubira tako skrivnostno sladke strune, da po njihovi muziki pleše sama država. Koristno je tudi vedeti, kdo se skriva za dobrimi nameni, ki se končujejo s tako razdiralnimi dejanji.

Če pa edino merilo trentarske turistične pameti ostaja denar, imam imeniten predlog, ki bo vrgel veliko več kot mangartski asfalt s parkiriščem na Mangartskem sedlu vred. Trento razglasite za evropsko jedrsko smetišče. Denar bo drl na kup. Ni pa še popolnoma znano, kaj ima človek od tega, da je najbogatejši mrlič na pokopališču.

TRIJE TRŽIČANI SO SE 13. JULIJA LOTILI NAPORNEGA PODVIGA, DVA STA GA KONČALA

24 UR ZA TRŽIŠKO PLANINSKO POT

MIRKO KUNŠIČ

Avtor Tržiške planinske poti (TPP) **Jože Rožič-Drvač**, alpinist, gorski reševalec in vodnik, si pred petimi leti verjetno ni predstavljal, da bo kdorkoli to pot z desetimi vrhovi, od katerih jih je kar šest višjih od 2000 metrov, zmogel v 24 urah, v enem dnevu torej. Presenečenje mu je letošnje poletje pripravljalo kar nekaj posameznikov, med njimi tudi brat Luka. Na cilj, ki so si ga začrtali, sta prišla le 48-letni **Pavel Erlah** in 37-letni **Jože Bohinc**, oba iz Snakovskega pri Križah, sicer tudi sodelavca avtorja poti iz tržiškega Peka. Rožičev brat **Luka Rožič** je poskus opustil popoldne na Tegoški gori v masivu Košute, 57-letni **Janez Ambrož**, ki je šel na pot skupaj z Erlahom in Bohincem, pa se je ustavil na Zgornji Dolgi njivi pod Košutnikovim turnom.

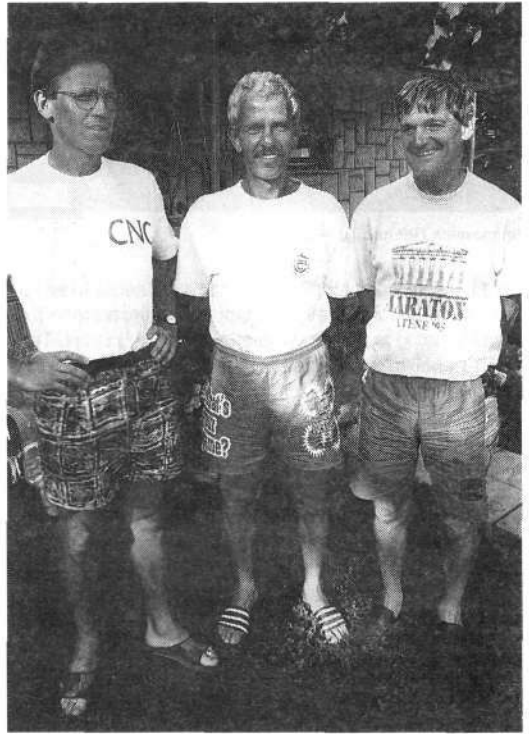
VEČLETNE PRIPRAVE

»Vsi trije smo zasvojeni s tekom in rekreacijo, ki nam veliko pomenita. Z ženo Marijo in sam sem to pot etapno prehodil štirikrat. Posamezni deli so tako čudoviti, da jo zlahka vsakič na novo doživiš. Večkrat smo se pogovarjali o Drvačevi poti, če bi jo kdo zmogel v 24 urah, potem smo z Jožetom in Janezom sklenili, da zamisel poskušamo udejaniti. Že lani smo poskusili, pa nas je gosta megla ustavila na območju Košutnikovega turna,« pravi Pavel Erlah, ki je redno začel teči šele pri svojih štiridesetih letih.

Vsak izmed treh snakovskih dolgoprogašev preteče na leto do 2000 kilometrov. Najdlje se z rekreativnim tekom ukvarja najmlajši, najstarejši pa teče za dušo in telo polnih 17 let. Tudi Ambrož je bil do upokojitve delavec tržiškega Peka, v tamkajšnji planinski sekciji je dobil izkaznico s seznamom obveznih točk Tržiške planinske poti in z desetimi okenci za prav toliko žigov, ki jih je v izkaznico treba odtisniti v dokaz o prehojeni poti. Ta planinska sekcija je založila za spominske značke za vse, ki pot etapno prehodijo enkrat, trikrat, petkrat ali sedemkrat. Tako so Tržičani sami poskrbeli, da se je začel glas o njihovih vrhovih, lepih razgledih in poteh širiti med planinci.

Vsi trije tekači so si posamezne dele poti skrbno ogledali. Sami so poskrbeli za dodatne oznake, da se ponoči ne bi kje izgubili. Ničesar niso hoteli prepustiti naključju. Trdno so bili odločeni, da TPP premerijo v enem samem dnevu.

»Začeli smo 13. julija točno opolnoči v Križah pred picerijo Košuta. Tekli smo do Brezij oziroma Svete Neže, od koder pelje ena od markiranih poti na Dobrčo (1635 m). Uro in 50 minut po odhodu smo vsi trije že imeli prvi žig in vpise v knjigo na tem vrhu. Pot smo nadaljevali proti planini Prevala. Še dobro, da smo pred tem obvestili tamkajšnjo pastirico, da bomo tekli mimo planšarije, tako da je privezala psa in nam ob pol štirih zjutraj pred kočo postregla s pijačo. Zadihani smo se spogledovali ob siju čelnih svetilk s credo krav v ogradi.

Leva dva, Bohinc in Erlah, sta prej kot v 24 urah prehodila in pretekla TPP, desni, Janez Ambrož, je odstopil na Dolgi njivi

Ko smo grizli kolena proti Begunjščici (2063 m), je prva svetloba že prebadala dolinsko temo. Dišalo je po murkah. Pot na vrh je bila spolzka zaradi ovčjih iztrebkov. Pet minut pred peto jutranjo uro je bil v knjizici drugi žig in prvi dvatisočak. S palicami smo krmarili med spustom po melišču severnega ostenja Begunjščice na Zelenico,« nadaljuje Jože Bohinc.

HVALA SONČNEMU VREMENU

Z Zelenice so hiteli po označeni poti pod vznožja Vrtače (2180 m). Ko je v dolinah zazvonilo sedem, so že zavezovali majhne nahrbtnike in se v rahlem drncu spuščali navzdol. Uro in pol pozneje so jim žene Olga, Marija in Lidija na mejni prehod Ljubelj pripeljale dišečo juho z rezanci in rezervna oblačila.

Po krajšem oddihu, ko so si napolnili bidone z novimi napitki in v nahrbtnike dodali tablete enerbita, so ob robu asfaltne poti šli po klancu do prvega ovinka pod mejnim prehodom in zavili levo na Bornovo lovsko pot. Ta se elegantno speljana dviguje skozi mešan gozd. Vsi trije so enotnega mnenja, da je to eden od najlepših delov transverzale. Pod vrhom so zavili levo proti Gruntu in naprej ob leseni ograji do vrha Košutice (1966 m), ki jo domačini imenujejo Baba.

Zmagovalca TPP na cilju — doma

Foto: Mirko Kunšič

Ob 11. uri so že sestopili do Hanževega sedla in se kar takoj spoprijeli z zahtevno potjo čez severno steno Velikega vrha, ki je zavarovana z jeklenicami in klini. Tam so jih nekoliko motile palice, saj je bilo za vzpenjanje treba uporabiti obe roki.

Ob 12.30 so že odpirali skrinjico in zvezek na Velikem vrhu (2088 m), prvem dvatisočaku v tem desetkilometrskem masivu Košute. Uro pozneje so bili že na temenu Kladiva (2094 m). Hodili so po grebenski poti in hvalili sobotno vreme, ki jih ni oviralo pri podvigu. S seboj so imeli tudi radijsko postajo, drugo so imele njihove žene. Oglašali so se na frekvenci, ki jo uporabljajo kinologi. Tudi ta povezava jim je vlivala dodatno moč, predvsem pa jih je razbremenjevala.

ZAKAJ JE JANEZ ODNEHAL

»Popoldne ob 16.20 smo za trenutek že posedli na najvišjem vrhu tržiške občine, na 2133 metrov visokem Košutnikovem turnu. Ime je zagotovo dobil po košutniku, gorski rastlini z rumenimi cvetovi in zdravilno koreniko. Toda te nismo iskali. Po poti smo hiteli nad prepadi do Zgornje Dolge njive. Z ženami smo bili dogovorjeni, da nas počakajo pri veliki skali na Dolgi njivi še za zadnjo oskrbo. Počutil sem se praznega, zato sem odnehal. Ničesar ni na tem svetu, kar bi bilo več vredno od mojega zdravja in počutja,« nam je zupal Janez Ambrož. Za to odločitev mu je bila hvaležna tudi žena Lidija.

Dva Gašerbruma drug za drugim

Francoski plezalec in vodnik *Jean-Christophe Lafaille*, znan predvsem po plezanju smeri, ki zahtevajo ogromno vzdržljivosti, je julija 1996 osvojil vrhova Gašerbruma II in I drugega za drugim, ne da bi vmes sestopil v bazni tabor. Dne 6. julija je prispel v bazni tabor, vendar mu je slabo vreme tri tedne onemogočalo nadaljevanje poti, tako da je začel plezati šele na dan, ko bi se po načrtu že moral vrniti.

Dne 28. julija je opravil solo vzpon na Gašerbrum II (8035 m) po običajni smeri, in to vsega v 11 urah in 20 minutah. Po daljšem počitku v sotoru na višini 5900 metrov se je 31. julija podal še na Gašerbrum I (8068 m). Bil je že rahlo utrujen, toda čakal ga je še naporen sestop. Oba vzpona je opravil v čistem alpskem slogu, brez pomoči in podpore soplezalcev. Za osvojitve obeh vrhov je potreboval manj kot štiri dni.

Reinhold Messner in *Hans Kammerlander* sta prva alpinista, ki sta na podoben način osvojila oba vrhova, in sicer v razmaku osmih dni, toda sestopala sta po drugih smereh.

J. N.

Pavel Erlah in Jože Bohinc sta nadaljevala in hitela čez močvirni del pod Dolgo njivo k ograji, ki je značilna markacija na poti do Štegovnika (1692 m), dolgo nedostopnega grebenskega vrha, ko so tod še kraljevali graničarji nekdanje jugoslovanske vojske. Snakovčana sta bila ob 18.25 pri vpisni knjigi na vrhu. Pot ju je dalje vodila do planine Javornik pod Ženiklovcem, tam pa sta že imela spremstvo: prijatelja Drago Srečnik in Matjaž Rovtar sta ju spodbujala vse do vznožja Škarjevega roba pod Storžičem (2132 m).

V TEMI NA TOLSTI VRH

»Strmo je bilo, vseeno sva ob 21. uri pritisnila žiga na zgibanko TPP. Zavila sva na kranjsko, južno stran gore in prek Male in Veličke Poljane prišla že v trdi temi na pot, ki pelje proti Tolstemu vrhu (1715 m). Tam sva bila ob 22.40 in tam našla le vpisno knjigo, žiga pa ni bilo. Zato sva šla proti Kriški gori (1471 m), kjer je v koči žig. Vesela sva bila svetlobnih signalov oskrbnikov na Kriški gori, da sva vedela, kje naj s snopi luči čelnih svetilk iščeva pot naprej. Ob 23.10, ko sva vstopila v kočo, naju je čakalo prijetno presenečenje: miza se je kar šibila od dobrot. Vendar nama je še najbolj prijal čaj. Po telefonu sva sporočila v dolino, da prihajava. Do izpolnitve obljube, ki sva jo dala sama sebi, sva imela le še pičlih 45 minut časa.

Osem minut do polnoči sem bil tam, kjer sem pred 23 urami in 52 minutami odhitel na pot. Jože je prišel 30 sekund pred iztekom dneva. Vsi skupaj smo si oddahnil in se veselili uspeha. Z Jožetom sva dobila nekaj žuljev, drugače pa posebnosti ni bilo — če odštejemo njegov padec s Kriške gore, mojo lakoto in njegovih šest kilogramov, ki jih je izgubil na tej poti,« je dal piko na i Pavel Erlah.

V Peku so mu v transverzalno knjižico zapisali, da je 137., ki je opravil to pot, in prvi, ki jo je v enem zamahu zmogel prej kot v 24 urah. Hkrati je bila to njegova peta ponovitev, medtem ko je Jože Bohinc ta dan to delo opravil prvič.

Vsi, ki poznajo Drvačevo planinsko transverzalno pot (odprli so jo maja leta 1991), se strinjajo, da je podvig treh in še predvsem dveh gornikov nedvomno lep uspeh. Tako kot je uspeh za vsakogar, ki prehodi vsaj pot na enega od vršacev na tej poti. Tržiško planinsko pot je doslej med drugimi občudovalo že 14 ljubiteljev gorskega sveta iz Karlovca. Prvi jo je sicer prehodil **Matija Radon**, medtem ko je bil Mariborčan **Milan Meden** naokrog že sedemkrat. Vsak od dosedanjih zmagovalcev te poti pa nosi s seboj v mislih lepote vrhov nad Tržičem in v njegovi okolici.

Trije Tržičani so se tega podviga lotili brez velikega rompa in pompa, časnikiarji pa so zanje vendarle zvedeli ter pisali o njih in seveda o gorah, ki so jih prehodili in pretekli v enem zamahu. Za domačine, ki naj bi tudi skrbeli za turizem in v povezavi s tem za popularizacijo tamkajšnjih naravnih zanimivosti, bi bila akcija treh domačinov lahko nauk, kako je mogoče doseči popularizacijo njihovih krajev in tudi s takšnim posredovanjem privabiti planinske turiste.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

ANAPURNA

VIKI GROŠELJ

Konec letošnjega oktobra je pri mariborski založbi Obzorja v zbirki Domače in tuje gore izšla knjiga **Vikija Grošlja** »Anapurna«, ki je avtorjeva že sedma knjiga - torej že ima skoraj toliko svojih knjig kot osvojenih osemtisočmeterskih vrhov. V svojem zadnjem delu je pripravil pregled vseh šestih slovenskih poskusov, s katerimi so naši alpinisti poskušali osvojiti ta nevarni himalajski osemtisočak, dveh odprav na to goro pa se je avtor tudi sam udeležil. Z uspešnim vzponom na vrh Anapurne leta 1995 smo Slovenci dokončali enega od svojih največjih in najodmevnejših himalajskih projektov, osvojitve vseh štirinajstih osemtisočakov. Iz knjige z dovoljenjem avtorja in založbe objavljamo nekaj odlomkov kot spodbudo za branje celotne knjige. (Op. ur.)

UVOD V SERIJO

Tretji junij leta 1950. Dva moža se počasi, a vztrajno dvigata po strmem, zasneženem pobočju. Temperatura je nizka, mraz sili do kosti. Vzpenjanje ju izčrpa. Sleherni korak je zmaga volje. V prebliskih se mimo njihovih oči vrsti cel svet slik: dnevi hoje v žgoči vročini, hude plezarije, izjemni naporji vseh v boju za goro, vsakodnevna herojstva tovarišev pri postavljanju in urejanju višinskih taborov... V eni uri, mogoče dveh... bo vse dovoljeno. Zadnje pomisleke pred neposredno nevarnostjo in velikimi naporji je odpihala veličina trenutka. Ta dan gre za ideal. Nič ni dovolj veliko. Neznanska zarezja ju loči od sveta. Gibljeta se v povsem drugi deželi: pusti, brez življenja, okameneli. V fantastični deželi, kjer prisotnost človeka ni bila niti predvidena, morda niti zaželena. Kršita neko prepoved, ne oziraje se na odklonitev, in vendar se dvigata brez sleherne bojazni. Še zadnji, strmi ozebni. Gresta drug za drugim in se ustavljata pri vsakem koraku. Leže na cepinih poskušata spet priti do sape in pomiriti srce, ki tolče, kot bi hotelo počiti.

Sedaj čutita, da sta tam. Nič ju ne more ustaviti. Vršni greben se neopazno bliža. Obiti je treba le nekaj skalnatih blokov. Potegujeta se kvišku, kakor pač moreta. Ali je mogoče?

Zares! Silovit veter udari vanju.

Sta... na Anapurni.

8091 metrov visoko.

Neizrekljivo veselje napolni njuni srca.

Strahotni prepadi na oni strani so brez dna. Oblaki plovejo v polovični višini. Zakrivajo ljubko in rodovitno dolino Pokara 7000 metrov spodaj. Nad njimi ni nič!

Poslanstvo je izpolnjeno. Najvišji vrh, ki je bil zavzet v zgodovini človeštva, je pod njihovimi nogami. Anapurna. Prvi od štirinajstih osemtisočakov, na katerega je stopil človek.

Moža sta se imenovala **Maurice Herzog** in **Louis Lachenal**. Oba sta predstavnika slavite francoske povojne generacije izjemnih alpinistov.

Avtor knjige Anapurna Viki Grošelj v taboru IV (7400 m) na Anapurni

Tistega 3. junija 1950 sta odprla novo poglavje v zgodovini alpinizma. Začela se je doba uspešnega osvajanja himalajskih osemtisočakov.

Natanko dve leti kasneje, 3. junija 1952, sem privekal na svet v ljubljanskii porodnišnici. Potem je preteklo še nekaj let, preden sem se začel zavedati sveta okoli sebe in gorá na njem.

Med prvimi gorniškimi knjigami, ki sem jih prebral, je bila prav Herzogova »Anapurna«. Poleg Buhlovega Nanga Parbata mi je bila prav gotovo najljubša. Ob branju sem si živo predstavljal dolgo potovanje z letalom do Indije, nato prvi stik z Nepalom, to čudežno deželo sredi Himalaje. Brez diha sem sledil opisom poti, pokrajine, domačinov in prvih raziskovanj pristopa do gore. Poznal sem imena glavnih junakov, ki so s svojimi dejanji v gorah ničkolikokrat potrdili svoj izjemen alpinistični sloves. **Terray, Lachenal, Rebuffat, Couzy, Herzog**... Znova in znova sem z vse večjim spoštovanjem jemal to knjigo v roke in bral o dramatičnih dneh na gori, herojskih dejanjih, izjemnem tovarištvu in pogumu, veliki zmagi in cení zanjo.

Še kasneje sem tudi sam velikokrat doživljal podobne reči, prebral veliko novih knjig o Himalaji in tudi sam napisal kakšno. A Herzogova Anapurna je ostajala eno od temeljnih klasičnih del, ki z leti ne izgine v pozabo, ampak le še pridobiva vrednost. Zaradi veličine dejanja, zaradi avtorjeve iskrenosti, predanosti cilju in ne nazadnje zaradi izjemnega, lahko rečem, zlahtnega prevoda **Lilijane Avčnin**.

Ob prvem branju te knjige si niti v najbolj drznih sanjah nisem mogel predstavljati, da bom petinštrideset let kasneje na istih mestih doživljal in podoživljal vse, kar se je

Baza pod južno steno Anapurne

dogajalo Francozom, obenem pa bom priča veličastnemu zaključku največjega slovenskega himalajskega projekta, osvojitve še zadnjega od štirinajstih osemtisočakov. Danes verjamem, da sem, morda prav zaradi 3. junija, z Anapurno povezan tesneje kot s katerikoli drugim osemtisočakom.

BOGINJA ŽETVE

Anapurna — Boginja žetve v jeziku domačinov je eden izmed najbolj znanih osemtisočakov Himalaje. Njena mogočna skalna in ledena obzidja obsegajo celo območje med plodnimi ravninami Pokare in dolino reke Kali Gandaki, ki v tem delu prereže Himalajo. Glavni vrh meri v višino 8091 metrov. Poleg njega v skupini stoji še kopica manjših vrhov, Anapurna II — 7937 m, Anapurna III — 7555 m, Anapurna IV — 7525 m, Južna Anapurna — 7226 m, Fang — 7646 m, Khansgar Kang ali Roc Noir — 7447 m, Gangapurna — 7630 m. Poleg teh samostojnih velikanov je tam še kopica pet- in šesttisočakov. To je eno od največjih, najbolj prepadnih in zahtevnih območij nepalske Himalaje.

Zaradi političnih razmer je bil Nepal do leta 1950 praktično povsem zaprt za tujce in tako se je alpinistična zgodovina Anapurne začela zelo pozno, vendar je potem takoj postala znana vsemu alpinističnemu svetu. Švicar Heim je leta 1949 iz majhnega letala dakota opravil prve posnetke verige Anapurn. Leto kasneje pa je šlo zares. Angleži pod Tilmanovim vodstvom so po dolini reke

Marsiandi prišli na sever anapurnske Himalaje in na Anapurni IV dosegli višino 7300 metrov.

Francozi so, prav tako po posebnem dovoljenju nepalskega maharadže, raziskovali po dolini reke Kali Gandaki navzgor. Na eni strani doline jih je mikal in privlačil mogočni Daulagiri (8167 m), na drugi pa Anapurna. Po dolgotrajnih raziskovanjih so se nazadnje v časovni stiski odločili za Anapurno. Z vso energijo (morda je bila to takrat najboljša možna ekipa alpinistov na svetu) so se lotili najprej izredno zahtevnega pristopnega pohoda čez sedlo Tulobugin in naprej po dolini Miristi kole do baznega tabora na višini 4200 metrov. Ob pomoči šerp in ob izkušnajih iz francoskih Alp so hitro napredovali. V nekaj dneh so našli pot čez severni ledenik Anapurne in pod severnim pobočjem 5900 metrov visoko postavili tabor dva. Zaradi strahu pred prihajajočim monsunom se plezalci sploh niso več vračali v bazo, ampak so po težkem in nevarnem svetu intenzivno napredovali navzgor. Nevarni prehodi, plazovi, podirajoči se seraki in težko plezanje v ledu so jim jemali voljo, vzeli pa je niso.

2. junija 1950 so postavili tabor V na višini 7350 metrov, dan kasneje pa sta Lachenal in Herzog po osmih urah hudih naporov dosegla vrh.

To je bil eden največjih, prelomnih mejnikov v zgodovini svetovnega alpinizma. Osvojena je bila prva gora, višja od 8000 metrov. In to v prvem poskusu! Svet je ostrmel nad pogumom in drznostjo Francozov, obenem pa sočustvoval z njihovim tragičnim in dramatičnim povratkom z gore. V viharju sta hudo ozebla Lachenal in Herzog, Rebuffatt in Terray sta dobila snežno slepoto. Zgrešili so tabor, prenočili v ledeniški razpoki, zasul jih je plaz in ko je hudo omrznjeni Herzog že spodbujal tovariše, naj se vsaj sami vrnejo in ga puste, da v miru umre, so jim naproti prišli ostali člani. Med nadaljnjim sestopom jih je še enkrat odnesel plaz, a so preživel. Ko so bili v bazi, težav še ni bilo konec. V begu pred monsunom so v hudih deževjih hiteli po težko prehodni dolini Miristi Kole, nesoč oba pomrznjena člana. Šele v dolini Kali Gandaki so se malo oddahnili. Zdravnik je moral že med potjo pri obeh ponesrečencih opraviti prve amputacije prstov.

Z leti je veličina vzpona na Anapurno začela dobivati dejanski pomen. Alpinisti vsega sveta, spodbujeni z uspehom Francozov, so se s podvojeno močjo lotili ostalih himalajskih orjakov in leta 1964, torej štirinajst let kasneje, je bil osvojen še zadnji od štirinajstih osemtisočakov, Šiša Pangma.

Anapurna je bila spet v središču pozornosti alpinistov vsega sveta leta 1970. Takrat so, tokrat Angleži, spet obrnili nov list v zgodovini alpinizma. Ni šlo več za klasične pristope na osemtisočake, pač pa za nove in težke smeri preko mogočnih sten in grebenov. Dva meseca so se bojevali s tri kilometre visoko južno steno Anapurne in jo nazadnje tudi preplezali. Veličasten uspeh! Obenem je druga odprava Angležev opravila prvo ponovitev francoske smeri v severni steni.

Prve tri odprave na Anapurno so bile torej uspešne. Kljub nevarnostim in težavam je v strokovnem alpinističnem svetu začelo prevladovati mnenje, da je gora sicer zahtevna, da pa so vzponi nanjo vsekakor mogoči brez nesreč. Ian Clough je postal prva žrtev gore, ko se je na južni strani gore še čisto spodaj na ledeniku nanj podrl serak. Na pobočjih pa ni bilo žrtev.

Ogromen snežni plaz, ki se je podrl na pot med bazo in taborom! Foto: Viki Grošelj

Gora sama je v naslednjih letih to mnenje tako strahovito spremenila, da mi gre danes, ko to pišem, srh po telesu. Od stoštirih odprav, ki so do leta 1995 poskušale priplezati na vrh Anapurne, jih je bila uspešna le slaba četrtina. Smrt je kosila med plezalc, kot bi si gora za moto obračuna s plezalc vzela svoje ime — bogata žetev. Izčrpanost, padci, zdrsi, predvsem pa plazovi in padajoče kamenje so pobijali vsevprek in neusmiljeno. Statistika

Spominsko obeležje v bazi na severni strani Anapurne

nesreč in uspešnih vzponov na vrh se je bliskovito spreminjala. Danes je Anapurna po teh podatkih najnevarnejši osemtisočak sveta. Dvainosemdeset plezalcev se je do konca leta 1994 povzpelo na njen vrh, gora pa je v tem času zahtevala kar dvainpetdeset smrtnih žrtev. Tako krute statistike nima noben osemtisočak. Nekaj let je bilo še posebej hudih: leta 1973 je gora zahtevala kar sedem žrtev, 1981 pet, 1982 štiri, 1984 štiri, 1988 štiri, 1991 sedem...

Seveda pa pri tej lepi gore ne gre spregledati njenih svetlejših plati. V njenih stenah in grebenih je bilo do sedaj preplezanih petnajst prvenstvenih smeri in variant. Številna herojska dejanja, izjemni dosežki in veličastni vzponi še dodatno bogatijo že tako napeto zgodovino gore, ki ji je njen prvi zmagovalec Herzog namenil tudi tele misli:

»Anapurna je za vsakogar od nas izpolnjen ideal: mi se v mladosti nismo izgubljali v izmišljenih pripovedih, polnih domišljije, ali v opisih krvavih bojov, s kakršnimi moderne vojne krmijo otroško domišljijo. Gora nam je bila naravna arena, v kateri smo, igraje se na mejah življenja in smrti, našli svojo svobodo, ki smo jo nejasno iskali in nam je bila potrebna kot vsakdanji kruh.

Gora nam je odprla svoje lepote, pred katerimi smo obstali v preprostem občudovanju kot otroci in v spoštovanju kot menih pred božansko idejo.«

LETO 1983 — 1. POSKUS

Slovenci smo anapurnsko Himalajo spoznali razmeroma zgodaj. Ne sicer glavnega vrha. Že leta 1969 je naša tretja himalajska odprava pod vodstvom **Aleša Kunaverja** dosegla imeniten uspeh. Uspelo ji je osvojiti Anapurno II (7937 m) in Anapurno IV (7525 m). Jeseni leta 1983 je odpravi pod vodstvom **Staneta Belaka** uspelo osvojiti Gangapurno (7630 m). Kar nekaj poskusov na ostalih vrhovih anapurnske verige pa je ostalo neuspešnih. Posebej tragična je bila mariborska odprava na Anapurno III (7555 m) jeseni leta 1994. Po odločno začetem prvenstvenem vzponu preko južnega

Tabor II (6100 m) v južni steni
Anapurne Foto: Tone Škarja

ostenja so na gori že stali trije višinski tabori in vse je bilo pripravljeno za odločilni vzpon. 14. oktobra je **Beno Dolinšek** iz tabora tri sam krenil proti vrhu. Dosegel je že višino 7000 metrov, potem pa se je zaradi slabega vremena odločil za sestop. Žal se ni nikoli vrnil v dolino...

Prvo idejo za slovenski vzpon na Anapurno I je dal **Nejc Zaplotnik**, na začetku osemdesetih let naš nedvomno najboljši in najprodornejši himalajski plezalec. Predlagal je njemu lasten in sila drzen prvenstven vzpon preko južne stene. Dovoljenje za poskus, ki so ga izdale nepalske oblasti, je prišlo zelo pozno in še to posredno preko bosanskih alpinistov. Ti so zaprosili za severno stran gore, prosta pa je bila le južna stena. Za težave, ki so jih čakale tam, se niso čutili dovolj pripravljene in so dovoljenje prepustili Slovincem.

Moštvo, ki naj bi se lotilo stene, naj bi bilo čim bolj močno, vendar sta dve tragediji močno okrnili ekipo in nehoti odpravi nadeli žalosten predznak. Na pomlad leta 1983 je pod Manaslujem v plazzu umrl idejni vodja Nejc Zaplotnik, poleti pa se je med pripravami v francoskih Alpah ponesrečil še **Boris Simončič**. Sredi septembra je v Nepal odpotovalo le sedem članov. Vodstvo je prevzel **Andrej Štremfelj**, sodelovali pa so še **Luciano Cergol** in **Igor Škamperle** iz Trsta ter **Bogdan Biščak**, **Janez Benkovič**, **Borut Bergant** in **Matevž Lenarčič**.

Po urejenih formalnostih so iz Pokare z 80 nosači krenili proti gori. V petih dneh hudih nalivov in težav s pijavkami so se po dolini reke Modi kole prebili do višine 4000 metrov in ob zadnjih pastirskih kolibah postavili bazni tabor. Nosači so se vrnili v dolino in z moštvom je ostalo le šest domačinov: troje šerp za delo na gori, kuhar in njegov pomočnik ter zvezni oficir.

Razmere v steni, ki so jo imeli kot na dlani pred seboj, so bile vse prej kot idealne. Snega v njej je bilo precej manj, kot so pričakovali. Upanje na hitro napredovanje v spodnjem, nevarnem delu stene se je razblinilo.

Preko razbitega in nevarnega ledenika, ki je tudi prejšnjim odpravam povzročal precej preglavic, so našli pot in tabor ena postavili 4800 metrov visoko na nekakšen skalnat otok, ki razmejuje dva ledenika; eden priteka izpod Fanga, drugi pa izpod Anapurne.

Teden dni kasneje je že stal tabor dva na višini 5300 metrov, v samem znožju stene. Višinska razlika med obema taboroma je bila majhna, vendar je močno razdrapan in razrit ledenik z nevarnimi visečimi seraki nenehno ogrožal pot. Poleg tega nikjer višje v steni niso opazili kakšnega bolj prikladnega mesta za tabor. Najnevarnejše predele med dvema taboroma so zavarovali z 250 metri vrvi.

Sledilo je obdobje mirnih in neverjetno vročih dni. Sonce je suho žgalo in sneg je vidno kopnel. Čez steno so se pretakali potoki vode, plazovi snega, ledu in kamenja. Vsi so si bili na jasnem, da se podnevi ne da splezati niti metra, ne da bi tvegali glavo. Silovit trušč plazov se je polegel šele okoli polnoči in steno za nekaj kratkih ur okoval v led. Ob sedmih zjutraj, ko so sončni žarki posijali v zgornji rob stene, so morale biti vse aktivnosti v steni že končane. Po prvotno zamišljeni smeri so prišli 600 višinskih metrov nad tabor dva, nikjer pa niso našli varnega prostora za naslednji tabor. Noči so bile za napredovanje prekratke. Preveč časa jim je pobralo vzpenjanje ob vrveh do najvišje točke prejšnjega dne. Snega in ledu je bilo iz dneva v dan manj. Pobiralo ga je dobesedno pred njihovimi očmi. Četudi bi preplezali celotno ledno vesino, ki jih je ločila od osrednjega dela stene, bi jim čez nekaj dni v sneg in led pritrjene vrvi obvisle v zraku ali pa zgrmele v dolino. V takih razmerah je bilo napredovanje po prvotno zamišljeni smeri nemogoče. Le v skrajno levem delu stene je kazalo, da bi morda šlo.

Po posvetu v bazi so se domenili, kako naj bi odprava potekala naprej. Od angleškega tabora III na višini 6000 metrov naj bi potegnili samostojno smer. Poskusili naj bi v alpskem slogu, sestopili pa naj bi na severno stran po smeri prvopristopnikov. Ta nov, zelo drzen načrt je spet zdrnil vse moštvo, kljub temu, da je bilo z njim povezanih še kup neznank, za katere niso imeli odgovorov. Celotnega poteka nove smeri ni bilo mogoče videti iz doline. Kakšen je sneg v njej, ali bo šlo čez skalne predele? Sestop po severnih pobočjih v dolino pa je bil povsem zavit v neznanost.

Noč po tej odločitvi je začelo močno snežiti in naslednje jutro jim je razmočen sneg podrl kuhinjo in

jedilnico. Sneg je še naprej naletaval v velikih cunjah. Mraza ni bilo in sneg se je čez dan spreminjal v brozgo, ki je silila v šotore. Tri dni zapored je snežilo, nato pa je trajalo še dva dni, da so se razmere nekoliko umirile. Začeli so se pripravljati na končni vzpon. Dodatno neprijetnost je povzročilo dejstvo, da so imeli vsi plezalci višinsko opremo v taboru ena. Pot do tja je bila prej kopna in da se na grušču ne bi mučili z višinskimi čevlji, so jih puščali zgoraj. Nekaj časa so še upali, da bo sneg skopnel, ker pa je čez noč močno zmrzovalo, se je v bazi obdržal do konca odprave.

V copatah in trenirkah so nazadnje le zgazili do tabora ena. Ves je bil pod snegom. Ure in ure so kopali v mokrem snegu, se sezuvali in masirali noge, z rokami pa rili za rdečimi krpami najlona, ki so ga slutili nekje globoko pod snegom. Do večera so vendarle prišli do opreme in si tabor za silo uredili.

Naslednji dan je bil še bolj naporen. Sneg je bil skorjast in človekove teže ni držal. Razdalja, ki so jo navadno prehodili v desetih minutah, jim je vzela kar tri ure. Pregazili so komaj polovico poti do tabora dva in se do večera vrnili nazaj. Vso noč jih je pestil strah, da jim je orjaški plaz, ki so ga videli pred dnevi, zasul tabor dva.

Dan potem so le priganili do mesta tabora dva. Mogočen plaz, ki so ga videli, je zgrmel v dolino le nekaj metrov proč od tabora. Vendar je bila tolažba, da je tabor postavljen na varnem mestu, kaj slaba. Vse je bilo zasuto z novo zapadlim snegom. Šele s pomočjo sond so našli šotor in ga po napornem kopanju le odkopali izpod snega.

Še nova dva dneva so potrebovali, da so napeli vrvi do tabora tri na višini 6000 metrov. Od tu naprej naj bi z vrvmi zavarovali še en skalni skok, nato pa v alpskem slogu nadaljevali proti vrhu. Teren nad taborom III ni bil nič kaj obetaven. Strmo plazovito pobočje, nad glavo ves čas dva pasova serakov, nad njimi pa strm, krhek led, preko katerega je nenehno letelo padajoče kamenje. Napredovanje v takih razmerah je postalo ne le fizično, ampak tudi psihično izjemno naporno. Nenehno pričakanje, da bo nad tabo nekaj počilo, da bodo tone ledu in kamenja spremenile steno v orjaško plaznico, je zarisalo plezalcem v obraz globoke gube strahu. Matevž Lenarčič je takole opisal te tesnobne trenutke:

»Glava se obrača navzgor, od koder pričakuje smrtonosno razdejanje. Na čelu in za vratom se kljub hladu pojavi mrzel pot, korak spešiš v strm breg, višina pa ne dovoljuje hitrosti. Ujet si v svet lastne nemoči, kjer pomeni že vsak počasen korak napor, strah pa ti megli razum in izostruje čute. Prijatelj udari s cepinom ob derezo, pa že pričakuješ gmoto serakov, torej konec. Živci so napeti kot tetiva in vsak nenavaden šum ti sproži misel, da so se panično bežal. Telo ostane na mestu, ker je pač ujetnik lastnih sil. Iz vseh tega se vrneš živ, počutiš pa se kot starec.«

Nezgodna, ki bi se kaj lahko tragično končala, je bila še kaplja čez rob, da so se odpovedali tudi temu poskusu. **Benkoviča** je zadel kamen v hrbet in le nahrbtnik, v katerem je zijala velika luknja, mu je rešil življenje. *Kako drugače bi se izteklo, če bi zadelo Biščaka, ki je stal zraven njega brez nahrbtnika!*

TA ZAHRTNA OČARLJIVOST PLEZARIJE

SKORAJ USODNI PADEC POD VRHOM SKUTE

MIRE STEINBUCH

*Na smrt ne mislim zato,
da bi umrl, temveč zato,
da bi živel.*

A. Malraux

Nepremično že celo večnost ležim na hrbtu. Zunaj črnina noči počasi blede in se umika prihajajočemu dnevu. Neprespane oči pečejo. Zaprem jih. Ponavlja se vedno isti prizor: padam v globino... Preden treščim na nevidno dno, se film začne odvijati od začetka: padam v črn nič, vznak, z glavo navzdol... Odprem oči in slika izgine. Rad bi se premaknil, se prevalil na bok ali celo na trebuh, pa se ne upam, ker bo preveč bolelo. Poslušam mirno Metino dihanje in čakam jutro. Kot da bo z njegovim prihodom kaj bolje. Noč se vleče kot dnevi pred plačo. Zaradi bolečin v prsih diham plitko in hitro. Roki težko ležita ob meni. Na desni imam kompliciran zlom zapestja, leva pa je zaradi udarcev tako otekla, da mora mirovati v mavcu.

Pred leti sem v bolnišnici, kamor so me pripeljali po prometni nesreči, preležal celo noč na nosilih, ker ni bilo proste postelje. Bil sem v mavcu od brade do popka. Premakniti se in spremeniti lego je bila takrat moja največja želja. Močnejša od tiste, da bi pil, kajti mučila

me je peklena žejna. »Kraljestvo za premik na bok!« Vendar na ozkih nosilih in v mavčnem oklepu ni bilo možnosti. Pa sem čakal in dočkal jutro. Nekaj podobnega se dogaja zdaj.

TRETJA POT NA GORO

Stopali smo skozi mrak. Zame je to poseben, magičen del dneva, ki odhaja, a še ni odšel. Poslavlja se v prihajajočo noč, vlada nekakšno zatišje, brezčasje, omejeno s svetlobo in temo. Vrata, skozi katera vstopajo sence davnih prednikov. Hodili smo skozi mehke, sive sence umirajočega dneva. Kdaj pa kdaj je korak težko, votlo zadonel na prhljih tleh bukovega gozda. Pogled na desni je zapiralo mogoče ostenje Brane, ki strmo pada v Kotliško grapo. Drevje se je redčilo, čim višje smo bili. Tempo je bil prehud za pogovor. Hrbiti so se krivili pod težkimi nahrbtniki. Kmalu smo prestopili gozdno mejo in se zagrizli v strmo melišče, ki je naredilo hojo še napornejšo. Na nebu so zasijale sprva redke, nato pa vedno številnejše zvezde. Celo polovica lune je sanjavo priplavala izza Brane.

Razdalja med nami se je počasi, a vztrajno večala. Spreddaj sta bila Marjan in Damjan. Prvi ultramaratonec, drugi prepoln energije, ki jo mora sproščati z dir-

ko v breg. V sredi sem bil jaz, daleč pod menoj pa Tas-ko, revež, ki je komaj pred štirinajstimi dnevi prišel od vojakov, težji za nekaj kilogramov in brez kondicije. Tak razpored mi je ustrežal. Enakomerno sem se vzpenjal po strmih pobočju. Izognil sem se šodru in zavil na travnate vesine. Prvi, še blagi sunek vetra mi je obpihnil potno čelo. Z višino pa je naraščala tudi njegova moč. Sunki so postajali močnejši in pogostejši. Veter je moj prijatelj. Kako dobro mi dene njegova pesem, ki jo igra z valovi šumečih planinskih trav! Kot tihi akordi mogočne simfonije. Prijateljstva pa je konec, ko piano preide v forte, potem v fortissimo in ob posebnih priložnostih, ko si narava dá orgičnega duška, v 'orcantissimo'.

Zdaj je bil še prijeten. Čutil sem, kako je prodiral skozi mene in me čistil dolinskih skrbi, utesnenosti in misli, ki so druga za drugo izginjale z njim. Praznino sta polnila mir in zadovoljstvo. Rad sem hodil po tej jesenski noči, sam s seboj. Tišino je zmotil le občasen zven kamna, ki ga je zadel čevljev enega od prijateljev, ki sta bila nevidna nad menoj. Ugibal sem, ali nama bo z Damjanom tokrat uspelo preplezati raz. Odpravljala sva se že tretjič.

Ko sva se prvič podala v ta predel Kamniških Alp, nisva poznala poti. Kljub temu, da sem se pri Robinu pozanimal za dostop, sva najprej zavila proti Koglu. Kmalu sva spoznala zmoto, se vrnila in nadaljevala v pravi smeri. Tako sva mislila, dokler se ni 'prava' smer končala na lovskem stojišču v pobočju Brane. Spet sva se obrnila. Ko sva prečkala suho strugo, vsaj takrat je bila suha, sva na desni opazila ozko stezico, ki je vodila poševno navzgor.

MOJ PRVI ZASILNI BIVAK

»Tale bo prava,« sva se strinjala in zavila nanjo. V ključih se je vila vedno višje in višje. Gozd se je razredčil in po melišču sva prišla med nizko ruševje. Zopno melišče, zopno ruševje. Po pasu ruševja spet dolgo melišče, ki mu ni bilo videti konca. Tema je postajala vedno gostejša. Od doma sva se odpravila šele pozno popoldne. Rekli so mi, da je do bivaka kake tri ure počasne hoje. No, to je mogoče res, če takoj kreneš po pravi poti. Okoli pol desetih zvečer je Damjan rekel: »Nič več se ne vidi. Bivakirati bova morala. Malo nižje sem opazil previsno steno. Mislim, da bo tam kar primerno.« Malo me je stisnilo v želodcu. Zdaj pa imam! Moj prvi prislilni bivak, že kar visoko v gorah. Vendar sem prikimal in neprizadeto rekel s trdnim glasom:

»Meni je prav,« čeprav to ni bilo čisto res.

Pod previsom se je skrival prav lep prostorček. V soju čelnih svetilk sva odmetavala večje kamne, da bi nama bilo čimbolj udobno. Ostanek snežnega jezika je tvoril nizek zid in nudil malo zavetja. Ko je zabrel gorilnik, je prostor takoj postal bolj prijeten. Kako pomirjujoče in prijazno je deloval modri plamenček! Čaj je imenitno prijal. Za njim je prišla na vrsto še juha.

»Tole posodo bom podstavil pod sneg, kjer kaplja. Do jutra bo že polna,« sem rekel Damjanu.

Dolgo nisem mogel zaspati, končno pa sem le potonil v rahel spanec. Zaščiten sva bila pred vetrom, pa tudi pred dežjem, ki je začel šumeti proti jutru.

S snežnico, ki se je nakapljala ponoči, sva skuhala čaj. Nato sva se odločila: če greva takoj v dolino, bova mokra ravno toliko, kot če nadaljujemo do bivaka. Bova vsaj videla, kje je.

Kraj, kjer sva bivakirala, sva tudi krstila. Od te noči dalje ga imenujemo Najin bivak.

Zgrbljena sva po strmini nadaljevala pot skozi meglo in pršenje: malo po melišču, malo po travah. Vedela sva, da kočica ne more biti daleč. Ko so nama pot zaprle stene, sva se ob njih usmerila desno čez kratko travnato strmino in škraplje. Nenadoma se je iz megle prikazal pločevinast zaboj: tule je torej ta bivak! Slabe pol ure nad mestom, kjer sva bivakirala.

Notranjost je bila prav prijetna. Stene so bile obite z lesnim opažem, ki je ustvaril občutek domačnosti. Jedla sva in čakala, da bo dež prenehal. Ko sva spoznala, da nima tega namena, sva se po isti poti vrnila v dolino.

VESELI VEČER V BIVAKU

Pri naslednjem obisku sva se zjutraj prebudila v rosenju. Spet sva čakala, da se bo vreme premislilo. Hodila sva ven, napolnjala oči in buljila navzgor v oblake, če se bo kje posvetilo. Šele ko je sredi dopoldneva dežek prešel v dež, se je pa nama posvetilo, da s plezarijo ne bo nič.

ln tako sva bila tu tretjič. Tokrat smo bili malo močnejša ekipa. Morda bo to držalo vreme. Iz bivaka se je kmalu razleglo glasno gorgorjenje in še glasnejši smeh. Bili smo sproščeni in zato veseli. Če bi me kdo uro kasneje vprašal, zakaj smo se smejali, mu ne bi znal odgovoriti. Vse smo obrnili na smešno plat. Zbadali smo drug drugega in se zabavali. Primerna hrana in nekaj konzerv piva sta še dodatno pomagala dvigniti razpoloženje.

S polnimi želodci smo se zavlekli pod odeje. Jaz prvo noč vedno slabo spim, kadar sem zdoma. Tudi tokrat sem se premetaval in se trudil zaspati, a mi je uspelo le nekajkrat zadremati, vmes pa so bila dolga obdobja zaspane budnosti.

Zjutraj se je večerna slika ponovila. Zajtrk smo zabelili s porcijo šal in smeha. Nato smo dobro premislili, kaj bomo vzeli s seboj v steno, kaj pa pustili v bivaku. Takrat namreč še niso tako kradli po kočah in bivakih, kot se to dogaja zdaj.

Glede na takratno sposobnost in vplezanost smo se odločili, da bo Marjan plezal z menoj, Tasko pa z Damjanom. Če bova hotela z Damjanom skupaj preplezati raz, bova pač prišla še enkrat.

Pod vstopom v smer se je oprema iz nahrbtnikov preselila na plezalne pasove. Prvi metri so bili bolj otipavanje skale in ogrevanje kot pravo plezanje. Nad menoj je bilo okoli tristo petdeset metrov stene. Čeprav je bilo poznojesensko sonce že kar visoko, je bila skala še hladna. Vendar sem se kmalu ogrel. Začelo se je nena- vadno potovanje skozi svet, ki se je močno razlikoval od vsakdanjega. Pozabil sem, da nekje v dolini živim drugačno življenje, da je tam nekaj ljudi, ki jih imam rad in oni mene. V svetu, v katerem sem se gibal zdaj, zanje ni bilo prostora. Pravzaprav se je ves moj obči svet zmanjšal do tam, do kamor sta segla roka in

pogled po skali. V glavi se mi je odvijalo nekaj enostavnih misli: bo tale oprimek zdržal... desno nogo semle... hudič krušljivi... lep detajl... če kmalu ne bo klina, bom pa zabil... grem okoli rebra... dober stop...

MEGLA JE OVILA ŠTRUCO

»Popusti!« sem zavpil Marjanu, ki me je držal bolj na kratko. Nato je šlo navzgor po kamini, klinov je bilo dovolj. Lepo plezanje v dobri skali. Vponke so veselo tleskale, ko sem vanje vpenjal vrv. Čas se je ustavil. Oziroma meriti se je začel v metrih in oprimkih, ki so ostajali pod menoj. Plezarija je bila užitek. Navpičnim odstavkom so sledile prečke, nato počli in kamini. Tu in tam klin, tako da ni bilo treba dosti zabijati ali vtikati metulje in zatiče. Posel mi je šel dobro od rok. Bil sem prepričan v tisto, kar sem počel. Občutil sem moč in zanesljivost. Hitro sem napredoval in užival v vsakem trenutku. Počutil sem se svobodnega, osvobojenega vsega in vseh. »Oj, svoboda, boginja vseh boginj!« (je pel **Cankar**). Samo jaz, omejen le s svojo (ne)sposobnostjo. To je največ, kar lahko izkusim. Alpinizem ni samo stvar mišic, dogaja se tudi v človekovi duši. Bajе je pri soliranju še lepše. Ampak jaz se z njim ne ukvarjam. Se ne upam... »Psiha me j...«, se pošteno pravi takemu pojavu.

Vendar je v življenju že tako, da je vsake pesmi enkrat konec. Ravno se je izteklo pol vrvi, ko mi je Marjan zaklical, naj počakam, da ga zebe v roke in da me bo varoval v rokavicah. Neumno sem ga pogledal, nato pa še okoli sebe, in videl, da sonca ni več. Po nebu so se vlačili oblaki, dvignil se je veter. Megla je že ovila Štruco s svojim plaščem. Za nama je bilo že več kot pol smeri. Ko se je prijatelj zavaroval proti mrazu, sem nadaljeval. Kratek intermezzo me je prebudil iz zanosu. Zdaj sem tudi jaz občutil mraz v prstih, skala se je ohladila. Marjan pa je občutljivejši od mene. Na roki mu manjkata dva prsta, v katera ga rado zebe.

Nadaljeval sem za spoznanje manj zagnano. Občutil sem rahlo utrujenost. Motil me je hlad, zaradi katerega prsti niso bili več tako občutljivi kot prej. Svoje je prispevala tudi trda vrv, ki mi je na stojiščih zadala precej nepotrebnega dela. Plezala sva namreč z Marjanovo vrvjo, ki je bila zelo trda. Nerada je tekla skozi osmico, na koncih je bila že močno navita. Namesto da bi na stojiščih počival, sem jo na vso moč vlekel k sebi in bentil. Enkrat me je v podlaket prijel celo krč zaradi 'prekletega štrika'. Tega, da bi jo snel iz osmice in varoval skozi vponko na polbičev vozle, pa se, kdo ve zakaj, nisem domislil.

ZGODILO SE JE V PREVISNI TROJKI

Sestopil sem v ozko škrbino. Vrv se je iztekla. Pogledal sem navzgor po steni. Preplaval me je val olajšanja. Po opisu sodeč je bil težji del že za menoj. Preostal je še en raztežaj plezanja. Skozi kamin v velikem oknu, nato pa je prave plezarije konec; ostanek je bolj podoben hoji kot plezanju. Ker je bil pravkar preplezani raztežaj razmeroma lahek, sem se odločil za bočno varovanje. Trdno sem se zasedral z nogami in zavpil: »Varujem!«

Ko je Marjan prišel do mene, sem mu z nasmeškom pokazal, kje bova nadaljevala.

Nisem bil pozoren na to, da nisva naredila pravega stojišča s klini. Če se mi ne bi tako mudilo, če bi bil bolj zbran, bi ocenil njegov oziroma najin položaj. Ugotovil bi, da je stal na ozkem grebenčku v škrbini, s katere je na obeh straneh stena padala skoraj navpično v globino. Vendar mi je zadovoljstvo, da sva bila skoraj pod vrhom, premagalo razsodnost. Pa še vreme se je slabšalo. Po skalah se je začelo tenko nabirati ivje. Veter se je krepil. Kdo se bo še s klini zamuja!

Hitro sem zapezal proti zajedi na levi. Po nekaj metrih se je izkazalo, da le ni tako lahka, kot je bila videti od spodaj. Postala je gladka, brez pripravnih oprimkov in stopov. Nenadoma sem začutil utrujenost in pomislil: tule pa ne bo dobro... naprej ne grem... spustil se bom nazaj in poskusil proti desni.

Previdno sem zlezal približno dva metra navzdol. Pri nogah sem opazil neizrazito poličko, ki je tekla proti desni. Previdno sem se začel pomikati po njej, prečil nad Marjanom in mimo njega. »Previsna trojka,« sem pomislil. Za levo roko sem našel podprjem in ga obremenil, z desno pa sem začel tipati za primernim oprimkom. Takrat se je zgodilo:

»Kaj pa... ?« sem se začudeno vprašal, ko sem zagledal svoje čevlje v višini, kjer je bila še pravkar glava.

Gorski leopard desetkrat na Everestu

Nepalski šerpa **Ang Rita** se je z vzponom na najvišjo goro sveta, 8848 metrov visoki Mount Everest, ki ga je opravil sredi letošnjega maja, za vselej zapisal v zgodovino alpinizma. Na to goro, kamor je peljal dva člana švedske alpinistične odprave, je namreč to pot stopil že desetič. Prvič se je na Everest povzpел 7. maja 1983, vseh deset vzponov na vrh pa je opravil brez uporabe dodatnega kisika.

Ang Rita, ki se ga je med prijatelji že zdavnaj oprjel vzdevek Gorski leopard, je ta podvig opravil v četrtek, 23. maja letos, torej dobrih trinajst let po svojem prvem plezanju na »strepo sveta«, kot je konec maja sporočilo nepalsko ministrstvo za turizem.

Nepalci so tako postali najuspešnejši osvajalci najvišje gore sveta. Na prvem mestu po številu vzponov je seveda 48-letni Ang z desetimi vzponi, sledita mu rojaka **Apa** s sedmimi vzponi in **Nima Dorje**, ki je bil na vrhu Everesta že šestkrat. Takoj za njimi je Novozelanc **Robert Edwin Hall**, ki se je na himalajskega očaka povzpел petkrat, letošnjega maja pa je med svojim šestim vzponom na njem ostal za vedno.

Gorski leopard Ang Rita je alpinist brez primerjave. Za seboj ima že dvanajst vzponov na druge himalajske osemtisočake. Po štirikrat je bil na vrhu 8201 meter visokega Čo Oja in 8167 metrov visokega Daulagirija. Dvakrat je bil na najvišji točki Kangčendzenge (8467 m), po enkrat pa na vrhu Makaluja (8463 m) in Šiše Pangme (8013 m).

»... padam!« sem hladno ugotovil. Oprimek se je odlo-
mill! Omahnil sem vznak. Posvetilo se je. Šop ostrih,
svetlečih pušic se mi je zadržal v prsi, ko sem s hrbtom
treščil ob steno, potem pa nisem čutil ničesar več.
Menjavanje svetlobe in teme, ko sem se odbijal od
stene in se prekopicoval navzdol. — V enem od svet-
lobnih intervalov sem se zagledal: sedel sem zgoraj na
desnem robu širokega kamina, skozi katerega sem
padal, obsijan od mehke, rumenkaste svetlobe nizkega
sonca. Zamaknjeno sem zrl v daljavo, kot da bi nekaj
opazoval. Oblečen sem bil ravno tako kot zdaj, le da
sem bil brez čelade in nahrbtnika. Ko sem se spet
prevrnil, je prizor izginil. Potem se je padanje ustavilo.

SREČNI PRISTANEK NA POLICI

Tišina mi je glasno šumela v ušesih. Pred očmi sivi-
na... kamnit zid... Ostal sem negiben. Bal sem se pre-
makniti. Sem cel? Se lahko premikam? S strahom sem
upajoče premaknil roko. Levo. Potipal sem se po nogi.
Srce mi je poskočilo, ko sem začutil rahel stisk prstov.
Nobenih bolečin. Rahlo pomigam z glavo. Moti me
čelada. Preveč na očeh je. Dvignil sem jo z levico in jo
potisnil navzgor. Potipal sem se po čelu in nosu. Prste
sem prinesel pred oči. Bili so rdeči. Val strahu. Kaj mi
je? Krvavim, a me nič ne boli. Pogled oplazi levo roko.
Hrbtina stran dlani je ena sama bula, iz katere štrlijo
prsti. Čudna roka... Tudi počutim se čudno — kot da bi
nekaj brnelo v meni. Ločen sem od samega sebe in od
zunanjega sveta. V meni se mešata upanje in strah.
Morda sem imel srečo in ne bo nič hudega. Nič ne
slišim razen tišine.

Postrani, s skrčenimi nogami, sedim na dnu kamina in
gledam v steno. Obrnem glavo in pogledam čez ramo.
Praznina. Počasi, kot tat v hišo, se vame plazi misel: če
sedim na polici, pod menoj pa ni ničesar, potem sem
imel srečo, neznansko srečo, da nisem padel čez poli-
co. V tem primeru bi zdajle visel na vrvi in Marjan... ni-

mava 'stanta'... V želodcu je strah stisnil svojo pest.
Marjan je zadržal moj padec. Če ga ne bi, bi oba letela
v 'poden'.

»Marjan!« sem zavpil oziroma sem mislil, da sem.
Poskusil sem še enkrat, močneje.

»Kaj?« je priletelo od zgoraj.

»Padel sem na polico! Kaj pa ti?«

»Bo že. Ali te potegnem gor?«

»Bom poskusil splezati! Pomagaj mi z vrvo!«

Prijatelj je brez klinov, nevarna igra se nadaljuje. Ne
smem narediti napake. Zberem se in se odločim. Z
dlanmi se oprem ob steni kamina in hočem vstati.
Speče me ostra bolečina v levem boku. Vstanem na
desni nogi. Skozi zasoplo dihanje in še vedno glasno
tišino se prebija zunanji svet. Spet slišim veter, nad se-
boj pa oddaljene glasove. Stojim. Ne vem še, če sem
resno poškodovan. To bom ugotavljal sproti. Najprej
moram priti do Marjana.

Napeta vrv me vleče navzgor. Nerodno prestavljam
roke in noge ter se počasi dvigujem. Roki ne služita
tako, kot bi morali. Stoječ v razkoraku in naslonjen na
steno si ju ogledujem, napeta vrv me drži v ravnotežju.
Pomigam s prsti. Na vsaki roki se zganeta le kazalec in
sredinec. Ukrivim ju, kolikor morem, in zataknem za
primerne oprime ter po polževo lezem navzgor. Leva
noga stavka, vendar nima izbire, zato se leno vleče za
menoj.

Dvignil sem se že nekaj metrov. Zadovoljen sem. Ne
čutim določenih bolečin. Vendar si zaradi tega ne
delam skrbi. Bo že prišel njihov trenutek. Tako kot je
prišel takrat, ko sem pod Mlinarskim sedlom zdrsnil po
zmrznjenemu snegu in pristal na melišču. Mimogrede
sem očistil traso vsega, kar je popadalo s stene. Res
boleti me je začelo šele čez nekaj ur, ko smo preko
Kokrskega sedla sestopali v Kamniško Bistrico. Po-
sledice pa sem čutil še cel mesec.

Romarji so umirali pod Himalajo

Okoli 65.000 hindujskih romarjev se je konec
letošnjega avgusta stiskalo v šotorih, ko sta jih za
štiri dni pod Himalajo ujela sneg in močno deževje.
Indijski državni uradniki so povedali, da je zaradi
slabega vremena na nadmorski višini 3700 metrov
umrlo 121 ljudi, nekateri drugi viri pa so poročali, da
je umrlo celo 160 ljudi.

Okoli 112.000 Hindujev je v Kašmir prišlo na ro-
manje v sveto podzemsko jamo Amarat, v kateri
stoji ledeni stalagmit — ljudje verjamejo, da pred-
stavlja lingam, falus hindujskega boga Šive. Veliko
romarjev je bilo izredno slabo oblečenih, med njimi
so bili tudi goli hindujski sveti možje.

Zadnje dni avgusta, ko se je vreme izboljšalo, so
2000 romarjev rešili vojaški helikopterji, ki so odvrgli
tudi hrano, zdravila in odeje za pomoč okoli 300 lju-
dem na tamkajšnjem gozdnatem območju poleg
zamrznjenega jezera Šešnag, ki leži okoli 15 kilo-

metrov južno od Amarnata, do tja pa sicer romarji
med petdnevnim romanjem v normalnih razmerah
prispejo že tretji dan. Samo pri jezeru je po ne-
katerih podatkih umrlo več kot 70 ljudi.

Čisto zadnje letošnje avgustovske dni se je na
tisoče romarjev potikalo po blatnih ulicah mesta
Pahalgam. Starejši policijski uradnik **A. K. Suri** je
povedal, da jih je bilo najmanj 30.000. Večina jih je v
mesto prišla po težko dostopnih poteh, ki so bile
zaradi poplav komajda prehodne. Romanje se je
pravzaprav začelo že teden dni prej, vendar so ga
zaradi snega in močnega dežja opustili in se ga
ponovno lotili teden dni pozneje.

Tako je bilo to romanje že drugo leto zapored mo-
teno: lani so ga namreč ogrožali muslimanski sepa-
ratisti, ki so na sicer skrbno zavarovane romarje pri-
pravili dva bombna napada. Letos se gverila v
romanje ni vmešavala, vanj pa se je vmešalo
vreme, ki je zahtevalo še mnogo večji davek, kot so
ga lanski nemiri, ki je umrl en sam vojak.

FANT, KI JE REŠIL DVE ŽIVLJENJI

Zdaj jih že razločno slišim. Vsi trije so skupaj. To se pozna po potegu vrvi, s katero me vlečejo navzgor. Zagledam tri čelade, pod njimi pa zaskrbljene obraze. Še nekajkrat sem zastokal, pa sem bil v skrbin, kjer 'zbor je stal gospode zlahodne'.

»Kaj ga pa serješ?« so me napadli.

»Si šibal, da sem mislil, da si že na vrhu, si bil pa pod menoj,« je bil glasen Damjan.

Molče se ogledujemo. Marjan je krvav po vratu in prstih.

»Kaj je pa tebi?«

»Vrv me je ožgala, ko sem zadrževal padec. Pa ti?«

»Ne vem. Vse me boli. Čudno se počutim.«

»Ali boš lahko plezal naprej?«

Pomislil sem. Pred menoj je še raztežaj plezanja, potem pa do vrha nekaj hoji podobnega. Reševalci? V mislih sem zagledal veliko večji naslov v časopisu, kot bi bil v resnici: 'Reševalna akcija — plezalec omahnil pod vrhom'. Ali nekaj podobnega.

Zaslišal sem pokroviteljski, 'pameten' ton znancev: 'Ali ti nisem rekel, da si že prestar za plezanje? Saj imaš vendar ženo in dva otroka! Kaj ti je bilo tega treba...'

Videl sem škodeželjne nasmeške: 'Pa si le prišel v časopise... Ali te bo zdaj spametovalo?'

Ne, nad menoj se ne boste naslajali! Poiščite si drugega. Odločil sem se:

»Fantje, tole bom zlezel, pa če...«

Obrnil sem se k Marjanu in mu ponudil roko:

»Hvala, Marjan! Rešil si mi življenje,« sem mu iskreno rekel.

»Sebi tudi,« je odvrnil in mi vrnil stisk. Za hip sva si zazrla v oči, nato pa se slabotno nasmehnila in povesila pogled.

»Koliko sem padel?«

Pogledali smo navzgor, kjer sem bil najvišje, potem so se oni trije nagnili čez rob in poiskali polico, na kateri sem pristal. »Blizu petindvajset metrov,« so ocenili.

Zamenjali smo naveze. Navezali so me na Damjanovo vrv. Sistem ukrivljenih prstov mi je kar dobro služil. Le ko je bilo treba visoko dvigniti levo nogo, sem obtičal. Odločil je Tasko, ki je bil tik za menoj. Z rokami pod mojo zadnjico me je porinil čez visok stop. Še danes pa mi ni jasno, kako sem splezal kamin v oknu. Prišli smo v lažji svet. Vrh! Tokrat ni bilo običajnega navdušenja in stiskanja rok.

»Damjan,« sem se obrnil k višjemu medicinskemu tehniku, »ali misliš, da imam notranjo krvavitve? Čudno se počutim.« Sam sem se mrzlično skušal spomniti, kakšni so simptomi notranje krvavitve: bledica, mrzel pot, slabost, pospešeno bitje srca... naprej ni šlo več. Molče me je gledal.

»Ne, Mire, nimaš notranje krvavitve,« je rekel s pomirjujočim glasom. Hm, kako pa to ve? Naj ga vprašam? Ne bom. Če pravi, da je nimam, je pač nimam! On bo že vedel. Hotel sem odpreti nahrbtnik, pa sem nenadoma začel tako trepetati, da so zašklepetali zobje. Kaj pa je to? Najbrž sem v šoku! Vsaj malo. Kakšni so že znaki šoka? Nisem se mogel spomniti niti enega.

»Odpri nahrbtnik in vzemi ven pulover,« sem rekel Damjanu. »Mene tako zebe, da ne morem. Ali naj vzamem caffetin? Morda bo pomagal.«

POT NA KOKRSKO SEDLO

Fantje so mi pomagali obleči pulover, zapeti anorak, v eno roko so mi potisnili tableto, v drugo lonček toplega čaja iz termoske. Zelo sem bil žejen. Prisilil sem se, da sem požvečil košček čokolade, ki mi je celo prijal. Prosil sem za še malo čaja. Nato smo se molče gledali. Veter je pihal močneje in konstantno. Bilo je pozno popoldne. Zaradi megle je bila vidljivost slaba. Ivje po skalah se je odebello. V zraku je viselo neizgovorjeno vprašanje: Kaj zdaj? Reševalci pred jutrom verjetno ne bi prišli. To bi pomenilo bivak brez primerne opreme in v slabem fizičnem stanju. Nismo vedeli, kako se namerava obnašati vreme. Poleg tega bi moral nekdo ostati z menoj, saj me menda ne bi pustili samega na vrhu Skute, dva pa bi lahko odšla v dolino po pomoč. Druga možnost: sestop ob pomoči prijateljev. Kam? V bivaku so še naše stvari. Vendar me ni prav nič mikalo sestopati po vzhodni strani do bivaka in naprej čez Žrnovčarje.

Ker nisem hotel občepeti na vrhu, smo se odločili za daljšo, a lažjo pot čez Kokrsko sedlo. Z menoj bo šel Damjan, ker je študiral medicino. Če se mi bo poslabšalo, bo morda znal ukrepati. Tasko in Marjan bosta sestopila do bivaka in pobrala naše stvari. V domu v Bistrici bosta čakala do zadnjega avtobusa.

Zaželeli smo si srečno pot in se vsak na svojo stran izgubili v megli. Stopal sem za Damjanom. Izraz »stópal« ni najbolj točen. V resnici sem šepal in se opotekal za njim. Levo nogo sem vlekel za seboj. Obe roki sem držal v višini pasu. Medtem je desno zapestje močno oteklo in postalo negibno. Damjanu sem rekel, naj mi napravi zanko. Kmalu sta obe roki počivali na prsih, oblečeni v volnene rokavice, ker sta postali občutljivi na mraz.

Vlekel sem se po znani, že večkrat prehojeni poti, ki se najprej dvigne po ploščah in nato zavije levo navzdol po razbiti steni. Približno sem vedel, kaj me čaka.

Nenadoma sem se spomnil Ospa. Načrtov, ki sem jih naredil za prihodnje mesece; smeri, ki sem jih nameraval preplezati; na tisti litrček najboljšega refoška pod soncem, ki se po končani plezariji tako prileže pri Elici in Emilu; na prijeten klepet z njima, ki je sestavni del plezarije, brez katerega vzpon ne bi bil popoln. Mislil sem na vse to in začutil, da se mi v očeh nabira mokrota. Ti prekleti norec trapasti! Namesto da bi bil vesel, ker si živ, celo hodiš lahko, se cmeriš, ker nekaj sobot ne boš mogel v Osp! Bedak! Tisti udarci z glavo ob steno niso bili tako nedolžni, saj sta na čeladi dve globoki razi... Posledice pa se kažejo v obliki neumnih misli. Priznam si, da sem cepec, sprijaznim se s tem in solze se posušijo.

SREČA JE V MAJHNIH STVAREH

Lahka pot naju je pripeljala na rob, s katerega se je začelo sestopanje po razčlenjeni steni. Če bi mi kdo pred petnajstimi leti, ko sem začel hoditi v hribe, rekel, 487

da bom tu nekoč sestopal brez pomoči rok, bi ga takoj oklical za norca. Zdaj pa me to niti ni preveč motilo. Vse, kar mi je bilo zares jasno, je bilo, da moram priti v dolino. Ko človek nima več izbire, postane tudi najslabša možnost dobra. Včasih sem se s komolcem prislonil ob steno, včasih z ramo, nekajkrat sem si pomagal z obema prstoma, ki sta bila še uporabna, pa je šlo. Ker se na levo nogo nisem mogel zanesti, je druga garala za obe, čeprav me je začel boleti desni gleženj.

Pojavila se je nova nadloga: žeja me je napadla kot popadljiv, stekel pes. Spomnil sem se kočne na Kokrskem sedlu. Seveda! Tam bom pil... če bo odprta. Mora biti, čeprav je že konec planinske sezone in so začeli zapirati! Ampak ta je lahko dostopna, vreme je bilo do sedaj lepo, takim podaljšajo obratovanje, sem se prepričeval.

Pot se je vlekla kot nekdanji zbori delavcev, na katerih so v zaspanem vzdušju brali poročilo o bilanci, utemeljevali prihodke in odhodke, pa jih ni nihče poslušal; ljudje so telesno sicer bili prisotni, vendar z mislimi več svetlobnih let daleč, vsem pa je ključalo v podzavesti: bo dobiček ali ne? Tudi moje telo se je pomikalo po poti, ki se je dvigala in spuščala, preskakovala škraplje in se vijugala po kamnitih podih, duh pa je blodil v drugem času in prostoru. Hodil sem rahlo omotičen, odmaknjeno sem taval za svojim vodnikom in prijateljem. Stopil sem, kamor je stopil on, se spotaknil, kjer se je spotaknil on, čeprav se mi ne bi bilo treba, a sem se vseeno. Zavedal sem se bolečin, vendar nejasno; bile so sicer moje, vendar ne del mene: če ste že tu, pa bodite, če hočete; jaz vam ne morem pomagati.

Capljaj sem za Damjanom. Steza je hodila v isto smer. Še nikoli ni bila ta pot tako dolga. Misli so se kot klop oprile kočne na Kokrskem sedlu in lončka čaja. »Sreča je v majhnih stvareh,« je rekel **Ježek**. Jaz bom prav gotovo srečen, če bom dobil malo čaja. Trenutno je bilo to vse, kar sem si želel. Čeprav bom morda potem, ko bom izpil prvega, hotel še enega.

Najhitrejši in najpočasnejši

Znanemu italijanskemu alpinistu **Hansu Kammerlanderju** je uspel doslej najhitrejši vzpon na Everest. Dne 23. in 24. maja letos je potreboval s severne strani od baznega tabora na višini 6400 metrov do vrha 17 ur. Sestopal je večinoma na smučeh, tako da se je v bazni tabor vrnil že po 23 urah in pol.

Veliko več časa je porabil švedski alpinist **Göran Kropp**, ki se je prav tako brez kisika povzpел na vrh Everesta letošnjega 23. maja. Dne 16. oktobra lani se je s kolesom odpravil iz Stockholma. Vso opremo je vozil za seboj v majhnem vozicku. Prekolesaril je vso dolgo pot do Katmanduja v Nepal. Vozil se je skozi Nemčijo, Češko, Slovaško, Madžarsko, Romunijo, Bolgarijo, Turčijo, Iran, Pakistan in Indijo ter prispel do vznožja svojega cilja letošnjega 22. februarja. Pot na najvišji vrh sveta je nadaljeval s kolesom in peš. Göran je opravil nedvomno najbolj okolju prijazno turo na Everest doslej.

Hodil sem kot pokvarjen robot. Ko sem zagledal pod seboj Sedlo, sem se vrnil v realnost ter s pridržanim dihom napel oči in ušesa. Zagledal sem razsvetljena okna in zaslišal glasove. Damjan se je z nasmeškom obrnil proti meni in rekel:

»Počakaj, umil ti bom kri z obraza!«

Odpri je stekleničko z domačim žganjem, ki je primerno za notranjo in zunanjo uporabo. Z mokrim robcem mi je brisal posušeno kri z nosu in lic, kajti rob čelade mi je presekal kožo na nosu.

»Moral bi se že prej spomniti,« se je ošteval, a meni ni bilo to nič mar.

EDINA MISEL: GOSTILNA V BISTRICI

V koči je bilo veselo. Pri eni mizi so raztegnili harmoniko, pri drugi so peli. Vsak svojo melodijo... V ta veseli hrup so posegali posamezni glasni klici in smeh. Poiskala sva prazna stola pri sicer zasedeni mizi. Lončka s čajem nisem mogel dvigniti z eno roko, zato sem ga objel z obema. Željno, z velikim užitkom, sem srebal okusno, vročo, dišečo tekočino, dokler je nisem izpil. Pogledal sem Damjana. Razumel me je. Kmalu se je pred menoj znašla nova skodela kadečega se čaja. Spil sem ga počasneje, vendar z nič manjšim užitkom.

»Poišči mi baterijo,« sem ga prosil. »Nekje na dnu je.«

»Kam pa gresta?« je zvedavo vprašala ženska, ki je sedela pri mizi.

»V dolino.«

»Zdaj, po temi?! Nikar ne hodita, nevarno je!«

»Nič hudega ne bo, saj sva vajena.«

»Ampak vseeno...« je zmajevala z glavo, jaz pa sem skrival svoje obtolčene roke, da ne bi postala še bolj radovedna.

Medtem se je dodobra stemnilo. Damjan mi je pomagal namestiti čelno svetilko na glavo. Začel se je zaključni del sestopa. Začetek je bil težak. Čeprav nisem dolgo sedel, sem se toliko ohladil, da so bolečine postale bolj nadležne in so se pojavile tudi tam, kjer jih do zdaj ni bilo. Toda kar sem si skuhal, bom tudi pojedel, samo da ne bi bilo prevroče.

Previdno sem prestavljal noge po stezici, ki je vodila po melišču navzdol. V ozkem snopu čelne svetilke sem iskal najprimernejša mesta, na katera bi lahko varno postavil noge. Polagoma sem se ogrel, gibi so postali skoraj avtomatični, spet sem hodil rahlo odmaknjen, pol zavedno, pol refleksno. Bom prišel do doma v Bistrici? Moram! Če se je **Joe Simpson** po enotedenskem trpljenju z zlomljeno nogo priplazil do tabora, bom tudi jaz prišel do doline. Bom! Sam in brez tuje pomoči.

V sebi sem začutil voljo in moč, kot da bi bil z nevidno vezjo privezan na gostilno v Bistrici, ki je postala moja edina misel, cilj, namen tega potovanja. Nenadoma sem vedel, da bom zmogel. Ko sem se prepričal, sem se pomiril in pozabil na dolino.

KJER JE VOLJA, TAM JE POT

Nekaj časa sem kar dobro hodil, potem pa mi je noga zdrsnila na enemu od gladkih kamnov na tisti kravji

stezi, ki so jih do sijaja zložili podplati številnih trum turistov, planincev in alpinistov, da sem zviška in trdo pristal na nižji stopnici. Sicer na nogah, a me je nenadni sunek tako pretresel, da mi je v notranjosti zabrnelo kakor počen gong.

Damjanova čelna svetilka je opisala sunkovit krog po drevju proti meni. Najbrž sem zastokal.

»Kaj je?«

»Nič, samo na tem prekletem kamnu mi je zdrsnilo,« sem lovil sapo.

»Moram zamenjati vložke,« je rekel. »Medtem pa sedi.«

Spretno in hitro je usposobil baterijo.

»Boš še požirek čaja?«

»Ali ga imaš?« sem ga neumno vprašal. Božanski okus tekočine v izsušenih ustih, ki je izginila kot kaplja vode

v puščavskem pesku. Zdaj vem, kaj pomeni »žejen kot Sahara«.

Damjan me je potegnil kvišku: »Bo šlo?«

Če bo šlo? Saj mora iti! 'Where is the will, there is the way', so rekli angleški gorniki že sredi prejšnjega stoletja. Res sem le povprečen začetniški alpinist, vendar mi volje do sedaj še ni zmanjkalo. Pot pa tudi poznam. Kje je tu problem?

Bila sva že precej nizko v gozdu. Počasi se mi je v notranjosti dvigovala tiha radost, ker se je kalvarija bližala koncu, ker mi bo uspelo.

Končno! Pri Žagani peči je čakala moja lepota Dijana. Nisem imel dovolj moči v rokah, da bi lahko šofiral. Preselil sem se na sosednji sedež in razložil Damjanu, kako se prestavlja. Kmalu sva se gugala in vijugala po gozdni cesti domu naproti. Bil je odprt.

NA STORŽIČU IN GORAH V NJEGOVI OKOLICI (2)

STEZICE NA KRANJSKO HIŠNO GORO

PAVLE ŠEGULA

Vsaka gora je lahko komu kraljestvo.

Meni je bil to že od mladih nog Storžič, kranjska hišna gora. Nanj me veže nešteto doživetij. Vsa so del moje mladosti in življenja in zato enako pri srcu. Kakšno pa morda le zasluži, da ga rešim pozabe.

Po prvem pristopu se mi je hoja na njegovo teme neka-ko odprla. S prijatelji in sam sem ga obiskoval od vsepovsod, v glavnem z juga. S severa sem bil na njem le dva- ali trikrat, nekajkrat pa sem čez Žrelo, Škarjev rob in mimo bivaka tudi sestopal. Za pešačenje je bilo tja veliko predalet, kasneje pa sem se že zaradi večne časovne stiske raje odločil za bližji južni pristop.

Pred vojno sva se na pot pogosto odpravila s sosedom, prijateljem **Tinetom Prinčičem**. Odrinila sva, čim je oče odšel v tovarno in izginil na vsakem mostu za zidovi Majdičevega mlina. V bojazni mi namreč hoje v gore ni dovolil niti v družbi s sošolci in še manj samemu. Več razumevanja je kazala mama, ki je z naklonjenostjo pripravila skromno popotnico, me z dobrimi željami pospremila do hišnih vrat in zabičala, da naj bom doma, še preden se oče vrne iz tovarne.

Pot je bila vselej zanimiva. S Tinetom sva mlela cesto in kolovoze, ubirala stezice ali pa se po navideznih bližnjicah bližala izhodišču na vznožju gore, zdaj Bašlju, drugič Babnem vrtu in Povljam.

Spotoma sva opazovala ribe, ki so se gnetle in prepepljavale v tolmunu Rupensčice na Kokrici, da je voda kar valovila. Za njimi sva oprezala v potokih Milki ali Belici, pač tam, kjer so naju nosile noge.

Zijala sva v bližnje Grintovce, se ozirala proti Triglavu, klepetala. Kot bi trenil, sva bila v vznožju.

V družbi s Tinetom sem se poleti navadno odločil za pristop čez Povlje. Pri Krničarjevi koči na planini Javornik sva se nalokala vode. Tine jo je včasih popravil s sokom limone, če jo je za popotnico dobil od mame — branjevke. Kot prevejan tihotapec se je brez potrebe

zarotniško razgledal po okolici, nato pa mešanico osladil z zrnom saharina. To je bil tiste čase hud prekršek zoper mogočni sladkorni monopol države.

Nato sva se pognala v enega od tamošnjih strmih, travnatih žlebov in naravnost navzgor grizla kolena do zahodnega grebena. Vrh od tam ni bil več daleč, glavni napori so bili za nama.

Vreme je bilo navadno lepo, včasih so naju hladili oblaki in megle, drugič naju je pražilo sonce.

Na misel mi prihaja zadnji vzpon pred vojno, ki sva ga s sošolcem **Milkom Rotarjem** opravila na Jožefovo, 19. marca 1941. Do vznožja sva se pripeljala s kolesi. V zraku je visela vojna. Dan je bil mrzel, pust, nebo so zastirali oblaki, v katerih se je skrival najin cilj.

Oče je bil pri vojaki, mami so se v bolnišnici mnogo prezgodaj iztekali zadnji dnevi življenja, česar doma tedaj nismo niti slutili. Gospodinjila nam je dobra teta Albinca, ki me je pospremila na pot z mnogimi »Glej, da boš pazill!«

Ko sva se na Javorniku izvila iz gozda, so okrog naju zaplesale redke snežinke. Na grebenu je pihal močan sever. Vse je bilo v snegu in ledu, midva pa bolj poletno napravljena in obuta. Najino edino orodje je bil cepinček, ki mi ga je naredil oče. Podplati najinih čevljev so bili skoraj gladki. O hoji v gore pozimi smo bore malo vedeli, še slabše pa smo bili opremljeni.

S severa nama je levo stran obraza nenehno obdeloval veter, na obrvi in trepalnic se je vztrajno lepil sneg. In vendar sva lepo napredovala ter se srečno prebila tudi prek tistega kočljivega mesta, kjer se pot s prepadne severne strani skoraj navpično dvigne na greben. Tamkaj je bil sneg mehkejši, suh in zavekast, vzpon so olajšali klini in jeklenica. Ne da bi se zavedala, sva imela veliko sreče in sva cela prišla na vrh.

Vpisala sva se v knjigo. Kot vselej dotlej sem obvezno tudi tokrat naletel na znano pokončno pisavo in podpis:

Nadislav Salberger, Trzič. Leto za letom je na Silves- 489

tra ali ob novem letu v zahtevnih zimskih razmerah s severa prihajal na Storžič.

Vlekli so ga gladko zaliti boki gore, kjer se pozimi trgajo pršni plazovi in se po belih plečih igrivo sprehajata svetloba in veter. Nežno se prelivajo plavkaste sence, nagajivo vrtinčijo snežni kristali.

Le malo je bilo tedaj gomikov, ki so si pozimi upali tja gori kot on. Srčno sem si želel, da bi ga nekoč srečal in spoznal. To mi je bilo dano šele poleti 1960. Seznanila sva se na Planinski zvezi Slovenije, med sejo Komisije za GRS.

Z Milkom sva za povratek izbrala varno Javorniško grapo in tako sklenila najino prvo, edino in hkrati poslednjo skupno pot v gore. Kot član SKOJ je takoj po okupaciji opravljal zahtevne naloge v OF in postal sumljiv Gestapu. Moral se je umakniti v partizane. Le malo po obletnici najinega Storžiča, 27. marca 1942, je padel v Malem Rovtu nad Crngrobom.

Sam sem kasneje le redkokdaj ubiral tisti greben.

Prvič je bilo to v petdesetih letih, ko smo bili med počitnicami na Kališču. Z Jano in Andrejem smo šli na izlet do vrha in sestopali proti Poljani. Steza je bila od odcepa v Žrelo naprej brezupno zaraščena, zato sem se odločil za sestop po enem od tistih žlebov, ki strmo padajo na Planino Javornik. V njem se je pasla megla in zastirala razgled. Na gladki travi v brezpotju smo previdno ubirali korake, sopotnika sta padala in se pobirala, trpele so predvsem Janine nove hlače. Moja varovanja sta se bala, da smo zašli, slišati je bilo dosti kritičnih besed. V izteku žleba je megla izginila — bili smo komaj streljaj od Krničarjeve kočice. Slabe volje in bojzani je bilo v trenutku konec.

Planšarica je prinesla kislo mleko, razpoloženje je vidno rastle. Menili smo se o njenem delu in prislunili njenim zgodbam. Seveda ni pozabila omeniti debelega goža, ki da se od časa do časa prikrade v stajo in se kar pri kravi naloka mleka.

Ženske gredo na Severni tečaj

Prvo žensko odpravo na Severni tečaj, ki bo čez pol leta odšla na pot, bo sestavljalo 20 Britank in Irk, najpogumnejših, najbolj vzdržljivih in najmočnejših izmed 60 kandidat, katerih telesne zmogljivosti so skrbno preizkusili v plavanju, hoji, jadrnanju in še nekaterih preizkušnjah. Vsaka bo v skupno blagajno plačala 1500 angleških funtov za potovanje na zemeljski tečaj, spomladi pa se bodo odpravile na pot. Nekatere se pripravljajo že šest mesecev in so v neverjetno dobri kondiciji. Med njimi sta tudi mati in hči Sue in Victoria Riches; mati je pred kratkim dopolnila 50 let in si je v življenju vseskozi želela storiti nekaj posebnega, zato ji je 25-letna hči predlagala, naj gre z njo na Severni tečaj.

Ta zemeljski tečaj sta doslej peš dosegli kot članici mešanih odprav dve ženski, Američanka in Japonka.

Smrt na Broad Peak

Trije alpinisti so izgubili življenje na Broad Peak, kar je ena od letošnjih največjih nesreč v Karakorumu. Kakor so poročali pakistanski časopisi, je petčlanska odprava z univerze Kyung Hee v Južni Koreji, ki jo je vodil Hong Jung-Pyo, poskušala osvojiti vrh po običajni smeri. Dne 20. julija sta 29-letni Hang Dong-Keun in 24-letni Yang Jae-Mo pozno popoldne stopila na vrh. Tretji plezalec Lim Sun-Taik je moral prej odnehati zaradi bolečin v prsih. Prva dva alpinista sta sestopila v tabor in ostala pri običajnem tovarišu. Dvignil pa se je snežni vihar, ki se zlepa ni pomiril, zaradi česar ostala dva člana odprave nista mogla prvim trem na pomoč. Trije alpinisti, ki jih je ujel visoko na gori snežni metej, se niso več vrnili in v bazni tabor.

J. N.

Kačje štorije so vselej zanimive, vendar tudi grozljive, da nas ob njih kaj rada spreleti kurja polt. Kaj bi moglo biti hujšega! Mojima dvema je zmanjkalo apetita, pri priči sta odložila žlici.

No, med sprehodom do Kališča se je dobra volja vmla. Pozabljeni so bili žleb in megla, zamazane hlače, gož in pikre besede. Razgledovali smo se po travah in pečeh Široke doline, občudovali osamljene smreke, ki na redkih varnih mestih kot otočki v morju kljubujejo snežnim plazovom. Uživali smo razlede na širna prostranstva ravnin z belimi mesti in vasicami pod seboj, z Bašijem in samotno hišico na gornjem koncu Zgomoj Bele.

Tam je bila tiste čase živela in pekla svoj čudovit, nadvse dober domač kruh drobna, stara, prijazna **Petanova** mama. Bila je ljubeznivo, preprosto bitje. Če smo se spotoma oglasili pri njej, nam je ponudila svoj kruh in suhe hruške. In kadar smo povedali, odkod prihajamo, je sklenila roki: »Ja, se mar res da priti tja gor?«

Steza teče skozi bukovo gmajno in prek kamnitih grap. Priložnosti za pomenke nam ni zmanjkalo. Svojima sopotnikoma sem pripovedoval, kako sva se nekoč pred vojno vračala s Storžiča s čezinočez ožuljenim Tinetom. Skrbelo naju je, bližala se je namreč druga ura, ko bi po vseh pravih moral biti doma.

Na ovinku pri mostiču na Spodnji Beli je mimo naju pripeljal avtomobil, hkrati so se v Kranju oglasile tovarniške sirene.

Vdana v usodo sva vozniku v obupu nesramno kazala osle, čeprav to sicer ni bila najina navada. Avto se je sunkovito ustavil; pripravljena na beg sva videla, kako iz vozila leze kranjski fotograf **Rovšek**.

Le noter, fanta! naju je ljubeznivo izplačal za nesramnost.

Še pred očetom sem bil doma. Neprijetno soočenje je izostalo...

Zahodni greben smo 6. februarja 1966 prečili z **Jožetom Žvolkljem** in njegovimi alpinisti. Najživahnejši je bil obetavni plezalec **Uroš Škerlj**, ves čas ga je bilo treba krotiti. In prav njega je v navezi s **Tomom Križnarjem** že naslednje poletje doletela gorniška smrt v steni Široke Peči.

28. oktobra 1973 smo tam imeli skupne vaje GRS Kranj in Radovljica. Na greben smo prišli skozi Žrelo od Doma pod Storžičem. Veliko sem fotografiral, kolegi pa so vadili predvsem vzporedno spuščanje, novost, s katero smo se leta 1968 seznanili na srečanju IKAR v Rifugio Monzino pod Mont Blancem.

Deset let kasneje sva s Katarino izkoristila priložnost med spominskim pohodom na Poljano. Sopamega 6. junija 1983 sva se že malce kasno odpravila proti vrhu.

Na malo uhojeni in slabo vzdrževani stezi so po nogah tolke in opletale veje gosto zaraslega ruševja. Na hlače in dlani se je lepila smola. Številnim vzpetinam so sledile enako pogoste škrbine. Šele od vrha Žrela naprej je steza spet postala lepa in prehodna brez ovir.

Razgled je reven. Skoz čadasto ozračje se od severa komaj odraža razpotegnjeni hrbet Košute, južna stran izginja v mrču.

Od časa do časa zanese veter in siceršnja tišina zvoke muzike s Poljane, med njimi valovi šum množice. Nad

Storžič z bližnjimi in daljnimi sosedi s Košutnikovega turna jeseni leta 1978

Foto: Pavle Šegula

nama se bohota kopast oblak. V podzavesti se oglašata tiha skrb: »Pozna sva, kaj če se naplete kakšna nevihta?«

Katarina se vzpenja, da ji komaj sledim. Utrjena je, na moč žilava in mlajša. S skoraj šestdesetimi leti tedaj tudi sam še nisem bil pretirano uvel, pa vendar že star, da sem v družbi mlajših pogosto pomislil na čase mladostnega poleta, ki so se mi že skoraj povsem iztekli.

Na Storžič smo tudi po vojni še precej let najraje zahajali iz Bašlje. Do Gradišča je od Vaškarja vodil kolovoz, ki je pri kamniti, navadno napol suhi strugi Belice izginil. Tam je bilo treba ubrati nekaj korakov na desno, prek struge v brezpotje, ki se je po utečeni jagrski konspiraciji hitro prelevilo v lepo, na začetku z žico zavarovano lovsko stezičko. V okljukih je zložno vodila skozi gozd vse višje, mimo pod robom skritih galerij do jase, kjer se ji danes pridruži nova, zaznamovana planinska steza od partizanske bolnišnice Košute nad Gradiščem.

Jasa z roba navpično in celo previsno strmoglavlja v Bašeljsko grapo. Na trebušu leže smo strmeli v krošnje bukev in temnih smrek globoko pod seboj, šteli, koliko časa potrebuje do tal pljunek ali kamen, včasih kaj prigriznili in se razgledovali ob nizkem, krivenčastem macesnu.

Malo višje, na robu, kjer jasa preide v gozd, smo vedno znova občudovali orjaško mrtvo deblo večstoletnega macesna. Vrh rjavkaste in preperete gmote se je k nebu poganjala in zelenela žilava, suhljata veja.

Bili smo osupli nad življenjsko močjo tega starca, katerega stebelce je morda pognalo in ozelenelo, še preden so v naši deželi zavladali Habsburžani.

Preživel je tuje plemstvo, kneze, grofe in graščake, turške vpade, reformacijo in protireformacijo, Napoleonovo Ilirijo, pomlad narodov, suše in deževja, meteže in viharje, snegove, potrese, sončne in lunine mrke, tridesetletno in druge vojne in še kaj.

Kasneje, še zlasti med vojno, smo ob njem zamišljeni razglabljali o minljivosti. Za njegovega življenja so premirili številni rodovi, kralji, cesarji in dinastije, ne da bi on kdovekaj spremenil svojo obliko. Vztrajal je bil kljub strelam, ki so kdajpakdaj nedvomno zadele tudi njega in

mu morda zadale celo končni, smrtni udarec. Bil nam je simbol večnosti, silno protislovje in opomin naši človeški ničevosti. Ob njem smo v največji možni meri čutili, kako nesmiselno je pehanje za oblastjo, medsebojno ugonabljanje in pohlep po bogastvu, ki ljudem vsemu razumu navkljub prinašajo samo nesrečo.

In kakor nas je vse to opominjalo tudi na naše lastno kratko življenje, smo ob pogledu nanj laže dojeli, da vladavina osvajalcev s severa, vzhoda in zahoda ne bo več dolga. In s toliko večjo zagnanostjo smo tudi sami prispevali svoj delež, da se čimprej sesuje...

Od macesna ni bilo več daleč do Dolenčeve kočice na Spodnjem Kališču, kjer sta ji drugovala pastirski stan in že pred vojno tudi prva Kocarjeva kočica.

France Jalen-Kocar je zahajal na Kališče s prijatelji, največ z **Mirkom Brezarjem** in **Lojzeto Furlanom** — **Kališkim strahom**. Kočo je izdelal sam in jo, zvečine na lastnih ramenih, kos za kosom, desko za desko, nekaj pa tudi s pomočjo tovarišev, znosil tja gor iz Mač in sproti nadelal tudi dobršen del sedanje planinske poti.

On in njegovi tovariši bi nam lahko bili očetje, zato se z njimi nismo mogli družiti kot s sebi enakimi. Vedno pa smo bili prijazno sprejeti, če smo kdaj iz radovednosti zavili v kočico, ko smo se potikali tam okoli. Aprila 1943 je kočica pogorela. Partizani ali kak mimoidoči je tiste pomladi pozabil pogasiti žerjavico v štedilniku in je slabo zaprl vrata. Potem se je najbrž prikradel še veter in zdrnil rdečega petelina, da je pogoltnil lepo in trdno gorsko domovanje. Lahko da so zakurili tudi Nemci. Vedeli ali vsaj slutili so, da kočica od časa do časa nudi zavetje partizanom. Navsezadnje je bil 18. junija 1942 na tratah pred kočico ustanovljen Kokrski odred. Nedaleč proč, na Bašeljskem sedlu, sta 17. julija 1942 naletela na nemško zasedo in padla sošolec **Boris Ručigaj** in sekretar Okrožnega komiteja KPS **Franc Vodopivec**.

Ob koncu počitnic leta 1940 sva se tam preko odpravila proti Kališču z bratcem Marjanom. Mama nama je spekla štruco kruha in primaknila nekaj priboljškov. Teh 491

spričo očetovih nenehnih orožnih vaj, žal, ni moglo biti na pretek, za nerazvajena usta pa vendar dovolj.

Od macesna dalje naju je priganjalo vreme, ki je grozilo, da bova mokra, če se ne podvizava. Enajstletnega fantička sem si naložil vrh nahrbtnika in ga štiporamo nosil v breg, saj ni imel kondicije kot jaz.

Noč sva predremuckala v pastirski bajti. naslednjega jutra sva v lepem vremenu odšla na vrh. Bilo je lepo, mlademu začetniku je bilo vse novo. Med povratkom naju je pod Kališčem ujela nevihta. Pralo naju je kot za stavo. Bliskalo se je, od pobočij Storžiča je stoterno odmeval grom. V strahu pred strelo sem se ločil celo od svojega cepinčka.

V Bašlju sva se v koči pri **Ravnikovih** za silo posušila in po gladki peščeni cesti s kolesom švignila proti domu.

Med zimskimi počitnicami, januarja 1940, sva tam spet šarila s Tinetom. Padlo je veliko snega, suhega pršiča. Od Gradišča naprej sva ga gazila do trebuha in čez; višje ko sva prihajala, več ga je bilo. Preveč za najina borna oblačila. Uhajal je za obleko in v čevlje, a odnehala nisva. Noč v stanu na Kališču je bila mrzla. Zjutraj sva zgodaj znova zabredla v globok celec. Hoja naju je vidno utrujala, dramili so se pomisleki o smislu in dvomi o uspešnosti najinega početja.

Na Bašljskem sedlu sva že dokaj zdelana ob zaivjeni ograji zavila v goro. Snega je bilo vse več, rila sva kot krta in kmalu nad koncem ograje upehana obrnila.

Začuda mirno sva sprejela, kar so narekemale razmere; povsem brez razsodnosti le nisva bila! Odnehala sva in se, pač užaloščena, pobrala v dolino.

Mnogo kasneje, 20. aprila 1958, je Tine prav tam v debelem novem snegu vztrajal in sam trdovratil proti vrhu. Za njim je bilo že veliko vzponov in izkušenj z domačih in tujih gora. Imel je dobro opremo in bil je dobro telesno pripravljen.

S Kališča ga je opazovala žena Cveta in zaskrbljeno spremljala njegovo plezo. Kocarju, ki je bil vselej drzen in odločen gornik in je že v tridesetih letih s Kališkim strahom brez vodnika osvojil Matterhorn, početje ni bilo pri srcu. Prepričan je bil, da bo Tineta pobral plaz in mu je to tudi povedal.

Predrznež je srečno dosegel vrh in takoj obrnil. Že nad Ramo pa je tik pod seboj porušil ravnotežje debele klože. Uklenil ga je rep plazovine, ki ga je kljub vsem poskusom, da se ustavi in izmota, neusmiljeno nosil s seboj v globino.

V mislih na skoke, prek katerih so se vrtinčile in izginjale snežne gmote in kamor bo skoraj potegnito tudi njega, se je Tine prisebno znebil cepina. Med prevračanjem in padanjem čez prepade bi mu kaj lahko postal usoden.

Končno je bil pred njim globok, navpičen skok. S plazovino ga je kar po zraku vrglo vsaj 40 metrov globoko. Bežno je oplazil skoraj pokončno sneženo nasutje na dnu in oddrsel naprej v iztek plaznice. S plazovino ga je nosilo še sto, dvesto metrov navzdol, dokler ni ves pretresen, obtolčen in zabuhel negotovo obsedel vrh snežnih klad. Čez čas se je od nekod prikotaila zaka-snela kepa in ga zadel. Nemočen se je prevrnil in kot

Cveta je zgrožena spremljala njegovo odisejo. Slišala je Tinetovo vpitje, ki je prenehalo, ko se je plaz ustavil. Slabo znamenje, vendar je takoj ukrepala. Kocar, Mirko in Lojze so se brez obotavljanja spustili v grapo, kjer so presenečeni ugotovili, da je živ. Oskrbeli so ga in ga z velikimi naporji po brezpotni, globoko zasneženi Bašljski grapi spravili v dolino, kjer ga je prevzel rešilec.

Stvar se je srečno iztekla. Tine si je znal pomagati, ko ga je nosila plazovina, imel je očividko, ki je poskrbela za pomoč, in tri požrtvovalne korenjake, ki so mu pomagali na varno.

Danes, ko se včasih ustavim ob njegovem grobu, mi pride na misel vprašanje, če ni prav med tistim padanjem, ki je prizaneslo celo njegovemu dragocenemu fotoaparatu, utrpel kake drobne, a usodne notranje poškodbe. Komaj šest let po tem dogodku je, dotlej trden in zdrav, po daljšem bolehanju, star komaj štiri-deset let, preminul za nevarnim obolenjem slinavke...

Nadvse priljubljena nam je bila stezičica, ki se s sedelca severno pod Sv. Lovrencem vije v strme senožeti na pobočjih Storžiča.

Stezičica je dokaj pokončna, zato te hitro privede k cilju, če so le noge in srce zdravi in na plečih ni preveč let.

Nama s Katarino se je že zgodilo, da sva prav tam z Jelko in Mimico potrebovala do vrha neverjetnih šest ur. A to je izjema, kot je izjema **Jamnikov Mišo**, ki je med neko akcijo od Vaškarka priteknel v picli uri.

To je čudovit, osamljen predel, kjer je nekoč mrgolelo gamsov. Iz goščave je bilo včasih slišati lisjakov lajež. Z gozdnega obrobja je nad vsiljivci rad zabeval srnjak, nato pa se je kot rdeča lisa pognal v varno goščavo. Po zraku so se prevažali krokar in gorske kavke. Včasih se je nad svojim kraljestvom v širokih krogih prepeljal planinski orel.

Kmetje iz Bašlja so tam še konec štiridesetih let kosili travo. Seno so v stogih shranili za zimske mesece. Znali so poiskati mesta, kjer je bilo na varnem pred plazovi. Pomnili so plaz, ki je 18. oktobra 1905 prav po teh strminah in grapi planil do Gradišča in med spravi- lom lesa zasul tri vaščane. Tistega oktobra je v enem samem sneženju padlo ogromno snega. V starih časopisih beremo, da je v Selški dolini segal ljudem do trebuha.

Tamkaj se stezičica neha. Nadaljuje se po nekaj sto metrih hodá proti zahodu, kjer se prečna pot sreča z jugozahodnim grebenom. Mi tega nismo vedeli, zato pa nam je bilo na voljo vse prostrano pobočje Široke doline. Smer nadaljnega vzpona smo izbirali kot smo vedeli in znali in kjer smo želeli.

Navadno smo zavili naravnost in strmo navzgor ali pa desno do melišča in v grapo in po njej do grebena, 1715 metrov visoko.

Včasih smo vrh najožjega dela grape prečili v desno mimo samotnih smrek do neizrazitega grebenčka in po njem ali zraven njega v cikcaku strmo po pobočju navzgor nadaljevali do grebena v višini 2000 metrov nad morjem in od tam čez Južni vrh in Južno sedlo potegnili do vrha. Možnosti je bilo na pretek, fantazija je imela proste roke...

Z Ladom sva tam pretaknila vse jarke, grebene, žlebove, kotline in police do pečin Velike Krasje. Izogibala sva se samo skalnatih skokov in sten.

Pri zadnjih osamelih drevesih, nekje tam, kjer se je v osemdesetih letih raztreščilo jadralno letalo s pilotom, sva našla plitvo nizko votlino, nekak storžiški »Gamsov skret«, poln bobkov in dobro prikrit očem nepoklicanih. Drugič sva, nekega nedeljskega popoldneva med vojno, s police v strminah blizu Bašelskega sedla do naveličanosti opazovala rejenelega gamsa, ki se je pasel in meter ali dva pod nama brezskrbno mulil travo. Kako je šinil po bregu in izginil, ko sva morala v dolino in sva se mu pokazala!

Spomini, spomini!

Vračajo se v konec decembra 1941. Iz Bašlja se nas je odpravila skupina petih znancev in prijateljev. Gora je bila skoraj povsem gola. Poznojesenski sneg se je obdržal samo v grapah in na plaznicah. Stezička in pobočja so bili pomrznjeni, tla trda kot rog, hoja neprijetna, toga. Pri trapecasti skali v višini 1270 metrov se je strgala vrstica, na kateri sem nosil svoj nepogrešljivi Kodak box. Z votlim ropotom se je nekaj časa kotalil in poskakoval po travi, dokler ni precej nižje pristal ob debeli bukvi. Dobra roba! Udarec naleta je malce ukrivil zadnji spodnji rob ohišja, leče in vse drugo pa je ostalo nepoškodovano. Še dolgo mi je zvesto služil.

Še pod prečno potjo smo se Danilo, Staš in jaz premislili, Tine pa je vztrajal, da gre do vrha. Imel je dereze in ko sem mu dal še svoj cepin, je bil opremljen, kot se šika. **Stanko Malec**, Mežnarjev iz Kranja, se je odločil,

da gre do Kališča in od tam v dolino in domov. Mi trije smo se vrnili v kočo nad Vaškarnjem.

Tine je dosegel vrh in se na povratku oglasil v koči.

O Stanku nismo razmišljali, saj nam ni prišlo na misel, da bi se mu na nedolžni ravni stezi lahko primerilo kaj hudega. Čeprav smo si že nabrali nekaj izkušenj, je bilo teh še vedno premalo. Kljub nasvetom in svarilom domačih smo bili otročji in naivni. Se pač dotlej še nikoli nismo zares opekli!

V ponedeljek je Stanko povedal, da ga je med prečnjenjem ene izmed številnih grap spodneslo na ledenem srenu. Bliskovito ga je neslo navzdol in prav malo je lahko storil, da v ožini ni treščil v skale. Končno je obtičal na dnu v zametu.

Sren in led sta mu med drsenjem temeljito obrusila kožo. Bil je ves porezan in obtolčen, toda ostal je živ in se je lahko z zdravimi udi sam vrnil domov.

Bilo je prizanešeno njemu in nam. Bili smo bogatejši za novo, pomembno izkušnjo: *Ne hodi sam, ne hodi brez opreme, ne hodi v neznanu!* V tistem mrazu bi ga zvita noga, pretres možganov ali nezavest zagotovo stala življenje.

Kako nebogljani smo ljudje! Kolikokrat je treba slišati neko resnico, da jo dojamemo in sprejmemo! Marsikomu to nikoli ne uspe. Gorniki drugim pogosto očitamo za malenkosti, svojih neumnosti pa ne opazimo. Sami sebi se zdimo brezhlebni, čeprav plačujemo krvav davek. Morda je tudi to del naravnega izbora. Človeški rod ne umira samo zaradi bolezni!

INTERVJU PLANINSKEGA VESTNIKA: REZKA IN VINKO ŠVAB

DOMAČE VZDUŠJE V DOMU NA KOFCAH

IVANKA KOROŠEC

Če je dan prekrasen in je narava kot v pravljici, si še bolj srečen, če te pozdravijo prijazni ljudje in te na cilju gostoljubno sprejmejo.

Gneča v Domu na Kofcah je bila precejšnja, a postrežba kljub vsemu takojšnja. Kočo že vse od 1981. leta oskrbujeeta in jima pomeni drugi zakonca **Rezka** (1941) in **Vinko** (1933) **Švab**. Doma sta iz Trziča, vendar veliko časa preživita v planini, saj sta se že zdavnaj zapisala goram. Tri otroke imata (dva sinova, stara 35 in 31 let, ter hčerko, staro 25 let) ter štiri vnuke (dva soloobvezna in dva dojenčka). Zdaj sta oba v pokoju in uživata v delu, ki sta ga že od nekdaj rada opravljala. Ko sta bila še oba zaposlena v Peku, ona kot prešivalka, on kot nadmojster, sta vsako poletje preživela v koči. Podjetje je Rezki šest let refundiralo osebni dohodek, Vinko pa je vsak dan hodil s planine v službo.

ZGLEDNO OSKRBOVANA KOČA

Prvotni dom na Kofcah je zgradila Trziška podružnica SPD leta 1927 nekoliko nižje. Stavba je med drugo

Rezka in Vinko Švab, oskrbnika Doma na Kofcah

svetovno vojno pogorela, vidni pa so še temelji ob kapelici, ki stoji še danes. Leta 1938 so zgradili Primožičev dom, PD Trzič ga je preuredilo in posodobilo leta 1983. Uredili so sanitarije in novo jedilnico ter dodali še devet ležišč. Do doma je možen dostop z več smeri, gotovo pa je najlepša pot po Dovžanovi soteski, v geološkem pogledu svetovno znani po klasičnih profilih v permških plasteh in z bogatimi nahajališči najrazličnejših okamenin.

Skoraj z vseh karavanških planin je lep razgled — tako je tudi na Kofcah. Razgled se odpira po vsej Gorenjski. V zatišju gore z istim imenom, s pozvanjanjem krvavih zvoncev in obilico gorskega cvetja nudi planincem idilično gorsko pribežališče.

Vinko Švab je bil svoje dni gorski reševalec, smučar in alpinist. Svoje otroke je še prav majhne navdušili za planine. Kamorkoli je šel, povsod so šli za njim in so ga pričakali pod steno. Tako so postali izrazito športno-planinska družina. Zdaj so že vnuki navdušeni hribozlanci in radi pridejo na Kofce pomagat pri delu.

Velika prednost koč je, da ima svoj vodni izvir. Kapnico iz zbiralnika uporabljajo samo kot rezervo in za potrebe čiščenja. Koča ima 39 ležišč v 10 sobah, skupnih ležišč ni. Imajo sanitarije in vodo tudi v I. nadstropju. 70 odstotkov gostov je prehodnih. Velika večina planincev gre dalje na greben. Nekateri si privoščijo dva- do tridnevni počitek s polnim penzionom, lahko pa se za hrano tudi sproti dogovorijo. Cena prenočišča je 1600 SIT, za člane PZS je 40 odstotkov popusta, torej 1000 SIT. V koči najraje vidijo, da imajo obiskovalci s seboj ruže in jim za to priznajo še dodatnih 25 odstotkov popusta.

Planinska sezona na Kofcah traja od 15. junija do 15. septembra, izven tega časa je dom odprt vsako soboto in nedeljo. Vsako leto prirejajo mikavna silvestrovanja, ki kočjo napolnijo dobesedno do vrha. V sezoni je včasih ogromno ljudi in takrat priskočijo Švabovima na pomoč njuni otroci; gospa Rezka je posebej pohvalila hčerko, ki zna odlično kuhati.

»Lani so nam v sredini septembra uredili razsvetljavo na sončno energijo. PD si prizadeva, da agregata sploh ne bo več,« je povedala gospa Rezka in dodala: »Letošnje poletje je notranji minister **g. Šter** osebno izročil predstavniku PD Trzič mobitel.« S ponosom mi je pokazala tudi slike s slovesnosti ob tem dogodku.

»Zelo dobro se razumemo z gospodarjem doma **Jelkom Hladnikom**, kakor tudi z vodstvom planinskega društva,« je še povedala gospa Rezka, ko se je sukala okoli štedilnika, kjer se je izpod pokrovk na loncih dvigal slasten vonj. V belem predpasniku, na katerem so se še poznale gube od likanja, v beli bluzi, sivolasa, vsa šarmanтна, je hitela v shrambo po pivo, pa nazaj v kuhinjo po kartice, mimogrede odgovarjala na vprašanja, kje in kod se pride na Veliki vrh in Kladivo, in stregla obiskovalcem s hrano in pijačo.

Medtem ko se je ukvarjala z neučakanimi planinci, mi je njen soprog Vinko povedal, kako je s preskrbo. Hrana imata v svoji oskrbi, vse sproti zvozi iz doline z ladovino. Pijačo tudi, le v jeseni jo pripeljejo za zalogo tudi za zimske mesece.

PRISTNA DOMAČA HRANA

V kratkem zatišju je gospa Rezka spet lahko poklepala z mano. »Na denar ne gledava. Za 19 ur trde-

ga vsakodnevnega dela je nemogoče dobiti plačilo, ki bi to odtehalo. Biti moraš entuziast, z vso dušo moraš biti tukaj, veselje zaradi zadovoljnih ljudi nama je največje plačilo. Če ne bi tako rada delala z ljudmi, naju prav gotovo ne bi bilo tukaj. Planinci, ki prihajajo, so vedno bolj ozaveščeni — s tem ne mislim samo na ekološko, ampak tudi čisto človeško plat. Zdi se mi, da so v redu ljudje, nimava slabih izkušenj.«

Hrana je vsa domača, tu ne poznajo konzerv in instant hrane. Tudi kruh peče gospa Rezka sama. Značilnost njene kuhinje so koroški ajdovi žganci z ocvirki in tržiške bržole.

Ko jo še dalje sprašujem, če je sploh kaj slabega tu gori, mi je odgovorila:

»Na prste ene roke bi komaj naštel pomanjkljivosti, ki so se zgodile v 15 letih, kar sva tukaj. V planinskem društvu so pripravljeni na dialog in se vedno dá o vsem pogovoriti, zato ni nikakršnih problemov. Edino, kar mi tukaj manjka, je prostor za odlaganje posode; kuhinja je včasih pretesna, črno posodo je pač treba pomivati posebej. Pogrešam nerjavečo posodo, ki kuharici zelo olajša delo. PD sicer ima posluh za moje želje, a sredstev za vse je premalo. V okviru finančnih zmožnosti bodo Kofce prav gotovo dobile tudi to posodo!«

Tako optimističnih in tolerantnih ljudi je dandanes na svetu, žal, premalo.

»Tržiški vzgojno-varstveni zavod z mentoricama **Ireno Puhar** in **Vesno Prelog** je letos že četrto leto prirejal dvakrat po pet dni male šole na Kofcah. Otroci so vsak dan nabirali zdravilne rože, en dan so imeli pohod s spoznavanjem narave, en dan jih je obiskal lovec in jih popeljal na »štant«, jim pokazal rogovje in sledi živali, prišla je tudi gorska reševalna služba, z njimi tudi direktorica **Erna Anderle**, s podporo katere je taka oblika male šole sploh zaživela. Zjutraj so telovadili, zvečer poslušali pravljice. Tu so se otroci navadili jesti polento in žgance, saj so nekatere prvič srečali z domačo hrano. Navajeni so bili le paštet in eurokrema. Otroški tabor je bil res vreden ogleda in so ga posnemali tudi Škofjeločani in Kranjčani.«

PRIJAZNOST, KI JO POGREŠAMO

Gospa Rezka se med sezono le nekajkrat odpravi domov. Vinko je v dolini večkrat, saj hodi nabavljat hrano, pijačo in druge potrebščine. Če je potrebno, pa se seveda dogovorita z mladimi, da ju za kakšen dan nadomestijo. Dopust lahko uživata šele po končani sezoni, v jeseni.

Življenje na planini je drugačno kot v dolini. »Marsikdo bi ga moral skusiti, da bi se tako naučil bolj ceniti zdravje in ljudi. Bili bi bolj dobre volje in bolj prijazni do sočloveka.«

»Tudi tu imamo televizijo, a pogledamo samo kakšen TV dnevnik, da smo malo na tekočem z dnevno politiko. Za kaj več pa ni časa. Tega si vzamem samo takrat, kadar so na sporedu smučarska tekmovanja, saj sem nekdaj tudi sam tekmoval,« je dodal gospodar Vinko. »Na višku sezone pa časa enostavno ni — treba je pripraviti tudi do 200 obrokov enolončnic in jih ponavadi še zmanjka!«

»Gostje prihajajo od vsepovsod,« sta povedala oskrbnika. V to sem se prepričala sama, saj so bile registracije avtomobilov spodaj na cesti prav iz vseh slovenskih

pokrajini. »Pridejo celo obiskovalci iz Argentine, Avstralije, Kanade. **Marija Ahačičeva** pride dvakrat na leto...«

Ta vroč poletni dan pa je bil na planini predsednik državnega zbora **Jožef Školč**...

»Tu imam tudi vrt, tako da je pri roki sveža zelenjava. Zvečer, ko ni navala in se vse pomiri, grem nabirat rože. Takšen sprehod me zelo pomirja. Tudi pletem rada. Mož pa popravi ograjo, pokosi travo in je sam svoj mojster za sto drugih drobnih opravil in popravil, ki jih je treba postoriti.«

Ob koncu sem ju vprašala, kaj menita o akciji PZS o izbiri najboljše planinske postojanke.

Vinko ni imel več časa odgovarjati; s pladnjem, polnim pijač, je odhitel ven, kjer so ga čakali novodošli planinci. Gospa Rezka pa se je zasmejala prav iz srca:

»Za naju je pomembno le, da so obiskovalci zadovoljni. Prijaznosti pogrešamo vsi ljudje. Nasmeška in tople besede smo potrebni čisto vsi brez izjeme. Ljudje se radi vračajo sem, saj jim je všeč domače vzdušje. To nama pomeni najboljše plačilo, zadovoljstvo in srečo.«

Naj bo tako še dolgo; Rezka in Vinko naj s svojo vedrino, prijaznostjo in odlično domačo hrano tudi v prihodnje razveseljujeta planince in ostale obiskovalce Kofc!

(S)PUSTOLOVNO DOŽIVETJE MED NEBOM, VODO IN SKALO

KANJONING PO SOTESKI PREDELNICE

CVETKA DEBELJAK

Prvopristopnik in hkrati pionir spustov ter sploh kanjoninga na bovškem območju, alpinist-inštruktor **Robert Rot** iz Žage pri Srpenici, nam je takole predstavil sotesko ali kanjon, kamor smo bili namenjeni:

Predelnica je soteska oziroma kanjon, kjer se združijo vode izpod Mangarta, Jerebice in Predela. Od starta do cilja je 350 višinskih metrov razlike, cilj spusta je v gorski vasi Log pod Mangartom.

Prvi spust je Robert Rot skozi nedotaknjena korita Predelnice opravil leta 1989. Spust traja od tri do pet ur. Organizator, »Bovec Rafting Team«, zagotavlja skupini vso potrebno opremo in prevoz ter vodnika, ki je hkrati tudi inštruktor alpinizma.

V perspektivi Športnega centra Bovec pa je kanjoning opisan kot »plavanje po tolmunih kristalno čistih vodah, premagovanje manjših in večjih slapov, dričanje po toboganih in spuščanje v globine sotesk«. Skratka, gre za eno od novejših vrst tako imenovanih »adrenalinških« športnih aktivnosti, ki jih nudi dolina Soče z Bovcem kot središčem.

START NAD LOGOM POD MANGARTOM

Priznati je treba, da nas je za podvig v dobršni meri ogrelo pisanje **Marcela Štefančiča** in **Alija H. Žerdina** v junijski številki »Mladine«. Na nek način pa smo se po majskega raftingu že počutili skoraj udomačeni v Bovcu, tako da nam še ena podobna odločitev ni predstavljala večjih organizacijskih zapletov. Podjetnosti nam po zaslugi animacijskega poleta naše Milene takointako nikoli ni manjkalo.

Smo prijatelji zgodnjih srednjih let, ki se že od mladih nog ukvarjamo s tem ali onim športom, pri čemer je zanimivo, da se je moški del ekipe do sedaj pretežno posvečal skupinskemu športom, ženske pa imamo iz ne tako daljne preteklosti tudi alpinistične izkušnje. Dispozicije za udeležbo na spustu skozi sotesko smo po skupni oceni torej imeli dokaj ugodne: moški naj bi skrbeli za kolektivni duh ekipe, ženske pa naj bi moškemu delu ekipe s svojimi dosedanji športnimi

Del ekipe čaka na spust: Maša, Boris, Dušan in Cvetka

izkušnjami olajšale podvig do te mere, da jim za nas med spustom ne bi bilo treba še posebej skrbeti...

Začelo se je letos v avgustu, nekega ne prav sončnega dopoldneva, pred poslovalnico Bovec rafting team, kjer sta našo šesterico pričakala nasmejana vodnika, domačina Ribi in Matjaž; vsak naj bi bil s spustom imel na skrbi po tri »(s)pustolovce«. Nismo spregledali, da med pogovorom ocenjujeta naše telesne in ne nazadnje tudi psihične sposobnosti, saj je potek in tudi čas spusta v veliki meri odvisen od vsesplošne pripravljenosti udeležencev.

Startno mesto spusta je nekaj kilometrov nad vasico Log pod Mangartom, kjer se cesta v levo odcepi čez prelaz Predel, desno pa se vije do mangartskega sedla na višini 2072 metrov in hkrati predstavlja tudi našo najvišje speljano cesto.

LJUJDE-ŽABE BREZ PLAVUTI

Preoblekli smo se v neoprenska oblačila, si natakili plezalne pasove in obuli visoke superge oziroma lažje gozdarje. V nahrbtnike smo zatem preložili oblačila, ki naj bi nas čakala v Logu pod Mangartom in jih prepustili vodnikoma, ki sta jih odpeljala na cilj. Čakajoč na vrnitev obeh fantov smo na hlodovini ob cesti, goli pod mrzlim neoprenom, vsak po svoje pestovali in skrivali zaskrbljenost, mimo vozeči turisti pa so skupinico »lju-

di-žab brez plavuti« gledali z nerazumevanjem v očeh. Nekako namreč nismo sodili v okvir skalne podobe pokrajine.

Fanta sta se kmalu vrnila. Nekoliko nižje od mostu smo pričeli sestopati po strmem travnatem pobočju in skozi redke gozde proti obrežju Predelnice, kar nam ni nudilo posebnega zadovoljstva, tako da si prav velikih dogodivščin in adrenalinskih polucij nismo obetali. Soteska pa je bučala vse močneje. Končno prvi stik z vodo: nizko in ozko strugo smo izmenoma brodili do kolen, večinoma pa smo jo prestopali prek zglijenih kamnov ter plezali čez nizke balvane. Zaplavati se nam še ni mudilo, čeprav je k temu nakazovalo že kar nekaj vabljivih priložnosti. »Še siti boste vode,« sta nam vli-vala pogum oba fanta, »pa tudi nazeblu vas bo dodobra,« sta nas tolažila, »zato se poskušajte čimdalj prebijati po suhem delu soteske!«

Po dobre pol ure pa se je pričelo iznenada in zares! Sprva nizko skalno obrežje se je dvignilo v visoko ka-

njonsko ostenje, ki mu ni bilo videti vrha, nedolžni balvančki pa so postali skalne bariere, ki jih je bilo treba premagovati s plezalnimi prijemi in s tehniko dinamičnega varovanja, ki sta ga strokovno nadzirala in vodila Robi ter Matjaž. Kmalu nas je pričakal že tudi prvi skalni tobogan, ki nam ga je kot prvi demonstrativno predričal Robi: »Nič posebnega ni, le preden vas vrže v tolmun, nagnite glavo nekoliko v levo, da vam jo ne posname štrleča skala...« In pričeli smo se ubogljivo spuščati, kot nam je bilo rečeno, brez nepotrebnih postankov in pomišljanj, vsi primerno nagnjeni v levo in primerno prestrašeni.

SPUST PO 30-METRSKI STENI

Prvi tolmun, v katerega smo popadali, ni bil sicer med najglobljimi, bil pa je le prvi in je temu primerno zaslužil naše spoštovanje. Kanjon ni več popustil: nemudoma zatem nas je pričakal s 17-metrskim slapom, ki je zahteval prvi spust ob vrvi. Tako kot smo pri dričanju skali in vodi nastavili hrbet, smo mu ga pri spustu ob vrvi obrnili. Navezane na najlonsko vrv, speljano skozi plezalni pas, sta naše spuščanje z vrha slapa vodila in nadzorovala Robi in Matjaž, prav tako varovana in vpe-ta v steno. Pred in med samim spustom smo bili deležni osnovnih napotkov drsenja skozi »osmico« (kovinski alpinistični pripomoček, pripet v plezalni pas, ki uravnava hitrost spuščanja z vrvo), tako da smo drug za drugim bolj ali manj elegantno pristajali v smaragdni modrini tolmuna. Še dobro, da med nami ni bilo paničarjev, saj je menda včasih potrebno veliko volje in prepričevanja, da se kdo prepusti navodilom vodnika in se odloči za »korak v mokro praznino«.

Plavanje skozi tolmune nudi posebne užitke, saj ti voda pri vratu v oblačilo vstopa ledeno mrzla in se ob telesu postopoma ogreje, tako da se v čevlje izteče ogreta na telesno temperaturo. Čakanje, da smo se v spustu zvrstili, nas je sicer iz ure v uro bolj ohlajalo, v samem bistvu doživljanja pa smo postajali bolj in bolj zagreti ter navdušeni, saj nam je vsak nov zavoj kanjona ponujal novo presenečenje in izziv. Zlasti nas je prevzela neokrnjena lepota kanjona. Vedno bolj zahtevno premaganje skalnih ovir ter vse težji spusti ob vrvi so nas navdajali s ponosom. Končno nas je obsijalo tudi sonce, tako da smo na suhih skalah po vsakem »namakanju« sproti ogrevali svoje gumijaste okončine.

Pravi biser nam je Predelnica prihranila za konec spusta, ko je bilo treba najprej ob vrvi preplezati skalno prečko v desno, zatem pa se ob slapu spustiti po navpični 30-metrski steni v zadnji in največji tolmun soteske.

Nekoliko omotični od vsega doživetega, s kančkom obžalovanja, pa tudi olajšanja, da je podvig za nami, smo mokri pricmokljali do vasice Log pod Mangartom, kjer se je kot nikoli do tedaj prilegel šilček žganja.

Če vas pot zanese v ta prečudoviti del Slovenije in če si želite resničnih doživetij, poiščite te srčne soške fante in se jim v doživetju brez skrbi prepustite. Sama sem to druženje doživela tudi kot močan preblisk prijateljstva do njih, rojenega iz hvaležnosti, da je tudi meni bilo omogočeno doživeti delček skrite lepote doline Soče.

Prazgodovinska razstava

V kraju Foz Coa, daleč od mestnega vrveža in sredi prijaznega gorskega sveta na severnem Portugalskem, kamor vodijo ozke planinske poti, je ena od najdragocenejših naravnih likovnih razstav na svetu. V stenah ob bregovih reke Coa so vklesane čudovite risbe, ki so jih prebivalci te doline ustvarili pred 10.000 leti. Idilična pokrajina 350 kilometrov severovzhodno od Lizbone je največje svetovno najdišče paleolitske umetnosti z več kot tisoč risbami na 36 skalah. Najširši javnosti najbolj znano risbo, ki upodablja konja med parjenjem, so italijanski proizvajalci oblačil že izrabili za kontroverzno reklamo za svoje izdelke.

Portugalski prazgodovinski umetniki so imeli močno izražen občutek za upodobitev gibanja, njihove stvaritve, polne dinamike, rahlo spominjajo na sodobne risanke, kot poudarja **Joao Zilhao**, vodja arheološke odprave. Slike niso zanimive samo z likovnega, temveč tudi z zgodovinskega stališča, saj ponujajo vpogled v življenjske navade praljudi tega gorskega območja.

Arheologi domnevajo, da bodo v kratkem odkrili nove slike še na nekaterih od 14 lokacij, od katerih so nekatere na obmejnem območju s Španijo. Na vseh prevladujejo risbe živine, konj, jelenov in nekaterih že zdavnaj izumrlih živali.

Portugalska država je pred kratkim načrtovala graditev verige hidroelektrarn na Coi, vendar so novembra lani arheologi le prepričali odgovorne, da bo poseg povzročil neprecenljivo kulturno škodo. Izvedenec elektropodjetja je risbe sicer odkril že leta 1992, vendar so o odkritju molčali.

Vlada je v Foz Coi financirala ureditev arheološkega parka, kar jo bo stalo 297 milijonov dolarjev. Sredi letošnjega poletja so ga že odprli, predvidevajo pa, da bo zanimivost letno pritegnila pozornost 30.000 turistov.

UMETNINA NARAVE SREDI DINARSKEGA MASIVA

ČEZ BELE SKALE BIJELIH STIJEN

MILENA OŽBOLT

Česa vsega človek ne bi videl, če ne bi imel prijateljev! Moja zgodba z Bijelimi stijenami je že ena od takih potencialno nedoživetih — če ne bi bilo prijateljev...

Za čare Bijelih stijen, ki skupaj s Samarskimi in Veliko Javornico v Veliki Kapeli tvorijo svojevrsten fenomen Dinarskega masiva, sem prvič slišala pred kakimi desetimi leti, ko smo kolovratili po Risnjaku in Snježniku (resnici na ljubo: že takrat mi je bilo pohlevno sredogorje nekako bolj pri roki — tudi pri nogi, da sem natančna). In že takrat smo se pridušali, da tja pa pojdemo, da hočemo videti to umetnino narave iz čistega — menda oligomiocenskega — apnenca, ki leži sredi gostega labirinta škrapelj, vrtač, uval, ponikev, skalnih lusk in komaj prehodnih drag — naj stane kar hoče, in to v najkrajšem možnem času... Ta se je vse bolj odmikal, tako dolgo, da je prišla vmes državna meja in so Bijele stijene postale inozemstvo.

Mi pa smo vsa ta leta, kadarkoli smo se srečali, ponavljali kakor skrivno zaobljubo, nerazumljivo nepoklicanim ušesom:

»Pojdemo?«

»Pojdemo, pojdemo!«

»Tako je, pojdemo!«

Nazadnje smo res šli in to — kakor smo pozneje ugotovili — natanko 97 let potem, ko je 28. 7. 1899 prvič splezal na Bijele stijene botanik **dr. Dragutin Hirc**, se zaljubil vanje in svetu vev navdušen popisal njihove lepote in bogastvo.

Po skoraj nenaseljenih prostranstvih Gorskega Kotarja smo se prebijali do Mrkopalja in od tu naprej bi brez dobrega vodiča res počasi ali nikakor napredovali. Iz Tuka smo preko žalostno nepokošenih in nepopasenih planjav po makadomu pribrenčali na prostrano Matič poljano, kjer kolona šestindvajsetih kamnitih postav spominja na 2. svetovno vojno in partizane, ki so leta 1944 po dolgotrajnem maršu onemogli in prezebli za zmeraj ostali v enem od tistih visokih snegov, ki vsako leto zasujejo te s padavinami, hudimi vetrovi in mrazom bogate kraje. Spominska plošča, na kateri se poznajo sveže sledi udarcev — še verjetneje strelcev — pripoveduje o nekem trpljenju in smrti ter o izpitu iz strpnosti, na katerem ljudje vedno znova padamo...

STOLETNA DREVESA UMIRAJO STOJE

Od tu je bilo treba še precej kilometrov, da smo skozi široke divje gozdove, obrasle z venci ciprja, velikega omana, šentjanževk in vsega mogočega rastja prišli do Vrat in se pridružili Mrkopaljski planinski poti, ki te popelje skozi tisti del Dinarsko kraškega masiva na severu, kjer si Gorski Kotar podaja roko z Veliko Kapelo. Iz (dobesedno) Vrat, prelaza med Veliko in Malo Kapelo, se lahko podaš levo na najvišji vrh Kapele Bjelolasico (1533 m), kjer je **dr. Julius Kugy** 19. julija 1877 prvič na

Hrvaškem našel homulico *Sedum roseum*, ali desno na Bijele stijene (1335 m), kamor smo zavili tudi mi.

Tu že po nekaj desetih metrih utoneš v pragozdu, kjer stoletna drevesa umirajo stoje, dokler jih ne spodnese čas in nekega vetrovnega dne treščijo čez skale ali včasih obstanejo poprek čez — s stotinami praproti glistovnic porasle — globače kakor čudno dostojanstveni viadukti za mravlje, polhe in veverice. V tem nedotaknjemem gozdu — domovanju medveda, risa, volka, jazbeca, lisice, kune zlatice in še koga — gledaš, kako se drevesa borijo za življenjski prostor, kako zavladajo nad okolico in ji krojijo usodo, dokler počasi ne dozori, umrejo in postanejo hrana drevsnim gobam, črvom in žuželkam in nazadnje prst za semena, ki niso v sebi nova, drugačna drevesa in rastline.

Vse tu prenaša svojo usodo, svoje večno in neizogibno spreminjanje molče in dostojanstveno, mirno, vdano, modro... Če med debli za trenutek postojiš, zaslišiš v brezvetrju nekje v krošnjah brenčanje velikih muh in zagledaš svetlobo, ki se igra kakor v oknih starodavne katedrale. In zadaj med listjem in debli se že rišejo veličanske bele igle, stolpi, čipke — naravna igra kamenin, vode, sonca in snega ... Kot da se je tu neko božanstvo preizkušalo v gradbeništvu in izumijalo gotske katedrale po svojem okusu ... Resnično, milansko katedralo Duomo sem občudovala pred kratkim, tole tu pa je še bolj veličastno, še neizmerno razsežnejše, nič manj mojstrsko, le slog je drugačen, čistejši, neizbrisno zaznamovan z osebnostjo mojstra — Božanske Narave.

Toda ali res nič ne občutijo ta velika bitja, ki drže skupaj nebo in zemljo, ti šilasti kamni, ki štrlijo v vesolje, to malo brenteče ljudstvo med listjem, ti igrivi žarki v mraku globač!? Ali ne utripa vse skupaj v enakem ritmu kot tvoje srce, ali ne diha s tabo vred, ali ne srka iste energije vesolja, ali se ti ne smehlja v obraz otročje in razneženo, prismojeno in razčustvovano do neokusnosti? Reci, da ne, če moraš! Saj je vse ena sama skrivnost. Še ti sam. Ti sam sebi in drugim. Kaj šele temu gozdu, temu kamnu... Morda pa kamen in gozd vesta...? Vesta, da ti ne veš in bi tudi ne razumel, naj se še tako trudita s tabo. Le v enem od milijonov trenutkov doživiš milostni preblisk, ki ti takoj spet spolzi iz rok — samo toliko, da se spomniš svoje majhnosti...

SILOVITO KIPENJE PROTI NEBU

Čim višje prihajaš, tem bolj so skale razgaljene, bolj skromna, zveržena in od vetrov okleščena so drevesa, ki rastejo na golem kamnu; tem bolj silovito kipijo k nebu zlebičaste in narebrčene gmote, da si zaman skušaš predstavljati, kakšne sile so mešale in prestavljale neizmerne količine različnih kamenin in kakšne so bile one, ki so jih milijone let potrpežljivo lizale, gladile, praskale, raztapljale in odnašale... Zdi se, da je vse naokrog nastalo iz kamna, tudi bohotno rastlinje, skozi

kateroga se večji del poti prebijaš. Nižje naletiš na ciprje in konopnico, nad katerimi kraljujejo — kot posebnost teh krajev — z vejo ob veji hoje, bukve in prekrasni gorski javorji; višje se ti skoraj zmeša od planik in alpske možine, od zvončnic in rmanov, pelinov, poleglega brinja in košutnika, ki jih obletavajo citrončki in belini, ki imajo očitno prav zdaj svoj čas. Prvzaprav ne veš več, kaj naj gledaš in kaj zasluži več pozornosti, več čudenja: metulji, rastlinje, fantastične kamnite grmade, razvrščene vsenaokoli kakor v amfiteatru, ali razgledi na Kapelo, Klek in na zelena prostranstva, ki kakor morje valovijo na jug in zahod, proti menda po zraku le neverjetnih 14 kilometrov oddaljenemu Jadranu.

Kobacaš se čez kamne in razpadla debla, opaziš ostanke polha, ki ga je imela sova za večerjo, in martinčka, ki se skriva v razpoko, samotna ujeta pa medtem brezbrizno jadra visoko na modrem nebu — edina ptica daleč naokoli. Zrak je prepojen z grenkotrpki vonjavami hojeve smole in stoterih zeli, ki se pod vrhom pomešajo z vonjem jekla v oznojenih dlaneh. In vendar je danes tu vse nekako čipkasto: razjedene skale, senčne igre listja na njih, listje preobjede, rmana in pelinov in kot dih nežna zelena in jeklenomodrikasta alpska možina, najfinejša prosojna čipka, ki pa na dotik daje čutiti, da ni kakšna mehkužnica, ampak je svojo lepoto razvila vsemu hudemu navkljub.

Sam vrh ni ravno sprehajališče, čeprav doseže — za nas, ki se štejemo za alpski narod, skromnih — 1335 metrov. Nanj je treba splezati čez strme naškrbljene skale, ki kakor beli biseri štrlijo iz zelenine, s pomočjo nekaj klinov in jeklenice. In če si po vrnitvi domov želiš pokazati nejevernim Tomažem žig z vrha, je pametno prinesiti blazinico za žige s seboj, drugače ne bo nič... Ampak saj vse, kar je pomembnega, ostane v glavi; te lepote pa, celo če bi hoteli, ni mogoče kar tako pozabiti: v skriti kamrici srca ostane kot vir moči za mračne, meglene, sitne trenutke, ko ne veš, kam bi sam s sabo. Samo pomisliti je treba, samo spomniti se, podoživeti — pa je spet vse dobro.

Na vrhu si zaželiš umolkniti, otrpniti, ponikniti v daljave, pozabiti, da si. Ostati kar tam, v tem trenutku, ki naj traja in traja... Vse dolinsko je zdaj daleč, majhno in nepomembno. Kaj ljudje, kaj kriza, kaj denar, kaj politika! Kaj holesterol in slabi živci, kaj mozolji in nesrečne ljubezni, kaj išijas in grdogledi šefi! Tu je vse tako brez pomena. Vsaj dokler si tu. A tudi ko se prekvašen in presvetljen vrneš, ni več, kot je bilo... vsaj za nekaj časa. Potem pa greš spet in spet, iščeš samotna zakotja, divja prostranstva, oškrbljene skale, se bratiš z njimi in srkaš njihovo moč.

No, da — saj je samo 1335 metrov nad morjem. Samo skale so in gozd. In samota. Na vsej poti smo videli enega samega moškega, eno žensko in enega psa... Pes je lajal, onadva sta bila pa bolj tiho...

KAKO SE JE IZTEKLO

Prvzaprav smo nameravali skočiti še na Klek in tam izročiti pozdrave slivniških čarovnic. Pa smo se začarali na Bijelih Stijenhah in zdelo se nam je škoda na vrat na

nos leteti stran. Odločili smo se za lagodnejšo varianto s temeljitim uživanjem in počasnim vračanjem, ki se je izteklo s poučnim pogledovanjem na Klek z vseh strani; z vožnjo skozi narodnostno mešana naselja, kjer vsemu navkljub razmeroma mirno skupaj živijo Srbi in Hrvati, izkušeno oko pa že po gradnji domačij loči, katerim verjetno pripada lastnik; in končno s skoraj obrednim uživanjem pečene jagnjetine z ražnja in pokušanjem značilnega dimljenega ogulinskega mešane sira iz ovčjega in kravjega mleka. Nič kaj asketsko, res! Tudi filozofijo in te reči smo lepo dali na stran. Saj za en dan je je bilo dovolj in treba se je previdno postopoma pripraviti na vsakdanjik, ki tudi ni kakšna poezija, ampak trda in neizprosna stvarnost...

Ampak po Bijelih Stijenhah jo lažje prenašaš.

(Vir podatkov: Zlatko Smerke, Bijele i Samarske stijene, NIŠRO Varaždin, 1981)

ZAVETIŠČE PRED NOROSTMI ŽIVLJENJA

NEBO NAD MENOJ

JURE MARKIČ

Stojim tu ob jezeru. Nad mano je le stena, ki se kot velik nepremagljiv zid zliva z nebom. Kolikokrat sva stala tukaj, ovita z nočjo, in se vzpenjala tja gor — k zvezdam! Ti si dosegel rob stene in se pognal še višje. Gore so bile najina pot k potešitvi mladostne neugnanosti, bile so nama opora, ob kateri sva odraščala. Iskala sva skrivne trate in kot nebo modra jezercer, vsa premočena sva drgetala ob bobnečih udarcih strel. Bile so najino zatočišče, ko sva polna razočaranja pobegnili iz doline. Naučile so naju živeti. Vzpenjala sva se na drzne špice in tekala po neskončnih meliščih. Med skalami sva našla nekaj čudovitega. Zasvetilo se je kot biser in nama pokazalo smisel življenja. Bil si mi prijatelj.

Nepredvidljiv

SLAVICA ŠTIRN

*Veter —
popotnik
samotnih poti
praznine.
Strah me je
tvoje moči,
miline.
Ruješ,
božaš.
Vedno navzoč,
opominjaš.*

Val ponese tiho ihtenje preko jezera. Tišina večernega sonca ugaša v rahli meglici, ki je legla na hladno vodo. V daljavi odmeva zvon željā, tisočerega upanja — novega razočaranja. Upajoče srce posluša odmev, ko se oguljena vrh hrepeneče poganja navzgor, iščoč sreče, in vedno znova pada v blato svoje vsakdanjosti. Večnost, zapisana v trenutkih minljivosti, skrita v samotno mojega srca. Razodetje šelesti v rahlem vetru in pada na nemirno gladino. Voda se polni z listjem — dih smrti. Sivina — pomanjkanje poguma za noč. Ni ognja, ki bi te ogrel, ni besed, ki bi jih razumel, ni roke, ki bi ti stisnila dlan. Sam! Zadnji žarki so pobožali skuštrano čelo in legli spat.

Tema se vleče prek poti, gozdov, preko gora. Jezero skriva v sebi bogastvo sonca in grozo noči, iz njega lega tema v srca in polni samotne duše z obupom. Strah me je! V vodi uzrem tvoj odsev, ko se pogreza v negotovost, iščoč svetlobe. Ko dih srca v obupu trepetā, želeč si novih dni, stopiš na prag večnosti.

Tiho zajokam. Bolečina se razliva po meni, vosek teče po dogoreli sveči in skuša zapolniti praznino v prsih. Razočaranje prekrije komaj budeče se hrepenenje po življenju, njegovo bistvo in preproščino, vso srečo in upanje. Ihtenje je prenehalo, ostal je le izraz žalosti, neizrekljive bolečine.

Koraki topo odmevajo, začutim, da na jezero lega tih nemir. Obup se naseli v mislih, trpljenje v očeh, ko zadnjo luč prekrijejo viharne oblaki in se nebo zvija pod udarci stvarstva. Tisoče nevidnih kapljic na svoji poti, vsaka ima svojo usodo, vsaka je v svoji neskončni enakosti sama svoja — izgubljena, osamljena. Stopam in

iščem svojo kapljo med tisoči drugih usod. Vse so si podobne in hkrati tako različne, v vsaki je skrito toliko upanja in razočaranja, toliko sreče in bolečega strahu.

Nevihta je minila. Med oblaki se po nočnem nebu zakotali srebrna žoga. Zrak je umit, dež je spral bolečino. Čutim, da si zopet z mano. Kolikokrat sem v očeh ljudi zagledal posmehljivo vprašanje — zakaj? Vprašanje bedakov s topimi srci, prazno dušo, ki bi radi ljubili, a jim ni dano, ki bi radi razumeli, a ne čutijo. Pogled mi zdrsnē preko spolzkega roba in se potopi v mesečino. Sanje! Vem, da ne bi smel, a vseeno jih ljubim — ugledam jih v iskrečem žarku, ki se ujame v kapljicah na cvetu prelesti, rahel veter v krošnji zelenečega drevesa, ptica s prestrašenim krikom odleti v temo.

Bleščeča raketa se razleti v tisoče iskric, ki napolnijo nebo nad jezerom, nebo nad njimi. Prižgejo se, zasvetijo in naslednji trenutek ugasnejo — zapisane v svoji končnosti v liste večnosti. Nad gladino hladen piš ponese kot kadilo Pesem pesmi tja do vinogradov Engadijskih in besede napolnijo praznino — Amo, ergo sum. Ljubim jih.

Pogled mi zaplava prek strmih globeli, samotnih balvanov, ožganih viharnikov, cvetočih trav — tihe gladine jezera. Srce pije omamni nektar prepadov, previsnih poti, vzvišenosti in minljivosti. Šopi zlatih isker se v silni eksploziji razprše po žareče rdečem platnu. Vulkan osvetli bedno prostranstvo pod sabo in nariše prve sence.

Nov dan je! Zaspan vzdih, krik zgodnje ptice. Nebo počasi oživi, na njem se izriše sreča novega upanja. Spoznanje, ki ga najdeš le v samoti jutranjega dne, ko tisoče isker oživi — nekje znotraj tebe.

odmevi

Odpoved naročnine na PV

Spoštovano uredništvo, prosimo vas, da mi prenehate pošiljati Planinski vestnik, in sicer od 1. januarja 1997 naprej.

Ker vem, da prejemati take odpovedi ni prijetno, hkrati pa se morda vprašate, zakaj do tega pride, mi dovolite tole pojasnilo.

Da bom Vestnik odpovedal, sem sklenil takoj, ko sem zagledal septembrsko naslovno stran: slika prikazuje v ospredju vrh Škratlce, onesnažen s križem, v ozadju pa Triglav, ki ga to, če bo šlo tako naprej, še čaka. Da pa je bila mera polna, je poskrbel g. S. Klinar, ki je namesto članka o postavitvi križa napisal članek o sovraštvo do časa, v katerem ne njemu in ne komu drugemu ni bilo nič hudega. Le vse je bilo bolj pravično in gore so bile manj onesnažene.

Z oblikovanjem prve, naslovne strani in z objavo takega članka, kot je omenjeni Klinarjev, je uredništvo Vestnika jasno pokazalo, da se strinja s postavljanjem verskih simbolov po gorah in da se strinja z nadaljevanjem razpihanja sovraštva med ljudmi. Drugače rečeno: uredništvo se je opredelilo za desno politično usmeritev, namesto da bi ostalo nevtralnno in poskušalo tudi s publicistične strani urediti stvari tako, da bi bile slovenske planinske tradicije vredne. Planinski vestnik je pač stopil na stran klerikalcev, ki svoje želje po oblasti ne morejo obdržati v dolini.

Vaš »greh« je nekoliko manjši, ker ste objavili tudi prispevek **Bojana Pollaka** o križu na Brani. Z njim se popolnoma strinjam — in ta članek bi moral biti na prvem mestu septembrske številke! In ne samo to: ta članek bi lahko bil podpora prizadevanjem, da naše gore ostanejo čiste.

Dodam naj le še tole: v gore spada poleg planinskih koč in bivakov le

še tiste stvari, ki popotnike opozarjajo na nevarnost ali jih informirajo (smeri, časi itd., saj sami veste). Na vrhove pa spadajo samo skrinjice z vpisnimi knjigami, ki so priče obiska na nekem vrhu in informacije, ki jih rabijo reševalci. Ne pa križi, od katerih ni nobene koristi!

Lep pozdrav!

Brane Praprotnik,
Kranj

Dokumenti o zgodovini PZS

Ob vprašanju, kdo so nasledniki posameznih podružnic SPD, skoraj nikoli ne omenjajo Kozjanske planinske podružnice SPD. Delovala je na območju, ki ga sedaj imenujemo Kozjansko in na katerem do nedavnega ni bilo planinskih društev. Pred nekaj leti je bilo ustanovljeno Planinsko društvo Atomske Toplice, Podčetrtek, letos pa PD Šmarje pri Jelšah in PD Prevorje.

Septembra je bila na Pilštajnu pri Kozjem razstava »Ko se korenin zavemo« ob 530-letnici prve omenbe šole v tem kraju. Med razstavljenimi dokumenti je bil tudi tafe, ki se v prepisu glasi:

»Gospod **Prislan Janko**, učitelj, Pilštanj.

Na Vašo željo se Vam potrjuje, da ste član in odbornik Kozjanske planinske podružnice SPD v Kozjem.

Kozje, dne 17. marca 1932.

Za odbor

Vončina Mici t.č. blagajnik... (podpis nečitljiv), t.č. načelnik

Žig: Kozjanska planinska podružnica SPD Kozje.»

Janko Prislan se je rodil 24. aprila 1904 v Braslovčah. Leta 1928 je prišel na pilštajnsko šolo. Po nekaj letih službovanja je postal »upravitelj na narodni šoli v Pilštajnu«. Leta 1937 je odšel v Petrovče, 6. aprila istega leta pa je zaprosil za nagrado iz Kraljevega sklada. V prošnji je napisal, kaj vse je delal v kraju, in med dokumenti, ki jih je predložil o svojem delu, je bilo tudi citirano potrdilo.

Potrdilo nam odkriva Kozjansko planinsko podružnico SPD in tudi to, da je bilo takrat delo v planinski organizaciji pomembno.

Delo te podružnice je več ali manj pozabljeno — mogoče tudi zato, ker o njej ne najdemo takšnih podatkov kot za Savinjsko podružnico SPD. Toda v reviji »Prijatelj« (VIII/96) najdemo »Seznam razlaščenec, ki ga je pripravilo Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo Republike Slovenije«, med upravičenci pa najdemo tudi Planinsko društvo Celje, kateremu naj bi bilo razlaščeno 437,46 ha zemljišča. Verjetno je to lastnina SP SPD.

Vsi skupaj pa pozabljajo na sklepe sestanka, ki je bil 13. januarja 1983 v Mozirju. Sklical ga je **Martin Aubrecht**, predsednik komisije za planinstvo pri Zvezi telesnokulturnih organizacij občine Mozirje. Ohranjen je zapis, ki ga je sestavil tajnik MDO in iz katerega se vidi, da so bili na sestanku predstavniki PZS, MDO in društev Mozirje, Gornji Grad, Solčava in Celje.

V zapisu preberemo:

»Po sugestiji **prof. Orla** (bil je navzoč na seji) in drugih je bilo dogovorjeno, da se pri proslavi ob 90-letnici PZS ne govori in ne poudarja

nobeno planinsko društvo. Dejanski nasledniki SP SPD so vsa planinska društva, ki jih združuje MDO...« Pri pripravah na 90-letnico SP SPD je bilo torej dogovorjeno, da se ne poudarja, da je to ali ono društvo naslednik SP SPD!

Na tem sestanku so se dogovorili o tednu planinstva v občini Mozirje in med drugim ugotovili, da je v planinskem koledarju napačna formulacija »teden planinstva v občini Mozirje — ob 90-letnici PD Mozirje«, kajti pravilno mora biti »ob 90-letnici SP SPD«.

Naši in drugi arhivi marsikaj odkrijejo!

Franc Ježovnik

iz planinske literature

Kopica novih zemljevidov

Obe slovenski kartografski hiši sta v poletnih mesecih pripravili več novih zemljevidov različnih vrst in različnih meril. Vsi so namenjeni izletnikom za spoznavanje posameznih območij in krajev. Nekatere so pripravili na novo, nekatere posodobili. Vsi so zgibani v žepne formate, večina ima naslovnice tiskane na debelejšem papirju.

Geodetski zavod je povsem na novo obdelal zemljevid Kamniške in Savinjske Alpe, ki ga je kot planinsko publikacijo št. 150 založila Planinska zveza Slovenije. Vsebinsko in oblikovno ga je s sodelavci zasnoval **Miroslav Črnivec**. Na severu sega do Raven na Koroškem in zajema velik del Avstrije, na vzhodu do Šoštanja, na jugu do Stahovice pri Kamniku in na zahodu do zgornjega toka Kokre. Več kot 40 pojasnil znakov zagotavlja njegovo vsebinsko podrobnost, prirejeno tako pohodnikom kot izletnikom. Merilo 1 : 50.000 dovoljuje tudi dovolj veliko natančnost in s tem vsestransko uporabnost. Odlikujejo ga dobra ločljivost prikazane vsebine, prijeten izbor barv, množica podatkov — kakovost sploh. Na zadnji strani so s skicami in opisi podrobno predstavili 27 planinskih postojank z vrsto koristnih nasvetov.

Na novo so pripravili tudi izletniško karto Podravje, prav tako v merilu 1 : 50.000. Na severu sega do Murecka (Cmurka), na vzhodu nekoliko prek Ptujja, na jugu malo nižje od Poljčan in na zahodu do Ruš. Tako je ta del Dravske doline, ki zajema tudi vzhodno Pohorje, Kozjak, Slovenske gorice in severna obrobja Haloz, prav tako podrobno obdelan s prikazom vseh turističnih in gostinskih zmožljivosti ter ogleda vrednih naravnih in kulturnih znamenitosti. Na hrbtni strani so podrobneje opisali več kot 30 turističnih zanimivosti, naravnih in kulturnih vrednot.

Na zemljevidu Ptuj z okolico so v merilu 1 : 12.500 predstavili to zakladnico tisočletij z njegovo bližnjo okolico (Pobrežje, Markovci, Podvinci, Kicar, Grajeno, Hajdiše, Hajdino...). Razen podrobnih prikazov vseh zanimivosti so dodali seznam ulic in naselij v okolici ter pomembnejše telefonske številke. Na zadnji stran so dodali v merilu 1 : 75.000 zemljevid (zajema Haloze in Slovenske gorice) širšega območja Ptujja, v merilu 1 : 5.000 pa podrobneje predstavili staro mestno jedro. K poljudnemu opisu razvoja Ptujja in njegove kulturne ostaline (v slovenskem, angleškem, italijanskem in nemškem jeziku) so dodali nekaj značilnih barvnih slik.

Ožje območje Vipave z bližnjo okolico zavzema zemljevid Vipava v merilu 1 : 6.000. Razen standardnega zemljevida je na prvi strani v slovenskem jeziku še obširen opis Vipave v času in prostoru, nekaj barvnih slik in popis znamenitosti. Celotno hrbtno stran zavzema barvni aeroposnetek mesta v večjem merilu z opisom ulic.

Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo je zasnoval povsem nov sistem računalniško izdelanih zemljevidov s standardiziranimi platnicami. Prvi iz te serije je Jezersko z okolico v merilu 1 : 25.000. Že merilo pove, da Jezersko z okolico predstavlja zelo podrobno. Razgibanost zemljišč je predstavljena s plastnicami in senčenjem, vnesli pa so za pohodnike in sprehajalce vse potrebne zanimivosti. Razen zemljevida s pojasnili znakov je na sprednji strani še seznam planinskih koč, gostinskih objektov,

nočišč, kmetij kmečkega turizma ter seznam kulturne dediščine in tradicionalnih prireditvev, tur, izletov in sprehodov. Na zadnji strani je v natančnem merilu obdelano Zgoranje Jezersko in pregledni zemljevid okolice, ki sega do Ljubljane in Celovca. Sledi še podrobnejši opis Zgornjega in Spodnjega Jezerskega v slovenskem, angleškem, italijanskem in nemškem jeziku.

Radovljico so predstavili v merilu 1 : 5.000. Na prvo stran so v slovenskem jeziku vnesli še seznam ulic in podrobnejši opis razvoja mesta z njegovimi znamenitostmi. Na hrbtni strani je najprej pregledni zemljevid širše okolice, ki mu sledijo prevodi besedila v angleški, italijanski in nemški jezik. Opise kulturnih in športnih prireditvev, zanimivih objektov in drugega iz Radovljice, Brezije, Lesc, Kroepe in Begunj dopolnjuje skoraj 20 barvnih fotografij.

V enaki zasnovi ovitkov in računalniške obdelave so pripravili še zemljevida Žalec (merilo 1 : 4.000) in občine Medvode (merilo 1 : 30.000). Prvemu so dodali seznam ulic, pomembnejše naslove in kratek opis Žalca, drugi ima le zemljevid s pojasnili znakov. Oba imata hrbtni strani neizrabljene.

Dva zemljevida še nista vključena v novo zasnovo. Na prvem je podrobno obdelan Kranj v merilu 1 : 7.000, kar je že tretji dopolnjen ponatis tega mesta. Pod zemljevidom je dodan seznam vseh ulic, zemljevid širšega območja mesta in nekaj pomembnejših naslovov. Hrbtna stran je prazna. Občino Mengeš so predstavili v merilu 1 : 20.000 prvič. Kartografsko je obdelana zelo natančno, nima pa nobenega opisa, prazna je tudi hrbtna stran.

Peter Svetik

Beseda mladih iz Žalca

V občini Žalec so letošnjega maja za lansko šolsko leto podelili nagrade in priznanja mladim literatom, nagrajena besedila, ki so bila — zaradi stoletnice filma in stoletnice organiziranega slovenskega planinstva — omejena z razpisano tematiko o planinstvu in filmu, pa so objavili v glasilu učencev osnovne

šole Žalec »Beseda mladih«. V reviji je objavljenih deset nagrajenih in 17 pohvaljenih prispevkov. Objavljamo nekoliko skrajšan, vendar vsebinsko neokrnjen prispevek osmošolke **Maje Kumer** iz osnovne šole Braslovče »Zato nazaj, nazaj v...«.

* * *

Ko sem pisala o razvoju slovenskega gorništvaja in alpinizma, sem se ob besedi alpinizem spomnila na prigodo, ki mi jo je lani na Pokljuki povedal izkušen alpinist Ernest. Klicali smo ga Celjski grof. Ne vem sicer zakaj, morda zato, ker je imel celjsko zastavo in je bival v šotoru, okoli katerega je imel napeljane vse vrste vrvi, sponke, kline... Moni, Petra in jaz takrat nismo imele kaj početi, zato smo se odpravile k njegovemu šotoru. Prijeto smo kramljali. V spominu mi je do danes ostalo tole:

»Izkušena alpinista Žiga in Andrej sta plezala na Gašerbrum II. 'Vzemi vrvi, šel bom spredaj, ti pa priplezaj, ko ti bom rekel.' Počasi sta lezla vse višje in višje. Opoldne sta priplezala do skrbnice v grebenu, nad njima je bila le še položna snežna vzpetina, veter in megla. Končno! Prispela sta na cilj. Oba srečna. Solze so jima zmrzovale na licih. So trenutki, ko solze niso sramota.

Ko pa sta se obrnila, da bi odšla, jima je veter butnil v obraz in jima s snežinkami zazidal očala. Ničesar več nista videla. Strah jima je začel glodati srce in dušo. Le kako najti pravo smer? Pomagala sta si s cepinom.

Potem sta kar naenkrat padla v sneg. Pobralla sta se. Žiga je hodil spredaj, Andrej zadaj. Včasih je Andrej zakričal, naj ga počaka, Žigu pa se je mudilo, kajti vedel je, da morata čimprej dol, da morata najti začetek žleba, ki bi ju privedel do bivaka.

Po treh urah sta končno prišla do bivaka. Utrujena seveda, vendar srečna. Zavedala sta se, da ju čaka še napornejša pot nazaj v dolino.

Naslednji dan sta nadaljevala. Ampak izgubila sta se v megli. Nista našla začetka pritrenjenih vrvi. Sestopala sta kar naravnost po žlebovih in navpičnih skalah. Nič več ju ni prestrašilo. Le še dol! Po sedmih urah zdrsanjaja v sneg, po sedmih

urah bitke za življenje sta se pri-grizla do trojke in se takoj odpravila dalje. Vodoravnega grebena nad dvojko ni hotelo biti konec. Skoraj noč je že bila, ko sta prišla do šotora. Popadala sta v spalne vreče in takoj zaspala.

Zjutraj je spet snežilo. Po radiu sta slišala, da pogrešajo alpinista Jožeta, prijatelja, ki je prejšnji večer odšel do bivaka III. Prav gotovo žrtev ni bila potrebna. Noben vzpon ni vreden človeškega življenja.

Po tednu dni so prišli nosači. Majhna kolona je izginila med ledenimi griči. Vsi so stopali zamišljeno, vedeli so, da Jožeta ne bodo nikoli več videli. Brez njega so se vrnili v življenje, ki teče dalje, kakor da se ni nič zgodilo. Le srce včasih zadrhti...

Žiga je iz nahrbtnika vzel slončka. »Ostal bo z Jožetom,« si je mislil. Nič drugega mu ni mogel dati. Pa saj ne bo sam počival tam, tudi drugi alpinisti, ki jih je sneg pokopal, so tam.

Ernest je utihnil in nas pogledal. Vse tri smo bile zamišljene.

Ob tem sem se najprej vprašala: »Zakaj sploh rinejo gor? Vedo, da so razmere obupne, pa vseeno gre-do.«

Mislil, da vem. Ponosen si, ko prideš domov in prineseš petico. Potrudil si se zanjo. Naučil si se.

In prav tako je, ko stopiš na vrh hriba. Ozreš se v dolino. Občutki so nepopisni. Ponosen si, da si prišel na vrh, na cilj. To je tisto.

Ponos, ki ga mnogi od vas ne razumete in ga ne boste, dokler sami ne boste stali na kakšnem visokem vrhu. Vendar mnogi še vedno ne razumejo, kaj sploh vidimo v gorah, da se vedno znova in znova vračamo.

Izkoriščenost slovenske pokrajine za gorništvaja

Slovenija je alpska dežela in Slovenci smo narod izpod gora, zato je vse več motivov, zaradi katerih se odločamo za hojo v hribe in gore. Sprostitev po delu, ohranjanje fizične kondicije, svež zrak, razgledi s poti in z rzhov na pokrajino in živo naravo gozdov, rož in živali, fotografiranje ter prijetna gorniška druž-

ba so najmočnejši magneti, ki nas vabijo v višave.

Opise poti in doživetij v gorah že zgodaj nasledimo tudi pri nas. Z registracijo planinskih organizacij pred več kot sto leti in z naraščanjem števila njihovih članov pa se je povečalo tudi število časopisnih prispevkov in knjig z gorniško vsebino. Zato niso redki oddelki na fakultetah, kjer tudi študenti zagovarjajo diplomske naloge z gorniško tematiko. Nekaj takih nalog je tudi na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Med te sodi delo *Ustreznost in izkoriščenost slovenske pokrajine za gorništvost*, ki jo je v letošnjem letu pripravila **Saša Jereb** iz Stare Loke pod mentorstvom **prof. dr. Matjaža Jeršiča**.

Delo je zanimivo iz več razlogov. Na osnovi vrisanih vseh krožnih in tranzitnih planinskih poti je avtorica smiselno razdelila celotno ozemlje Slovenije na 70 zaključenih območij. To je povsem v nasprotju z večino drugih dosedanjih predstavitev, saj se drugi avtorji navadno omejujejo na gorstva, ki pa so velikokrat presekanas z naravnimi in umetnimi komunikacijami, pa tudi z drugimi gorstvi. Zato so kriteriji, po katerih je primerjala območja med seboj (pokrajinska primernost — razglednost in raba tal, planinske poti — dolžine in gostota, objekti za bivanje in oskrbo ter bližina večjih krajev in turističnih centrov), zelo smiselni.

Posamezna območja je uvrstila v skupine in ocenila z zadovoljivo, visoko in zelo visoko primernostjo za gorništvost ter v območja brez posebne primernosti. Vrednost naloge tudi ni bistveno manjša, ker je nekatere hribovite predele povsem izpustila, saj zanje ni podatkov ali pa jih ni dobila. Poznavalci slovenskega gorskega sveta bi sicer lahko menili, da bi tako oceno povedali na pamet, vendar so tu vsi podatki in ocene dokumentirani in utemeljeni. Zbrano gradivo za območje Slovenije, ki zajema razvoj gorništvost (večinoma po **S. Kristanu**), seznam mednarodnih, državnih, območnih in lokalnih planinskih poti (skupaj 52), predstavitev planinskih koč in zavetišč ter pokrajinske opise z najvišjimi vrhovi, je nepre-

cenljive vrednosti. Pri tem omenja planinska, pa tudi druga bivališča, ne upošteva pa — čeprav jih v tem delu tudi ne bi mogla — turističnih in kmečkih zmogljivosti, ki so dobrodošle predvsem tam, kjer planinskih koč še ni. V zadnjih letih sem namreč tudi sam spoznal, da sem lahko prespal in se tudi okrepljal skoraj povsod, kjer sem potrkal na kmečka vrata.

Delo je opremljeno z grafikoni in zemljevidi za vsak kriterij posebej in za vse skupaj, z nekaterimi perorisbami planinskih koč akad. slikarja **Toneta Rojca** ter z njihovimi fotografijami iz narave. Ureditev besedila, posameznih strani, prilog in tiska je več kot vzorno. Gornikom je delo dostopno tudi v knjižnici Planinske zveze Slovenije.

Čeprav je večina podatkov iz zadnjih let, pa nekoliko moti, ker se tabela o številu članov v slovenskih planinskih društvih konča z letom 1985. Diplomantki pa ni zameriti, da v literaturi ni navedla zadnjih štirih planinskih vodnikov (**J. Dobnik**, Razširjena slovenska planinska pot, 1993 — **P. Ficko**, Kamniške in Savinjske Alpe, 4. izd., 1993 — **T. Mihelič**, Julijske Alpe, 5., popr. izd., 1993 — **J. Dobnik**, Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji, 3., popr., dop. izd., 1994), saj jih izdajatelj dokaj slabo popularizira celo v planinskih kočah.

Ciril Velkovrh

Seminarske naloge s planinskega področja na oddelku za etnologijo FF

1. **Olga Ravnikar**, Planina na Šeh, 1968/69.
2. **Jure Senegačnik**, Ovčarstvo na planini Duplje, 1978/79. — 42 str., 10 ilustracij.
3. **Marko Meglič**, Črnuško planinsko društvo, 1980. — 45 str., 21 prilog.
4. **Tone Cevc**, Pastirsko življenje na Veliki, Mali in Gojski planini, 1957. — 56 str. in priloge.
5. **Mojca Bizjak**, Planšarstvo na Belški planini, 1978. — 18 str.
6. **Dužanka Murko**, Prehrana na Planini pod Golico, 1975/76. — 27 str., 11 prilog.

7. **Janja Remškar**, Paša na Gojski planini poleti 1984, 1984/85. — 50 str., 12 foto priloge.

8. **Robert Rot**, Način življenja pastirjev na planini Ban, 1991. — 34 str. z ilustracijami.

9. **Irena Dolinar**, Planina Viševnik v času aktivne paše in danes, 1991. — 12 str. z ilustracijami.

10. **Saša Kosten**, Vendar so tam zgoraj na vrhu..., 1992. — 35 str. z ilustracijami.

11. **Boštjan Kravanja**, Spogledovanje s strmino: analiza in klasifikacija motivov v alpinizmu, 1995 — 42 str. z ilustracijami.

Ciril Velkovrh

Teze za tečaj za MPV

MPK pri PZS je letos za interno uporabo izdala peto dopolnjeno izdajo Tez za tečaj za mladinske planinske vodnike. Notranji list pa ne pove tega, saj je tam zapisano, da je to le četrta dopolnjena izdaja (PV 1995/86). Po straneh se da ugotoviti razširitev od 208 na 234 strani. Kdo je Teze uredil in pripravil za tisk, žal ni nikjer zapisano. Na strani 38 je nov prispevek **Klaudije Urbančič** »Povzetek predavanj prve pomoči za planinske vodnike«, sledi zapis **Nataše Erjavca** »Odgovornost vodnikov PZS«, prenovljen je zapis o planinskih poteh. Še vedno je zapisano »uničevalec energije«, čeprav zakon o ohranitvi energije še velja! Sledi prispevek **Lili Jazbec** »Psihologija vodenja« ter »Priprava in izvedba izleta« s tremi skicami. Prenovljen je zapis o opremi iste avtorice. Dodana je **Klemna Medje** »Vrvna tehnika na snežiščih« in na koncu (še vedno neprečiščeno besedilo, ki je v pripravi) »Pravila o enotni kategorizaciji vodnikov PZS«, »Seznam kategorij, ki jih lahko pridobijo planinski kadri«, »Preglednica vrst vodniških tur s primeri« in »Pregled števila opravljenih tur«, ki so potreben pogoj za posamezno kategorijo. Žal pa ni pozneje objavljene »Preglednice števila udeležencev na vodenih turah« (OBV št. 7-8/96).

Tako imamo pisno gradivo za tečaj MPV (pet izdaj) in tri izdaje priložnice za nepalske vodnike (PV 1996/404), pa le eno izdajo Planinskega vodnika, če ne upoštevamo prvih

skript v dveh izdajah. Sedaj pripravljajo priročnik za predavatelje in inštruktorje za vodnika PZS (predmetnik, učni načrt s cilji in vsebino, informacija na 13. seji OPLV 17. 9.). Zbranega je tudi že precej gradiva za posamezne predmete z didaktičnimi navodili in navedeno literaturo. Upajmo, da bo to enotno gradivo za Vodnik PZS izšlo v letu 1997. Tečaji, ki potekajo za PLV, pa si pomagajo z gradivom, ki ga pripravijo predavatelji in inštruktorji.

B. J.

Spogledovanje s strmino

Pri zbiranju tekoče slovenske planinske bibliografije (za leto 1995 je že 150 bibliografskih enot) sem na visokih šolah iskal tudi diplomska dela študentov s planinsko tematiko. Pri tem sem ugotovil, da je etnologija zelo privlačno področje, saj so mnoga dela, ki govorijo o zanimivih dognanjih v gorskem svetu, močno prisotna tudi v tej stroki. V knjižnici oddelka za etnologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani so mi dali seminarsko nalogo z naslovom Spogledovanje s strmino in s podnaslovom Analiza in klasifikacija motivov v alpinizmu, delo **Boštjana Kravanja** iz Kobarida. Avtor, razmišljujoč, razgledan in načitan ljubitelj slovenske literature, tudi planinske, se je ob pripravah na to seminarsko nalogo odločil, da bo preživel nekaj časa z alpinisti v plezališčih. Le na ta način je namreč lahko pogledal tudi v zakulisje te vrhunske športne panoge.

V svojih razmišljanjih je presenetljivo realistično prikazal razvoj alpinizma doma in po svetu v zadnjih nekaj desetletjih. Od nekdanje potrebe po sprehodih dobro situiranih ljudi po planinah, sle izobraženih ljudi po raziskovanju narave ter pohajkovanja po planinah iz ljubezni in zaradi občudovanja njihovih lepote se je odnos do gora do danes močno spremenil. Planinarjenje je postalo dostopno najširšemu krogu ljudi, prav tako pa zaradi vse bolj izdelanih varovalnih pripomočkov tudi plezanje in alpinizem. V hribe so skupaj hodili prijatelji, ki so srečevali druge, enako misleče ljudi. S predpisanimi markiranimi potmi, žigi in značkami pa se je med

planinci začelo tekovanje. Še prav posebej to velja za plezalce in alpiniste, ki so v začetku le uživali v lepotah gora, ob premagovanju strmih sten in pri osvajanju vrhov. V želji po uveljavljanju so odhajali tudi na tuja plezališča, kar je bilo povezano z večjimi stroški. S tem je prišlo do komercializacije te dejavnosti in do rivalstva med nekdanjimi prijatelji. Nekateri vrhunski alpinisti so v želji po še večjem uveljavljanju in v opravičilo za svoja početja napisali spomine in jih objavljali v gorniški in alpinistični literaturi.

Avtor te seminarske naloge je opisal prav vse faze alpinizma od potrebe po sproščanju odvečne energije do nevarnosti tega početja in bližine smrti. Podrobno je obdelal vse tri faze padca in odpovedovanja končnemu cilju. Posebno zanimivo se mi zdi poglavje, v katerem piše o nevarnih samostojnih odhodih v gore. Potrebno je aktivno druženje s prijatelji, a ne le fizično; potreben je tudi pogovor in razumevanje.

Boštjanova razmišljanja je vredno prebrati, zato bi bilo zaželeno, da bi to besedilo, morda še nekoliko razširjeno, izšlo kot brošura v kateri od slovenskih založb.

Ciril Velkovich

Poročilo — PD Domžale za leti 1994 in 1995

Planinsko društvo Domžale nadaljuje svojo inovativno pot izdajanja različnih publikacij, s katerimi želi zblížati svoje člane in jim (ter seveda tudi drugim) predstaviti svoje delo. Tako smo ob 44. občnem zboru PD Domžale izdali knjižico z naslovom Planinsko društvo Domžale (poročilo za leti 1994 in 1995).

V knjižici boste našli podrobne informacije o delu Mladinskega oddelka, ki ga vodi načelnik **Aleš Peršolja** (delo planinskih skupin, izleti, gorniška šola, izobraževanje vodnikov, program za leto 1996), razkrili smo opravljeno delo in načrte Markacijskega oddelka, ki skrbi za poti v skupni dolžini 55,5 km, vodi pa ga načelnik **Lojze Pirnat**, ter objavili pregled vzponov in dejavnosti članov Alpinističnega oddelka (odseku načeljuje **Janez Cerar**). V nadaljevanju boste našli

prispevek o Gospodarskem odseku (ta pod vodstvom **Štefana Primožiča** zaključuje projekt posodabljanja in ekološke sanacije Domžalskega doma na Mali planini), ter povabilo na ture, ki jih pripravljata Izletniški odsek.

Na kratko so predstavljena tudi gorniška predavanja (gostili smo **Jako Čopa** in **Borisa Mlekuža**), založniška in informativna dejavnost PD Domžale, informacija o članarini za leto 1996 ter poročilo o končanem projektu Celostne grafične podobe PD Domžale (ideja **Borut Peršolja**, oblikovanje **Urša Komac**, izvedba **Marko Ravnikar**). Na koncu sledi povabilo članom k sodelovanju pri oblikovanju predlogov za praznovanje ob petdesetletnici ustanovitve PD Domžale, ki jo bomo praznovali leta 1998.

Fotografije, s katerimi je predstavljeno delo oddelkov in utrinki z gora, so prispevali člani oddelkov **Saša Rožkar**, **Franci Vesel**, **Peter Primožič**, **Milan Jazbec** in **Borut Peršolja**.

Z izdajo knjižice smo naredili odločen korak naprej v obveščanju javnosti in odprtosti dela društva, saj so jo pred občnim zborom brezplačno po pošti na dom prejeli vsi člani PD Domžale oziroma eden od članov v družini (622 članic in članov). Objavljeni programi vse, ki izvajamo program, zavezujejo, da bo manj praznih obljub in več pošteno opravljenega dela.

(Planinsko društvo Domžale, Poročilo za leti 1994 in 1995, v nakladi 500 izvodov izdalo PD Domžale, uredil Borut Peršolja, 1996, 28 strani, A5, črno-belo, tiskano na reciklažnem papirju.)

Borut Peršolja

Planinstvo in turizem

Večkrat ugotavljamo, da sta planinstvo in turizem vsak na svojem bregu. Mogoče je res tako, vendar to za Planinsko društvo »Atomske toplice« iz Podčetrka, Zdravilišče Atomske toplice in za Turistično društvo Podčetrtek ne velja.

Ob 30-letnici zdravilišča med 9. in 15. septembrom 1996 je bil med prireditvami oziroma ponodbami gostom zdravilišča tudi planinski pohod na Plešivec nad Olimpjem z vodstvom PD Podčetrtek in družabnim srečanjem pri planinskem domu PD Podčetrtek »Encijan«. Na 503

pohodu je bilo blizu 100 pohodnikov. Skupaj so odšli mimo gradu Podčetrtek in po izredno lepi pokrajini s čudovitimi razgledi do planinske kočice. Pohod je trajal dve uri in pol. Med drugim je šel po soteski Svinjski graben.

Omenimo ob tem zloženko »Soteska Svinjski graben — del turistične ponudbe Podčetrtek«, v kateri zopet pride do izraza skupno delo, kajti zloženko so skupaj izdali Zdravilišče Atomske toplice, Turistično društvo Podčetrtek in Osnovna šola Podčetrtek. Ob tridesetletnici je izšlo več publikacij, zloženk, prospektov itd. Planinci ne moremo mimo prospekta »Podčetrtek, Atomske toplice, Olimje, Virštajni«, ki nam v besedi in čudovitih slikah predstavi te kraje, ki jih planinci vedno znova

odkrivamo. Do sedaj nas je na to območje vodila samo Štajersko-zagorska pot, ki je imela eno izmed kontrolnih točk v vasi Rudnica nad Podčetrtkom. Sedaj se nam ta svet odpira z Evropsko pešpotjo E-7. V prospektu je predstavljen del poti, ki jo vzdržuje PD Atomske toplice, na zemljevidu, ki predstavlja te kraje, pa je vrisana pot.

Koliko turističnih prospektov opozarja na planinstvo v svojem kraju?

Franc Ježovnik

Vesela šola PIL

V peti številki Pisanega lista (4. 10. 1996) ima druga priloga Vesele šole naslov Gora ni nora... Saj to poznamo, mar ne, le drugi del je različen. V zadnjem zapisu v Delu

(3. 10.) »Gora, kdo bo tebe ljubil?« je zapisano: »Nor je tisti, ki gre s 'flašo' gor.«

Vesela šola se začne z vabilom MK Gremo skupaj v hribe. Ali ni to lepo zapisano? Saj tako navadno rečemo, ko gremo na planinski izlet! Za razmislek pa je: hrib, hribolazec, hribolaštvo — in mladinski hribolaški vodnik?

Borut Peršolja opisuje v tej prilogi pripravo na turo, gibanje v gorah, pa verjetno najlepši del — počitek z razgledom in malico. Piše o zgodovini gorništvu, o prvopristopnikih, o gorskem društvu Triglavski prijatelji in Častnem kodeksu slovenskih planincev, o spoznavanju gorske narave, o vrhu in oddihu na njem ter opomin, da je do tu šele polovica poti. Ne pozabi pisati o GRS, planinskih postojankah in o Planinski zvezi Slovenije. — MK pri PZS vzgaja in šola mladinske planinske vodnike. Ker se ukvarjajo z gorništvom — zakaj niso mladinski gorski vodniki? (Mladinski vodnik /MV/ so preimenovali v Mladinski planinski vodnik /MPV/.) V intervjuju ob 40-letnici MK (Delo, 26. 9.) je zapisano, da je gorništvu način življenja in da se mladi pozneje lahko sami odločijo za svojo samostojno gorniško pot.

Kot mladinski list ima PIL še logično uganko, ki je s staro vsebino prenesena na planinsko plat, matematične enačbe, kratek sestavek o planinarjenju v angleškem in nemškem jeziku, nagradno slikovno uganko, povabilo v bukvarno, kjer je navedenih nekaj zanimivih naslov knjig s planinsko vsebino. Pa tudi na naš slovenski jezik ne pozabi in sprašuje, kako je prav: na goro in v gore. Pa še test znanja je dodan.

Ali ne bi tako zgibanko, lahko kot strip (seveda prirejeno), izdali kot povabilo mladim in odraslim za vstop v planinsko društvo? Nekatera društva imajo zelo lepe primerke (npr. zgibanka MO PD Nova Gorica, pripravila **Sonja Jogan**), tudi šole, npr., ko se odpravljamo v gore, PV 1977/384, in tudi na zboru inštruktorjev na Vršiču smo jih videli. Tako imamo sedaj dvoje takih zapisov, oba je izdala naša GRS (PV 1996/399) in sta namenjena vsem gornikom. Tudi sosednja planinska

Planinska znamka Snežnika

Na pobudo Planinskega društva Snežnik Ilirska Bistrica je Pošta Slovenije v program izdaj priložnostnih znamk za naslednje leto uvrstila tudi novo planinsko znamko, tokrat s podobo Velikega Snežnika (1796 m).

Vsekakor si Snežnik to tudi zasluži, saj je najvišja slovenska izvenalpska gora in najvišji vrh Slovenskega Krasa. Snežnik je enkratni tudi v geološkem in botaničnem smislu. Razlogov je gotovo še dosti več, saj je gora tudi simbol krajev pod njo in z obiskom vsaj deset tisoč obiskovalcev na leto tudi gora z množico občudovalcev in ljubiteljev iz vse Slovenije ter zamejstva.

Oblikovanje nove planinske znamke z motivom Snežnika je poštna uprava zaupala grafičnemu oblikovalcu **Boštjanu Botasu Kendi** iz Ljubljane, ki se je že povezal z ilirskobistriškimi planinci in bo verjetno izbral motiv za znamko med številnimi lepimi fotografskimi posnetki Snežnika iz zbirke »Čudoviti svet Snežnika« avtorja **Hinka Poročnika**.

Znamka bo razmeroma velika (40 x 28 mm), enako veliki sta bili letos obe olimpijski znamki. Njena nominalna in frankaturna

vrednost bo 13 SIT za standardno pošto v notranjem prometu. Znamko bo tiskala Tiskarna Delo v Ljubljani. Skupaj z znamko bodo izdali tudi spominsko kuverto prvega dne in priložnostni poštni žig.

Bistriškimi planincem je izdaja snežniške znamke še posebej pri srcu, saj bodo prihodnje leto slavili tudi 90-letnico svojega društva. Zato bo tudi predstavitev znamke v Ilirski Bistrici 21. januarja 1997 še bolj slovesna.

V vrsti planinskih znamk so doslej izšle naslednje znamke z gorniško motiviko: 80 let Gorske reševalne službe z Jalovcem v ozadju (1992), ob 100-letnici SPD z Julijci v ozadju in znamka Čopov steber s severno steno Triglava (1993), Ojstrica (1994) ter znamka ob 100-letnici Aljaževega stolpa s Triglavom (1995). Kljub kratki dobi slovenske državne in poštne samostojnosti smo v tem času dobili kar lepo število planinskih znamk. Pošta Slovenije pa zagotavlja, da bo tudi v prihodnje skrbela za izdajo planinskih znamk, ki naj bi izhajale predvidoma vsaki dve leti. Tudi z rednim izdajanjem planinskih poštinih znamk želi Pošta Slovenije predstaviti lepote slovenskega gorskega sveta.

Vojko Čeligoj

revija (Naše planine 1988/95) je objavila zapis »Kako treba planinariti« v obliki stripa.

Pri tej Veseli šoli s planinsko ali gorniško vsebino so sodelovali še **Jože Skaza, Irena Bohorič, Gertruda Kostanjšek, Katka Kurent, Vilko Domanjko, Francka Žumer, Jože Petelin, Anita Hvala Jesenko, Barbara Hočevar, Bine Rogelj** ter iz uredništva **Zlata Koren** in **Darja Butina**.

Vredno je prebrati to prilogo in si marsikaj mimogrede zapomniti ter to upoštevati. Čeprav na planinski poti v prijetni družbi in ne kot samohodec.

B. J.

Gorništvo na OŠ Primoža Trubarja v Laškem

Dragica Kumer, mentorica planinskega krožka na OŠ Primoža Trubarja v Laškem, je Mladinski komisiji PZS poslala prijazno knjižico z naslovom *Sto let slovenske šole v Laškem*. Na prvi pogled se zdi, da knjižica z gorami in gorništvom nima nič skupnega — toda samo na prvi pogled. Kajti če med številnimi dejavnostmi (ravnateljica **Irena Mulej** jih našteje skoraj trideset!), ki so jih polne današnje šole, ob stoletnici šole namenijo posebno pozornost tudi dejavnosti mladih gornikov in gornic, je to za vse, ki jim je gorništvo v Laškem blizu, posebno priznanje in pohvala.

Petnajst let imajo mladi možnost namesto dolgočasja izbrati planinski krožek. V tem času so obiskali številne vrhove, prehodili nešteto korakov in mnogo spominov odnesli v dolino. Samo spominov? Ne, tudi številne vezi prijateljstva, dobili so tudi popotnico, polno ljubezni do gora, ki jo je marsikdo odnesel tudi v življenje. Je ob tem potrebno še kaj več?

Samo zahvala za opravljeno delo in čestitke za sproščeno, ki kaže, da gorništvo ostaja mlado! Kako bi se sicer porodilo vprašanje otroka na izletu, koliko let že rastejo planike? V Laškem rastejo že vsaj petnajst let.

(Sto let slovenske šole v Laškem, OŠ Primoža Trubarja, leto 1996, A5, 44 strani, črno-belo, tiskano na reciklažnem papirju)

Borut Peršolja

Gornik — šolski športni časopis

Le kje v Sloveniji izdaja šolsko športno društvo šolski športni časopis z naslovom *Gornik*? Tam, kjer imajo najvišje gore, kjer so bili doma prvi gorski vodniki, kjer imajo postajo gorske reševalne službe, kjer imajo gore? Začudili se boste, da to ni na Gorenjskem, niti ne v Zgornji Savinjski dolini ali pod Peco na Koroškem.

Gornik je nastal v Beli Krajini, v Semiču na Osnovni šoli Belokranjskega odreda. Čeprav nimajo najvišjih gora in tam **Tožbar** verjetno ni bil nikoli in čeprav nimajo gorskih reševalcev, imajo veliko ljubezni do gora in narave. In imajo srečo, da se nekemu dá z mladimi hoditi naokrog. Potem razdalja ni več problem.

V Semiču namreč deluje **Sašo Miroslavljevič**, ki sem ga letos spoznal tudi v živo na seminarju *Srečno v gore na Mali planini*. Med tridesetimi udeleženci seminarja je bil edini moški in edini športni pedagog (brez komentarja!). Sašo ima na semiški šoli gorniški krožek, ki ga obiskuje 83 otrok in ki je najmnogičnejša organizirana dejavnost na šoli. Ker je otrok veliko, jih je razdelil v dve skupini.

V šolskem letu 1995/96 so v tem krožku imeli devet tur — na nekatere sta se podali obe skupini skupaj, nekatere so bile organizirane za vsako skupino posebej. V Gorniku so podrobneje predstavljene ture na Mirno goro, pohod od Litije do Čateža, zimska tura na Lisco in tura iz Tamarja čez Sleme na Vršič. Med številnimi pisci velja pravilo, da je bila tura sicer ista, vendar dogodkov toliko, da je za vse dovolj snovi za pisanje.

Na 48 črno-belih straneh formata A4 lahko preberemo članke o gorskih živalih in rastlinah, predstavljen je Triglavski narodni park, dodani so strokovni prispevki o obutvi in oblačilih ter prispevek o teku na smučeh od A do Ž. Vse je izdatno podkrepjeno s fotografijami in skicami, ki so za to vrsto knjižic kar presenetljivo kakovostne. Gornik je zanimiv tudi zato, ker so ga v celoti uredili osnovnošolci sami.

Glasilo zapremo po mentorjevi besedi: »Opravili smo vrsto tur, na katerih so se gorniki dobro odrezali ne samo kot gorniki, ki vedo, kako se tam gori v gorah vede, temveč tudi kot ljudje, ki so v vsakem primeru pripravljene pomagati svojemu bližnjemu ali neznanemu. In tega sem neizmerno vesel, ker vem, da odraščajo v dobre in poštene ljudi.«

(Gornik — šolski športni časopis, OŠ Belokranjskega odreda Semič, gl. urednica: **Tina Sepaher**, leto 1996, A4, 48 strani, črno-belo)

Borut Peršolja

društvene novice

Janez Šubelj (1930—1996)

Kar ni mogoče verjeti, kaj kriči osmrtnica iz dnevnika. Janeza ni več. Prijateljja ni več. Pa pred nedavnim sva se srečala na občnem zboru našega, »najinega« jamarškega kluba! Na zakuski sva posedela skupaj, Janez je čakal, da ga pride iskat sin, s katerim sta se preselila »na deželo«, potem ko je družina izgubila mater. Z vso ihto sta se lotila obnavljanja stare kmečke hiše, Janez je načrtoval, kje bo sinova, kje pa hčerina družina. Zase je izbral »kamro« poleg hiše s kmečko pečjo, tako pravo. Da, kje so desetletja, ko sva se prvokrat srečala! Skoraj petdeset let bo že, kar smo se srečevali dijaki — člani prirodoslovnih krožkov, kjer je bil tudi Janez zelo aktiven. Takoj zatem sva se srečala kot »mlada jamarja« v Društvu za raziskovanje jam; bila sva na prvi »ekskurziji« v Mačkovico in seveda na krožkarski ekskurziji **prof. Pavleta Kunaverja** 505

na Kras in v Škocjanske jame. Z **Ivanom Michlerjem** in **prof. Seliškarijem** sva oba z Janezom raziskovala podzemeljsko Pivko in Magdalensko brezno, kasneje, po maturi, pa še Planinsko jamo.

Zatem smo v PD Železničar ustanavljali jamarsko sekcijo. Bil je z nami na reševalni akciji v Pazinu, ko se je v kraški jami smrtno ponesrečil **prof. Kosmatin**. Ob strani nam je stal tudi kasneje, ko smo obiskovali bodisi Komno, bodisi raziskovali požiralnike in vodne jame na Kočevskem.

Med študijem veterine v Zagrebu je bil naš ambasador in je s takrat najpomembnejšo jamarsko skupino na Hrvaškem, Speleološkim odsekom PD Železničar, odhajal na raziskave v Liko in na obrobje Velebita.

Skupaj sva hodila po Krasu okoli Socerba in Kozine. In sedaj mi osmrtnica kriči, da Janeza ni več!

Kakršnakoli je že bila družba ali skupina, Janezova umirjena narava s pravo mero za humor je vedno zdržala preizkušnjo bodisi mladostne nepremišljenosti mlajših letnikov ali pa objestnosti vase zagledanih. Vedno je bil pripravljen sodelovati pri raziskavah, čeprav sam kot veterinar ni imel strokovnega ozjega interesa; zanimal pa ga je kras kot pojav in kot obširno ozemlje v Sloveniji. V Prirodoslovnem krožku je imel več predavanj o posebnostih slovenske narave, tudi o krasu, posebej še o Ljubljani.

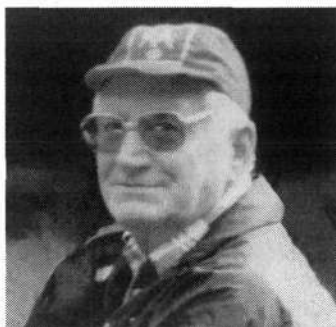
Že veteran se je običajno oglasil na rednih letnih občnih zborih Jamarske sekcije PD Železničar v Ljubljani in pozneje Jamarskega kluba Železničar in tako izkazal skrb za razvoj društva, ki ga je tudi on pomagal ustanavljati. Najino zadnje srečanje je bilo na proslavi 40-letnice tega društva, kjer so bili pokazani lepi rezultati, tako da sva lahko bila oba zadovoljna s tem, kar je zraslo iz semena, ki sva ga nekdaj sejala.

Vedno sem se veselil srečanja z Janezom. Vedno je bil v novem zagonu: če se ni ukvarjal z rodovnikom, kjer je odkrival korenine v 16. stoletju, pa se je sedaj s hišo ali pa se je veselil uspehov sina ali hčere, ki sta uspešno premagovala mladostne težave. S tem je dajal zgled še drugim, ki smo včasih že naveličano obupavali.

Janez, pogrešali Te bomo!

Dušan Novak

In memoriam: Jože Gasparič

Vsaka smrt je bridka in boleča, predvsem za sorodnike, prijatelje in znance pokojnika. Še zlasti pa prinese smrt veliko žalosti takrat, kadar umre nekdo, ki je bil vse življenje dober, pošten, prijazen in vedno pripravljen komurkoli pomagati. Takšen je bil tudi naš **Jože Gasparič**. Nič čudnega, da so ga na njegovo zadnjo pot na ljubljanskih Žalah 16. septembra 1996 pospremili v velikem številu njegovi prijatelji in znanci, predvsem iz vrst planincev in grafikov.

Jože Gasparič je privekal na svet 24. februarja 1920 kot Mariborčan. V mladih letih se je posvetil grafični umetnosti in je kot črkostavec dosegel vrhunsko znanje. Najprej je delal v Mariboru, nato ga je življenjska pot zanesla v Ljubljano, kjer se je zaposlil v Triglavski tiskarni kot korektor in lektor. Nato je bil nekaj let učitelj na srednji grafični šoli v Ljubljani, svojo poklicno kariero pa je zaključil kot tehnolog v Delu.

Če je črna umetnost privlačila Jožeta v poklicu, pa mu je v prostem času največ pomenilo planinstvo in sploh stik z lepo naravo. Že pred četrto stoletja (1971) je bil Jože med pobudniki in tudi ustanovitelji Planinskega društva Delo, v katerem je postal nekakšen »spiritus agens«. Na predsedniško mesto tega društva je bil izvoljen leta 1983 kot četrti predsednik zapovrstjo. V letu 1978 je opravil izpit za planinskega vodnika, kot pohodnik pa je več kot desetkrat sodeloval na dolgih transverzalah in pohodih prek naših gora (Pohorje, Porezen, Stol, Snežnik, Blegoš itd.). Med drugim je Jože organiziral tudi številne izlete in ture po domovini in v tujini — v Italijo,

Švico, Avstrijo itd. Na našem očaku Triglavu je Jože stal nič manj kot 40-krat, povzpel pa se je tudi na najvišji vrh Evrope — na 4807 metrov visoki Mont Blanc.

Z izjemno ljubeznijo se je posvečal tudi vzgoji mladega rodu in kot predavatelj ter mentor sodeloval na številnih planinskih šolah, ki jih je organiziralo PD Delo. Zelo si je prizadeval, da bi čim tesneje povezal grafike v planinskih društvih in drugih organizacijah v nekdanji SFRJ, vendar mu ta zamisel ni v celoti uspela. V obdobju 1970—83 in leta 1989 je v nekdanjem ČGP Delo urejal tudi planinski bilten. Za široko in prizadevno dejavnost v planinski organizaciji je bil Jože Gasparič večkrat odlikovan; med drugim je prejel zlati znak in tudi plaketo Planinske zveze Slovenije, pa tudi PZ Hrvaške in PZ Jugoslavije.

Zadnja leta se je Jože tvorno vključeval v organizacijo Delovih upokojencev, več let je bil podpredsednik Kluba upokojencev Dela in je pogosto pomagal z dragocenimi nasveti in izkušnjami pri organizaciji izletov. Še tik pred prezgodnjo smrtjo je pripravljaval program za celodnevni izlet v Prekmurje, žal pa mu je prezgodnja smrt preprečila udeležbo na tem izletu.

Čeprav Jožeta Gaspariča ni več med nami, ga bomo za vedno ohranili v najlepšem spominu kot plemenitega človeka in tudi navdušenega planinca.

Igor Prešern

40. rojstni dan MK PZS

Aprila je minilo 40 let od skupščine PZS na Šmarjetni gori, kjer je bil sprejet sklep o ustanovitvi Komisije za mladinska vprašanja in o ustanavljanju mladinskih odsekov pri planinskih društvih. Ob tem pomembnem dogodku je **Nataša Koselj**, dipl. arhitekta, na predlog Mladinske komisije zrisala jubilejni znak, ki se pojavlja povsod, kjer smo prisotni mladi člani in članice gorniške organizacije.

Z znakom mladi sporočamo, da želimo vedno više — v znanju, dosežkih in doživetjih. Vez med Zemljo in Soncem, ki sta jo stakala že Jonatan Livingston Galeb in Mali princ, skušamo utrjevati pri vzponih

na gore, pri vzponih prek vsakodnevnih težav, pri vzponih do oddaljenega srca... Gore, velike in majhne, strme in položne, resnične in zgrajene v oblakih, tihe in hrupne: vse naj bodo »zelene«, vse naj opozarjajo ljudi na življenje in veselje, ki ga to ponuja. Zelena gora naj bo DOM za vse, ki so del velike gorniške družine.

Mladinska komisija Planinska Zveza Slovenije 40 let

Rdeča nit pa je človek: naš pogum, ki nas je gnal tja gor; naša ljubezen, ki čuti domovino; naša bolečina, ko smo zanemarili varnost; naš prezir, ko opazujemo tiho nasilje nad Naravo; naše hrepenenje, ko gore postanejo previsoke... Tudi ljudje smo majhni in veliki, prijazni in zadržti, veseli in žalostni... In mladi smo sestavni del življenja in gorništa.

Stojimo na tleh, ki so jih zorali pred štiridesetimi leti. Na tleh, ki so dobro obrodila in ki so omogočila, da lahko danes mladi izbiramo svobodo, ki nam jo nudijo gore in varna hoja. Hvaležni smo vsem, ki so gradili pot, ki so ponudili pomoč v težavah, ki so spodbujali in grajali... Vsem iskrena hvala za opravljeno delo!

Mladinska komisija
pri Planinski zvezi Slovenije

Seminar na Vršču

Komisija za vzgojo in izobraževanje (KVIZ) pri PZS organizira vsako leto usklajevalni seminar za inštruktorje, ki ga je letos pripravila MK. Organizatorja sta izmenoma MK in OPLV. Seminar je bil 27. in 28. septembra 1996 v Erjavčevi koči na Vršču. Vseh udeležencev je bilo 43.

Prvi dan sta bili posredovani temi načrtovanje in izvedba ture ter reševanje kritičnih situacij na turi, ki ju je podala **Lili Jazbec**. Pri pripravi je sodeloval še **Stanko Pinter**, ki pa se srečanja ni mogel udeležiti. Podajanje je bilo dobro pripravljeno in s posebnim poudarkom na delu z mladimi. Tudi razgovor je bil zanimiv, izražena so bila različna mnenja. Celo o represivnih metodah je bil govor. V izjemnih primerih je celo »šolska klofuta« lahko pozitivna, ko nekoga zelo strezni in ga spravi na pravo pot. Toda to je izjema, ki mora biti zelo dobro pretehtana; odločitev ni enostavna, da v dani situaciji res doseže svoj cilj. — O pripravi vodnika na turo je bilo kar precej govora. Prikazano je bilo nekaj vzorcev priprav. V razgovoru smo ugotovili, da bi tej tako imenovani »tehniški pripravi« dodali še psihološki del priprave, ki jo ta skrito že vsebuje. Pomoč je obljubil **Bogdan Žorž**. Ali bi manjša skupina poznavalcev pripravila opomnik in vzorec priprave, ki bi jo moral vestno izpolniti vsak vodnik, preden gre na turo? S tem vzorcem nikakor ne omejujemo svobode kreativnosti posameznega vodnika, saj smo tudi tu videli več različnih priprav.

Po večerji nam je posredovala temo o prehrani **Klaudija Urbančič**. Povedala je marsikaj novega, tudi o zdravju in počutju, ki je v veliki meri odvisno tudi od prehrane, in nove medicinske poglede na prehranjevanje. Med predavanjem smo na mizo dobili hrano, ki je popostrila večer. Med zanimivimi ugotovitvami so pijače za otroke; naj bodo v prozorni embalaži, da otrok vidi, koliko jo je še, in da se da zapreti. Različni reklamni napitki pri hoji niso vedno ustrezni.

Naslednje jutro je o vremenoslovju pripovedoval **dr. Tomaž Vrhovec** ob prikazovanju prosojnic. — Sledi-

la je tehnika: plezalni pas — uporaba, navezovanje v plezalni pas, improvizacija plezalnega pasu, samovarovalni komplet, kar je posredoval **Bojan Pollak**. Pripravil je tudi teze, ker je potrebno določene elemente doreči.

Udeležba na takem tečaju je za inštruktorje obvezna na vsaki dve leti. Stroške nosi MK. Toda v Obvestilih PZS bi bilo potrebno objaviti seznam potrjenih inštruktorjev, da bi vedeli, koliko jih je in bi znali poiskati ustreznega, ker sedaj zanje ne vemo. Kritične misli so bile izrečene na račun inštruktorjev varstva narave, ki že dolgo niso imeli kakega srečanja. Naša organizacija skrbi za varstvo narave in če je delovanje GS preživelo (in verjetno je), ga je nujno treba posodobiti. V koči ob vhodu so bile nove zgibanke; po zboru sem si hotel po en izvod prisvojiti, pa je prej izginilo vse!

Beseda je tekla tudi o Planinski šoli (Delo je v pogovoru z načelnikom MK zapisalo Gorniška šola; ali smo zapisali razliko med obema?), ki je sila različna. O tem bi se morali pogovoriti in uskladiti mnenja. V mnogih PD pripravijo zelo dobra gradiva za to delo (na zboru sem dobil gradivo PŠ PD Fram), posebno če to organizirajo v šoli. PZS pa vsem daje enako priznanje. O tem je kritično razmišljal načelnik KVIZ **Rudi Skobe**.

V PZS oziroma v njenih komisijah bi morali uporabljati lepe slovenske izraze za vse pojme. Ali ne pripravljajo večjezični slovar, kjer sodeluje tudi PZS (**Pavle Šegula**)? Pri prevajanju bi se morali držati pravil našega jezika. Za primer: kalorijo bi že zamenjali z joulom (reklama: tableta za dah ima samo 2 kal; medklic: ta reklama je plačana! In kako je potem z mersko enoto pri uradni prepovedi, sem vprašal? Tišina.).

Grif ima v zadnji številki nekaj v tej smeri že zapisano pri preizkušanju vrvi. Sicer pa tudi naša osrednja radijska hiša že napoveduje prepoved vožnje tovornjakov z maso nad toliko ton (enota za maso), vendar nekateri napovedovalci še vedno vztrajajo pri teži. Davno smo že dobili zakon o enotnem mer-

Prva planinska postojanka na Korošci iz leta 1876

Prenovljen Kocbekov dom na Korošci s prizidkom iz leta 1996

skem sistemu in tudi prehodno petletno obdobje je že krepko za nami. Le zakaj bi morali poznati toliko sistemov, če je eden dovolj za vse? Zdi se mi, da demokracija ne dovoljuje anarhije.

Seminar je vodil **Klemen Medja**, ki ga je dobro izpeljal, za kar mu gre naša zahvala enako kot tudi vsem, ki so pripravili teme.

B. J.

Prenovljen Kocbekov dom na Korošci

V soboto, 14. septembra, se je na Korošci pod Ojstrico kljub slabemu vremenu zbralo okrog 30 planincev, ki so prisostvovali otvoritvi novega prizidka h Kocbekovemu domu na Korošci. Prizidek je postavilo in opremilo Planinsko društvo Celje, ki je v obnovo doma in v prizidek v petih letih, od leta 1992 do 1996, vložilo okrog 22 milijonov tolarjev.

Planinska postojanka se ponaša z lepo zgodovino. Prvo planinsko zavetišče je na mestu sedanjega doma postavil profesor graške univerze **Johannes Frischauf**. Otvoritev prizidka tako predstavlja tudi počastitev 120-letnice postavitve prve planinske kočje na Korošci. Do prve svetovne vojne je bila last nemškega planinskega društva (DOEAV), ki jo je leta 1912 obnovilo. Po prvi svetovni vojni jo je sprva upravljala in pozneje postala lastnica Savinjska podružnica SPD. Obnovila in razširila jo je leta 1929, ko jo je poimenovala v Kocbekov dom na Korošci po **Franu Kocbeku**, dolgoletnem načelniku Savinj-

ske podružnice SPD. Drugič so jo razširili še leta 1935. Po drugi svetovni vojni upravlja in oskrbuje postojanko Planinsko društvo Celje, ki jo je obnovilo leta 1973 in 1996. Vse letnice teh dogajanj na domu so označene zunaj oziroma znotraj doma in predstavljajo svojevrsten življenjepis te stavbe. Najbolj je seveda zanimiv ostanek trama z letnico 1876, ki je vgrajen za vhodnimi vrati; s takšnim častitljivim ostankom se ne more pohvaliti menda nobena druga planinska postojanka v Sloveniji.

Obnovo doma so morali pričeti zaradi dotrajanega tramovja v jedilnici doma, ki je bil obnovljen že prvo leto, leta 1992. Pozneje so bili obnovljeni še drugi spalnici prostori. Z zgraditvijo novega prizidka so pridobili solidne prostore za oskrbnike doma, zgrajena in opremljena je bila prostorna soba s 30 ležišči za uporabo doma tudi v zimskem času, pridobitev je tudi prostor za garderobo in pomožni prostori. Upošteevane so tudi ekološke zahteve za delovanje planinskih postojank: v domu je zgrajeno novo suho stranišče na osnovi novih ekoloških zahtev za visokogorske postojanke in naprave za uporabo sončne energije.

Kot smo že omenili, je društvo vložilo v obnovo in razširitev doma okrog 22 mio SIT (250.000 DEM). Planinska zveza je iz sredstev proračuna prispevala 29 odstotkov sredstev, člani planinskega društva so opravili nad 5000 prostovoljnih ur, kar znaša okrog 10 odstotkov vrednosti investicije. Ostala sredstva je društvo pridobilo z dohodom iz oskrbovanja svojih planin-

skih postojank, kar zahteva še dodaten trud in mnogo prostovoljnega dela članov planinskega društva.

S prenovo in razširitvijo Kocbekovega doma na Korošci so planinci dobili sodobno, prostorno in ekološko primerno planinsko postojanko v visokogorju Kamniško-Savinjskih Alp.

Zoran Tratnik

Slovesno na Učki

V nedeljo, 15. septembra, je 1396 metrov visoka Učka znova doživela svoj veliki dan. Na njen vrh, ki predstavlja simbol celotne Istre, se je povzpelo vsaj tisoč planincev iz vseh planinskih društev Kvarnerskega zaliva, Istre, z otokov, pa tudi oddaljenih krajev. Že trinajstič so planinci z velikim srečanjem na Učki proslavili zgodovinske pazinske sklepe, s katerimi je ljudstvo Istre davnega leta 1943 sklenilo, da se Istra z otoki priključi matični domovini Hrvaški. Lep sončen dan, čudovit razgled po vsej Istri ter tja do Julijcev in Dolomitov in po kvarnerskih otokih, slovesnost na izhodišču izleta na Poklonu, vse to je prispevalo k enkratnemu doživetju za vse udeležence. To je bila priložnost, da se znova srečajo tudi planinski prijatelji iz Zagreba, Pulja, Pazina, Reke in Gorskega Kotarja, pa tudi planinci iz slovenskega zaledja Istre. Tudi tokrat je slovenske planince zastopala stotnija planinskega podmladka iz Ilirske Bistrice, ki so že po tradiciji najštevilnejša planinska skupina na tej prireditvi. O tem pričajo tudi številne podeljene značke in diplome za večkratne

Kar 90 mladih planincev iz OŠ Ilirske Bistrice, Knežaka in Jelšan je s svojimi mentorji in vodnikom Igorjem Primcem osvojilo Veliko Učko.

Foto: Vojko Čeligoj

obiske Učke, ki so jih prejeli bistrški planinci. Organizator te lepo uspele prireditve je bilo tudi tokrat marljivo Hrvaško planinarsko društvo Kamenjak z Reke.

Vojko Čeligoj

Najbolj čista električna v slovenskem visokogorju

Več desetletij stara ideja oskrbnika **Andreja Karničarja**, štiri leta dela pod vodstvom gospodarjev **Boštjana Skubra** in **Janeza Dobruna** in v sodelovanju in podpori Gospodarske komisije PZS je 29. 6. 1996 v Češko kočjo pripeljal elektriko iz male vodne elektrarne izvajalcev podjetja Proloco Jezersko.

12. 7. 1996 je MHE Češka kočja z močjo 4,5 KW že redno obratovala — in potem vse do 30. 8. 1996, ko je količina vode upadla in je pol septembra prižgala le par luči, kas-

neje pa so spet zagorele petrolejke. Dva meseca je torej voda omogočala razsvetljavo in napajanje UKV postaje. Odprte so še možnosti za hladilno skrinjo in celo za ne preveč potraten bojler.

Že v letu 1992 je UO PD Jezersko sprejel sklep, da bo obvezno obnoviti 500 metrov dolg vodovod do Češke kočje. Vodovod mora biti tak, da bo omogočal tudi morebitni priklop male hidroelektrarne (MHE). Številna merjenja, pogovori s strokovnjaki, ogledi, risanje načrtov, iskanje izvajalcev, nevaren transport debelih cevi premera 7 cm (pri spravi cevi na teren in pri vgradnji le-teh je sodelovalo skoraj 150 planincev in vojakov), izgradnja zajetja v letih 1994 in 1995 (na ramah je bilo prenošenih 7,5 tone materiala) in postavitve MHE ter zavarovanje centrale pred plazovi — to so na kratko aktivnosti, ki so v štirih

letih uresničile ta zanimiv ekološki projekt.

Kljub obratovanju elektrarne bo potrebno na zajetju opraviti še nekaj del, enako tudi na električni napeljavi. Objekt MHE je postavljen tako, da izpred kočje ni viden.

Na osnovi te izkušnje bo usmeritev dela UO PD Jezersko pri Češki kočji še naprej v smeri ekoloških izboljšav, istočasno pa prizadevanje za takšno vzdrževanje kočje, ki jo bo ohranilo še naprej tako, kot jo poznamo že skoraj 100 let.

Luka Karničar

Nova terasa na Gori Oljki

Pri planinskem domu na Gori Oljki se je podrla škarpa. Planinci iz Polzele smo se odločili, da jo s pomočjo darovalcev, domačih tovarn Garanta in Tovarne nogavic ter ZTKO Žalec, obnovimo. Skopali in zabetonirali smo močne temelje in pozidali 30 m² škarpe, navozili nad 30 m³ gramoza in nanj položili žično armaturo ter zabetonirali 11 x 11 metrov veliko teraso ter jo zavarovali z varno ograjo. Poleg velike terase smo z novo ploščo obnovili še teraso 7 x 4 metre in jo tudi opremili z ograjo. Vse to smo v 534 prostovoljnih urah opravili sami. Tako bo v planinskem miru našim obiskovalcem še udobnej in lepše.

Kmalu bomo praznovali 40-letnico društva. Zato za prihodnje leto že načrtujemo večje obnove doma na Gori Oljki in dograditve pri planinski kočji na Vimperku.

Vili Vybihal

Pohod na Koroško Babo

Ob koncu letošnje planinske sezone je PD Kranj uvrstilo pohod na Veliko Koroško Babo (2123 m), mejni vrh med Slovenijo in Avstrijo, ki so ga gorniki osvojili kot zadnji gorski vrh v takratnih Štajerskih Alpah. Dostopi na vrh so zdaj odlično urejeni, saj je, na primer, grebenska pot prek Jenkove planine vseskozi speljana po grebenu in torej po državni meji. Nekdanji mejni stražarji so morali te prehode in poti vseskozi dobro vzdrževati, sicer pa tudi najstarejši pristop prek Jezerskega sedla po kratkem spustu po avstrijski strani elegantno in varno pripelje na vrh.

Objekt MHE pri Češki kočji

Foto: Luka Karničar

Velika Koroška Baba, na katero so letos začeli nadelovati atraktivno grebensko pot z Jenkove planine in z Ledin, ki jo bodo dokončali prihodnje leto.

Foto: Franc Ekar

Leta 1975 so trasirali novo pot z Ledin po slovenski strani na vrh Koroške Babe. Nekateri so takrat pripominjali, da je to skrajno nevarno, ker je krušljivo, razsodni in objektivni strokovnjaki pa so dejali, da je to kar primerna izpeljava planinske poti, kjer je možna ustrezna pritrnitev tehničnih varoval. To staro zamisel so letos strokovnjaki za planinske poti potrdili in pot strokovno nadelali. Tako spada zdaj ta pot v lepem vremenu med srednje zahtevne.

Če to pot primerjamo z drugimi primerljivimi pri nas, moramo ugotoviti, da bi bilo treba zapreti kar precej potov na slovenske gorske vrhove, ker so tveganja na njih kar precejšnja (Mojstrovka, ozebnik na Jalovec, Turski žleb, Žrelo pod Dolgim hrbtom). Seveda mora biti gornik za tak podvig ustrezno opremljen, tehnično usposobljen in kondicijsko dobro pripravljen.

Letošnjega pohoda se sicer ni udeležilo toliko gornikov, kot so pričakovali organizatorji, vendar je bil kljub temu dokaj odmeven na obeh straneh meje. Razen vodnikov in reševalcev se je večina pohodnikov to pot v slabem vremenu, močnem vetru in mrazu prvič seznanila z zanimivo goro Veliko in Malo Koroško Babo. Kot je bilo med pogovori večkrat rečeno, bi bilo treba take pohode še nadalje negovati, da bi se tako zblížali deželi na obeh straneh Karavank. Pot na Veliko Koroško Babo bodo markacisti še nadalje obnavljali tudi prihodnje

leto, velik zalogaj pa bo sanacija Velikega žrela, kjer se je letošnjega septembra odlomil del grebenskega »žandarja«, Luske, tako da je prehod z Ledin na Spodnje Ravni in dalje na Kočno ali Grintovec otežen.

Franc Ekar

Razgledni stolp na Vivodniku

Na Vivodniku (1508 m), najvišjem vrhu Menine, je dolgo stal lesen razgledni stolp. O tem, kdo in kdaj ga je postavil, menda ni pisnih vi-

Razgledni stolp na Vivodniku

Foto: Božo Jordan

rov. Verjetno so ga postavili ob meritvi višine leta 19(5)4, številke v oklepaju ni mogoče prebrati; poleg je še ZZF. Zadnji stolp so podrli ob pripravah za merjenje višin s pomočjo GPS za 34 trigonometričnih točk prvega reda v Sloveniji. Potem so se lotili postavljanja novega in ga dokončali 9. 9. 1996 — tako je zapisano v zvezku v skrinjici. Žiga ni. Novi stolp stoji malo stran od

oznake višine, do vrha pa ima lestev s 24 klini. Kakšen je razgled, nam megla ni pokazala; veter je kar pihal, razpihal je pa ni. Pa kdaj drugič! Če boste z vrha zagledali lesen križ, stoji na Golem vrhu prav tam, kjer je včasih stala triangulacijska koza na vrhu z enkratnim razgledom brez stolpa.

B. J.

Povabilo prvošolcem

Mladinski odsek Planinskega društva Snežnik Ilirska Bistrica je že v prvem mesecu novega šolskega leta povabil vse prvošolce v občini v planinske dejavnosti šolskih planinskih skupin, ki jih imajo na vseh osnovnih šolah v občini.

Skoraj dvema stotinama prvošolcev so namenili prisrčno pismo z vabilom, da se pridružijo svoji šolski planinski skupini na matični šoli. Vse so tudi povabili na prvi planinski izlet, ki ga bodo opravili s planinskim mentorjem na šoli, starejšimi planinci in svojo učiteljico. Na izletu, ki naj bi bil tudi pravi planinski podvig na enega od vrhov v neposredni bližini šole, bodo vsem podelili Dnevnik mladega planinca, v katerega bodo lahko odtisnili žig svojega prvega osvojenega vrha.

Dnevnik mladega planinca bo mlade spremljal vsa leta osnovnega šolanja in bo že sam po sebi vabil mlade v planine in planinsko dejavnost na šoli.

V domačem društvu se tudi na ta način pripravljajo na svoje jubilejno leto 1997, ko bodo slavili 90 let organiziranega planinstva na Bistriškem.

Vojko Čeligoj

Mednarodna vaja GRS v severni steni Grintovca

Jezerski gorski reševalci od leta 1992 zelo tesno sodelujejo z reševalci iz Železne Kaple na drugi strani meje. Vsako leto se Jezerjani udeležijo zimске vaje na Obirju, poleti pa Kaplanci pridejo na vajo ali tečaj na Jezersko.

10. 8. 1996 je bila skupna stenska reševalna vaja še posebno zahtevna in množična, saj je v njej sodelovalo 31 reševalcev: 17 reševalcev iz Železne Kaple z načelnikom **Christianom Koschlakom** na čelu, 13 reševalcev z Jezerskega pod

vodstvom načelnika **Luka Karničarja** in član Podkomisije za vzgojo in tehniko reševanja pri slovenski GRS, instruktor **Dušan Polajnar** iz Mojstrane. Vajo je vodil instruktor domače postaje **Milan Šenk**.

V spodnji polovici plezalne smeri Fritsch-Lindenbach v severni steni Dolške škrbine je bilo potrebno »ponesrečenca« dvigniti na primerno sidrišče in ga potem preko štirih sidrišč v reševalni zibki mariner transportirati do vznožja stene. Na vsakem sidrišču je delovala ekipa reševalcev iz obeh postaj. Reševalec, ki je vodil oziroma spremljal ponesrečenca, se je na vsakem sidrišču zamenjal.

Glede na veliko število reševalcev v zahtevni steni (plezalna smer III. stopnje, krušljivost, sporazumevanje v nemščini in slovenščini, nekompatibilne avstrijske in slovenske UKV zveze...) je bila potrebna kar največja zbranost vsakega reševalca posebej.

Vaja je zelo dobro uspela in tako spet za stopnico dvignila kvaliteto medsebojnega sodelovanja dveh obmejnih postaj GRS.

L. K.

Izlet na Mali Ankogel (3096 m)

Vsako Planinsko društvo dosega v svojem izletniškem delovanju uspehe, ki so pomembni za društvo. Takšen uspeh je v letošnjem letu doseglo tudi Planinsko društvo Šoštanj, saj je uspel izlet na 3096 metrov visoki Mali Ankogel v Avstriji, kar je tudi prvi društveni izlet na vrh, ki je višji od Triglava.

Dne 3. avgusta smo se člani Planinskega društva Šoštanj zbrali v zgodnjih jutranjih urah na avtobusni postaji v Šoštanju ter se nato odpeljali proti Velenju. Spotoma so se nam pridružili še ostali prijavitelji za izlet. Skupaj je bilo trideset udeležencev in trije planinski vodniki (**Andrej Tamše**, **Matej Kortnik** in **Bojan Rotovnik**) ter naš šofer **Stanč**. Pot smo nadaljevali do mejnega prehoda Vič in dalje mimo Celovca in Špitala do majhnega gorsko-turističnega naselja Mallnitz.

Ob prihodu v Mallnitz nas je pričakal močan naliv, ki je po tridesetih urah prenehal in megla po vrhovih se

V deževnem vremenu na Malem Ankoglu

je toliko »razkadila«, da smo videli celo vrh 3248 metrov visokega Ankogla, ki je bil naš cilj. Zapeljali smo se do spodnje postaje gondole, ki nas je v slabih dvajsetih minutah popeljala na nadmorsko višino 2630 metrov. Tukaj se je naša vožnja končala.

Široka in dobro shojena pot nas je vodila po pobočju do križišča poti, kjer smo nadaljevali levo proti Ankoglu. Po rahlem vzponu smo prečkali še položno snežišče in prispeli na manjše sedelce, ki je deset metrov višje kot naš Triglav. Pot smo nadaljevali po grebenu Malega Ankogla do vrha. Za hojo smo porabili dobri dve uri časa po lahki, dobro označeni poti. Ker se vreme ni izboljšalo, pot na Ankogel pa je zelo zahtevna, saj je izredno krušljiva in na nekaterih mestih prepadna, smo se vodniki odločili, da naš izlet zaključimo kar na 3096 metrov visokem Malem Ankoglu. Naredili smo krajši odmor in nato opravili planinski krst za vse udeležence izleta, saj še nihče ni bil na Malem Ankoglu, samo redki pa so že bili nad 3000 metrov nadmorske višine. Krsta sva bila deležna tudi z glavnim vodnikom Andrejem, čeprav sva že bila na Ankoglu, saj sva si deset dni pred izletom ogledala celotno pot.

Nato smo se po isti poti in v rahlem pršenju vrnili do gondole in se z avtobusom odpeljali do doma.

Izlet na Mali Ankogel je za izlete našega društva pomembna prelomnica, saj bomo v prihodnje organizirali še več izletov v tuje visoko-

gorje z namenom, da spoznamo tudi gore izven naše domovine.

Bojan Rotovnik

Novi člani PZS

Na letošnji pomladanski seji Upravnega odbora Planinske zveze Slovenije so bila med člane PZS soglasno sprejeta nekatera novo ustanovljena planinska društva.

PD »Bricnik« z Mute je bilo ustanovljeno 24. novembra 1995, registrirano pa pri Upravni enoti Radlje ob Dravi 7. decembra 1995. Na ustanovnem občnem zboru je bilo prisotnih več kot 90 članov. Društvo je vlogi priložilo vso potrebno dokumentacijo in sklepe. Pravila društva so skladna z Zakonom o društvih in Statutom PZS. Društvo deluje na območju občine Muta, predsednik društva je **Alojz Eršte**.

PD Večer iz Maribora je bilo ustanovljeno 24. novembra 1995. V register društev pri Upravni enoti Maribor je bilo vpisano 11. januarja 1996. Ustanovnega zboru se je udeležilo 46 članov. Društvo je predložilo vso potrebno dokumentacijo, ki je skladna z Zakonom o društvih in Statutom PZS. Predsednik društva je **Maksimilijan Hafner**, sedež društva je v Svetozarevski ulici 14 v Mariboru.

PD Janko Mlakar iz Ljubljane je bilo ustanovljeno 18. junija 1995. V register društev pri Ministrstvu za notranje zadeve je bilo vpisano 30. oktobra 1995, vlogo za sprejem v PZS pa je poslalo 7. decembra

1995. V društvu je vpisanih 145 članov. Predložena dokumentacija je v skladu z Zakonom o društvih in Statutom PZS. Ustanovni občni zbor je sprejel ustrezne sklepe o vključitvi v PZS. Predsednik društva je **dr. Hubert Požarnik**, sedež društva je v Ljubljani v Beethovnovi ulici 4.

PD Donačka gora Stoperce je vpisano v register društev pri Upravni enoti Ptuj od 28. aprila 1980. Društveno delo je pred leti zamrlo, zato je bilo društvo črtano iz PZS. Leta 1995 so krajanje dejavnost obudili in prosijo za ponovni sprejem v članstvo. Predloženi dokumenti so ustrezni. Leta 1985 je društvo štelu 190 članov. Predsednik obnovljenega društva je **Albin Lorber**. Sedež društva je na naslovu Stoperce 13, Stoperce.

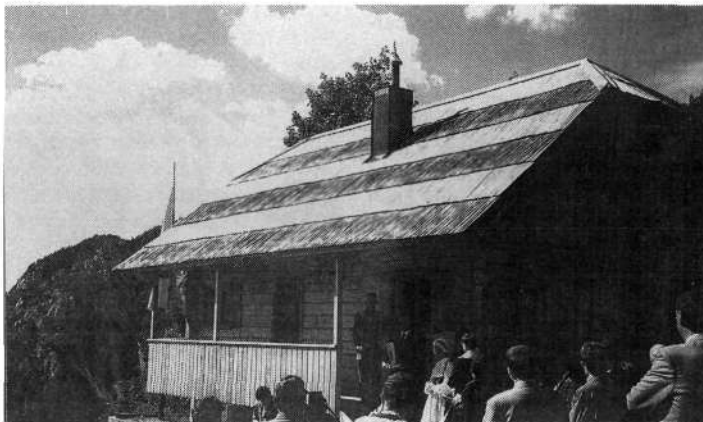
PD Loški potok je vpisano v register društev, ki ga vodijo v Upravni enoti Ribnica, pod zaporedno številko 2 z dne 9. februarja 1996. Predsednik društva je **Alojz Sterle**, sedež društva je na naslovu Hrib 16, Loški potok.

Planinski pohod slovenskih železarjev

Slovenski železarji nadaljujejo dolgoletno tradicijo prirejanja planinskih pohodov.

7. septembra 1996 so organizatorji planinskih pohodov slovenskih železarjev z Jesenic pripravili izlet v smeri Vršič—Špiček—izvir Soče. Udeležilo se ga je 143 planincev iz različnih družb koncerna Slovenske železarne. Na celodnevem izletu, ki so ga pohodniki začeli na Vršiču, nadaljevali po južni strani Mojstrove in obronkih Ozebnika do zavežišča pod Špičkom in do kočice pri izviru Soče ter sklenili zopet na Vršiču, je bilo iz Železarne Ravne 51 planincev, iz Železarne Jesenice 22, iz Železarne Štore in Žične Celje 50, iz Tovila in Metalurškega inštituta iz Ljubljane 15, iz Verige Lesce in Plamena Kropa pa 5 pohodnikov.

Kljub mrzlemu in vetrovnemu vremenu je pohod dobro uspel, železarji pa si tudi v prihodnje želijo podobnih srečanj. Cilj oktobrskega planinskega pohoda slovenskih železarjev je okolica Svetine in Laškega, organizirali pa ga bodo štorski planinski vodniki.

Koča na Ljubelju (1370 m) letošnjega septembra

Foto: Franc Ekar

Nova koča na Ljubelju

Letošnjega septembra so na vrhu Ljubelja (1270 m) slovesno odprli novo kočico, ki sicer ni čisto prava planinska kočica, čeravno bi jo bilo mogoče imenovati tudi tako. Zgradil in financiral jo je tržiški gostinec in trgovec **Dušan Koren** in v ureditev vložil sedem milijonov tolarjev. Kočica je namenjena predvsem izletnikom, pohodnikom in seveda še najbolj planincem. Ob kočici ima podjetnik Koren namen zgraditi še sankiško progo.

Ta kočica kaže med drugim na to, da so pri nas še srčni možje, ki s takimi gradnjami podpirajo gornišvo in seveda računajo s tem, da bodo s takimi investicijami primerno tržili.

Vrh Ljubelja, ki ima zanimivo tišočetno turistično in visokogorsko preteklost in od koder se kažejo zanimivi razgledi na sosednje vršace, kot so Povnova peč, Ljubeljščica, Na možeh, vrh Palec, je visok kar 2027 metrov (Vrtača pa 2180 m). Vzhodno od Ljubelja so najbližji vrhovi Rjava peč, Baba, Veliki vrh nad Kofcami, v bližini pa je zanimiva predvsem pred vojno znamenita planina Korošica. Nova kočica na Ljubelju je vsekakor zanimiva tudi zato, ker odpira in približuje nova mejna območja, ki so bila doslej za planinske obiske Slovencev zaprta.

Slavnostne otvoritve planinske kočice, ki jo je odprl slovenski notranji minister **Andrej Šter**, so se udeležili predstavniki slovenske turistične in planinske organizacije, predvsem številno pa je bilo predstavništvo GRS Tržič, lovcev in planin-

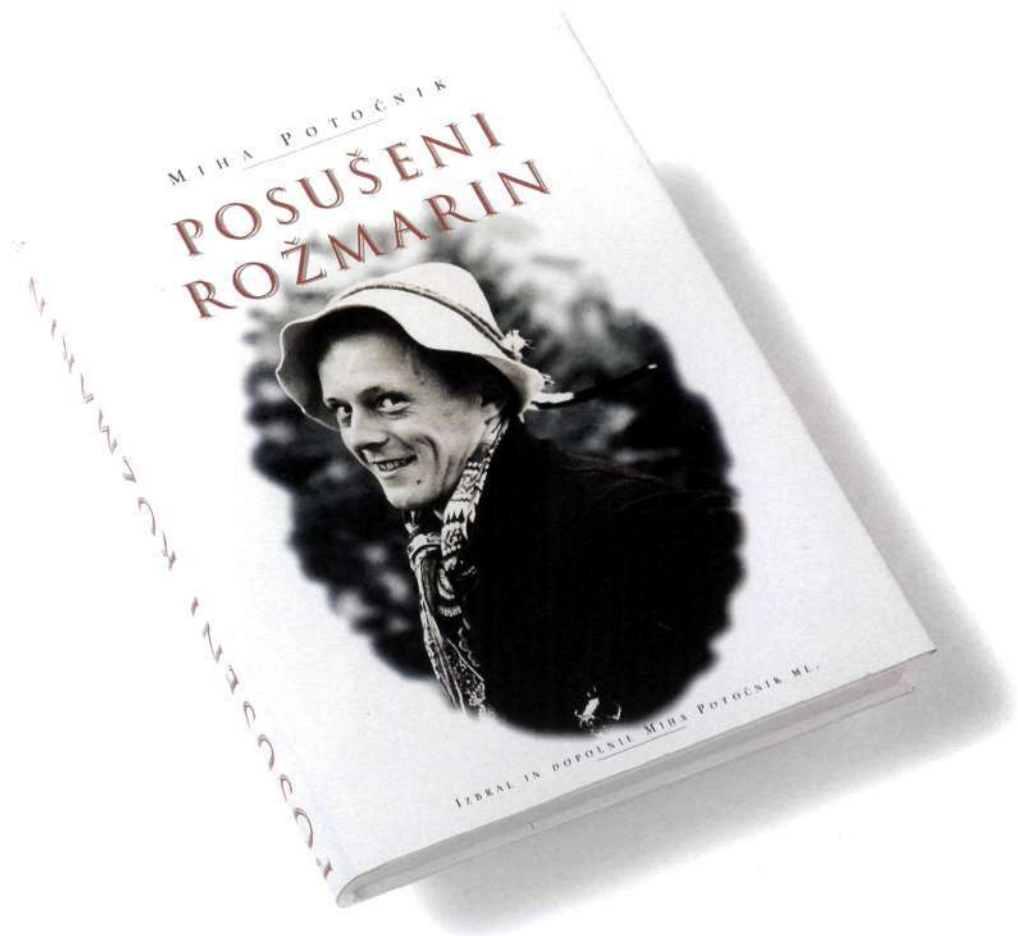
cev z obeh strani meje, iz Avstrije in Slovenije. Kočico je blagoslovil direktor Škofovih zavodov v Ljubljani mstr. **dr. Borut Košir**.

Srečanje na Menini planini

Na prvi jesenski dan, na dan čistih gora in v »mesecu športa '96« se je na Menini planini zbralo več kot 280 mladih planincev in njihovih mentorjev ter vodnikov iz mladinskih odsekov PD Boč, PD Braslovče, PD Gornji Grad, PD Ljubno, PD Luče, PD Mozirje, PD Rečica/Savinja, PD Šoštanj, PD Vojnik, PD Zabukovica in PD Žalec. Udeleženci srečanja so prišli na Menino peč, večinoma iz Črničva in Gornjega Grada. V ne preveč lepem jesenskem vremenu je organizator, MO PD Gornji Grad, poleg brezplačnega čaja za vse udeležence pripravil kratek kulturni program, sprehod do najvišjega vrha Vivodnika in različne družabne igre (vlečenje vrvi, metanje gojzera, nogomet).

Predstavnikom posameznih skupin mladih planincev je po njihovi predstavitvi organizator podelil pisno priznanje in leseno ragljo v spomin na to srečanje. Udeleženci so se spomnili tudi podobnega srečanja mladih planincev pred petnajstimi leti prav tako na Menini planini, le da je bilo takrat približno štirikrat manj udeležencev iz samo treh planinskih društev. Srečanje naj bi postalo tradicionalno vsako leto v organizaciji drugega MO PD.

B. Polavder

MIHA POTOČNIK

POSUŠENI ROŽMARIN

*Knjiga predstavlja zlahtni zbir že objavljenih planinskih spisov
dr. Mihe Potočnika, staroste slovenskih planincev.*

*V njej so zanimiva razmišljanja avtorja, povzeta iz knjige Zlata naveza,
kjer je njegove spomine zapisoval Marjan Krišelj;
sledijo nekatere prigode iz prvenstvenih plezarij iz časa med obema svetovnim vojnama,
popisane v prvi izdani knjigi Srečanja z gorami;
najzabavnejše pa so nekatere zgode in nezgode iz knjige Triglav – gora in simbol.*

Knjigo, ki obsega 320 strani formata 19 x 24 cm in opremljeno s 97 črno belimi fotografijami
je izdala in založila Planinska zveza Slovenije.

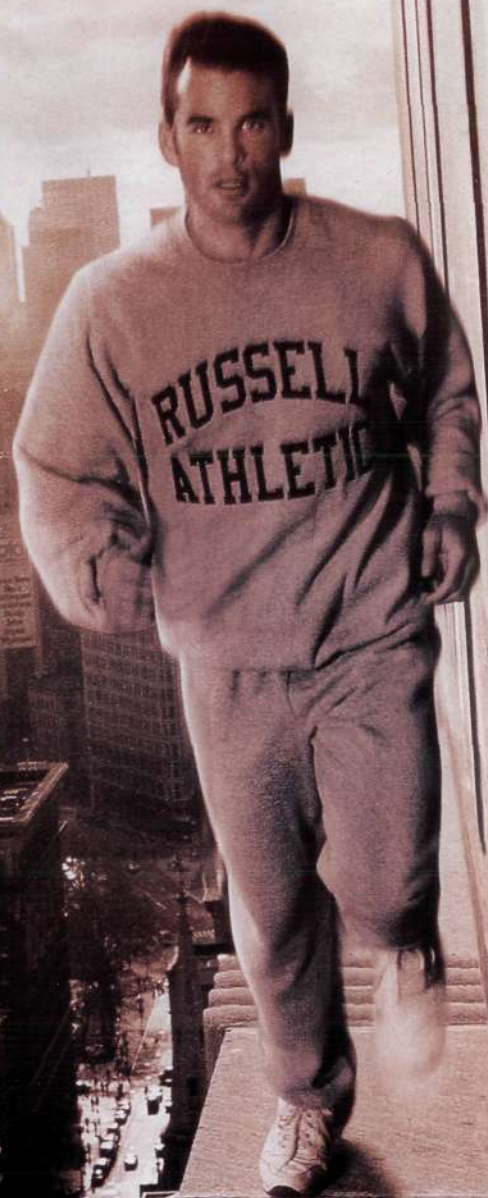
Naročila in informacije:

PZS, Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana, tel.: 061/312 553, faks: 061/1322 140.

Knjiga izide 20. septembra, v prednaročilu, do 31. oktobra 1996, jo lahko dobite 20% ceneje.

**RUSSELL
ATHLETIC**

RUSSELL ATHLETIC
IS THE OFFICIAL CLOTHING SUPPLIER TO
THE BASKETBALL ATHLETIC ASSOCIATION
1997-98

A declaration RUSSELL ATHLETIC, EST. ALEXANDER CITY ALABAMA U.S.A.

of INDEPENDENCE

since 1902

radni zastopnik za Slovenijo: TREND d.o.o., 4220 Škofja Loka, Podiubnik 235 • PE Ljubljana, 1000 Ljubljana, Leskovaška 4, telefon: 061/448 2